

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE LYSICA

objednávateľ:

Obec Lysica
Obecný úrad Lysica, Lysica 138, 013 05 Belá
IČO: 321460
Štatutárny orgán: Ing. Jozef Ďurana - starosta

spracovateľ:

Euro Dotácie, s. r. o.
Národná 23, 010 01 Žilina
IČO: 36 438 766
DIČ: 2022122520
IČDPH: SK2022122520
Štatutárny orgán: Ing. Martin Chachula - konateľ

Autorský kolektív:

vedúci kolektívu: Mgr. Roman Miškovič
spracovatelia: Ing. Monika Košútová
Ing. Juraj Bielik
Ing. Miroslav Škvarna
Ing. Martina Malá
grafické spracovanie: Ing. Martin Chachula

OBSAH ŠTÚDIE

1	ÚVOD	7
2	ZÁKLADNÉ ÚDAJE	8
2.1	CHARAKTERISTIKA OBCE	8
2.2	HISTÓRIA OBCE	8
2.3	INSÍGNIE OBCE	10
3	PRÍRODNÉ PODMIENKY	11
3.1	VYMEDZENIE ÚZEMIA, POLOHA	11
3.2	GEOLOGICKÝ VÝVOJ A GEOLOGICKÁ STAVBA	13
3.3	GEOMORFOLÓGIA A RELIÉF	14
3.4	KLIMATICKÉ POMERY	15
3.5	HYDROLOGICKÉ POMERY	17
3.6	PÔDNE POMERY	19
3.7	RASTLINSTVO A ŽIVOČÍŠTVO	21
3.8	OCHRANA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA	23
4	INFRAŠTRUKTÚRA OBCE	25
4.1	DOPRAVNÁ INFRAŠTRUKTÚRA	25
4.2	TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA	27
4.2.1	ELEKTRIFIKÁCIA A VEREJNÉ OSVETLENIE	27
4.2.2	PLYNOFIKÁCIA	27
4.2.3	ZÁSOBOVANIE TEPLOM	28
4.2.4	VODOVOD A KANALIZÁCIA	28
4.2.5	TELEKOMUNIKÁCIE	29
4.3	SOCIÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA	29
4.3.1	DOMOVÝ A BYTOVÝ FOND	29
4.3.2	ŠKOLSTVO	30
4.3.3	ZDRAVOTNÍCTVO A SOCIÁLNA POMOC	31
4.3.4	ŠPORT, KULTÚRA	31
4.3.5	ZARIADENIA OBCHODU A SLUŽIEB	31
4.3.6	ÚBYTOVACIE A STRAVOVACIE ZARIADENIA	31
5	OBYVATEĽSTVO	32
5.1	DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ	32
5.2	VEKOVÁ ŠTRUKTÚRA OBYVATEĽSTVA	36
5.3	VZDELANOSTNÁ ŠTRUKTÚRA OBYVATEĽSTVA	37
5.4	ŠTRUKTÚRA OBYVATEĽSTVA PODĽA EKONOMICKEJ AKTIVITY	39
6	HOSPODÁRSTVO	43
6.1	HOSPODÁRSTVO OBCE	43
6.2	HOSPODÁRENIE OBCE	45
6.3	PODNIKATEESKÉ SUBJEKTY V OBCE A ICH ŠTRUKTÚRA	46
7	CESTOVNÝ RUCH	48
7.1	ANALÝZA PRIMÁRNEJ PONUKY	48
7.2	REALIZAČNÉ PREDPOKLADY	51
7.3	ZHODNOTENIE CELKOVÉHO POTENCIÁLU	52
7.4	RAJONIZÁCIA CESTOVNÉHO RUCHU	53
8	ANALÝZY SWOT	54
8.1	INFRAŠTRUKTÚRA A ŽIVOTNÉ PROSTREDIE	54
8.2	ĽUDSKÉ ZDROJE	56
8.3	PODNIKATEESKÝ SEKTOR	57
8.4	KULTÚRA, ŠPORT, VOENÝ ČAS	58

9	<u>VÍZIA A STRATÉGIA ROZVOJA OBCE</u>	61
10	<u>AKČNÝ PLÁN NA ROKY 2007 – 2013</u>	65
11	<u>STRATEGICKÉ DOKUMENTY</u>	68
11.1	NADREGIONÁLNE STRATEGICKÉ DOKUMENTY	68
11.2	NÁRODNÉ STRATEGICKÉ DOKUMENTY	68
12	<u>ZÁVER</u>	69

ZOZNAM TABULIEK

Tabuľka č. 1 - Charakteristika klimatických oblastí v obci za obdobie 1961 - 1990	16
Tabuľka č. 2 - Typy režimu odtoku vodných tokov v obci Lysica (podľa Šimo, Zat'ko)	18
Tabuľka č. 3 - Spôsob vykurovania v obci	28
Tabuľka č. 4 - Vybrané znaky trvale obývaných bytov	30
Tabuľka č. 5 - Celkový počet obyvateľov v rokoch 2001 - 2005	34
Tabuľka č. 6 - Dynamika vývoja obyvateľov Lysica v rokoch 2001 - 2005	36
Tabuľka č. 7 - Dosiadnutý stupeň vzdelania obyvateľov	38
Tabuľka č. 8 - Bývajúce obyvateľstvo podľa stupňa ekonomickej aktivity (stav k 26.05.2007)	39
Tabuľka č. 9 - Bývajúce EAO podľa pohlavia a odvetvia hospodárstva OKEČ	40
Tabuľka č. 10 - EAO odchádzajúce za prácou mimo svojho bydliska podľa OKEČ	41
Tabuľka č. 11 - Bývajúce EAO podľa zaradenia do spoločenskej skupiny	42
Tabuľka č. 12 - Pôdny fond v obci Lysica	43
Tabuľka č. 13 - Hospodárenie obce Lysica (2001 – 2006)	45
Tabuľka č. 14 - Podiel miestnych daní na celkovom príjme obce Lysica (2001 – 2006)	45
Tabuľka č. 15 - Prehľad druhu ekonomických subjektov v obci Lysica podľa OKEČ	46
Tabuľka č. 16 - Prehľad spoločenských podujatí v obci Lysica (každoročné konanie)	51

ZOZNAM GRAFOV

Graf č. 1 -	Vývoj počtu obyvateľov v obci Lysica 1869 - 2005	33
Graf č. 2 -	Veková pyramída obce	37
Graf č. 3 -	Zamestnanosť podľa sektorov hospodárstva	41
Graf č. 4 -	Podiel druhov využitia zeme v obci	44

ZOZNAM OBRÁZKOV

Obrázok č. 1	Administratívna poloha obce Lysica	12
Obrázok č. 2	Geologická stavba územia obce Lysica	14
Obrázok č. 3	Pôdny typy a pôdne druhy v obci Lysica	20
Obrázok č. 4	Potenciálna prirodzená vegetácia v obci Lysica	21
Obrázok č. 5	Cestná a železničná sieť v okolí obce Lysica	26
Obrázok č. 6	Vybrané prvky atraktivity pre cestovný ruch v obci Lysica	53
Obrázok č. 7	Časový harmonogram realizácie	66

1 ÚVOD

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Lysica bol spracovaný podľa zákona č. 3512004, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 503/2001 Z. z. o regionálnom rozvoji, ako strednodobý dokument obce, na základe ktorého sa realizuje sociálno – ekonomický rozvoj obce.

V prvej kapitole predkladaného Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce sa venujeme stručnej charakteristike územia z hľadiska histórie, polohy a prírodných podmienok. V ďalších kapitolách sa už podrobne zaoberáme sociálno-ekonomickou analýzou riešeného územia, ktorá obsahuje popis a rozbor súčasnej a očakávanej situácie v obci. Definujeme zdroje, ktorými obec disponuje a ktoré sa môžu ďalej využívať pre jej ďalší rozvoj.

Výsledky analýz sú prehľadne zachytené v podobe silných a slabých stránok obce v analýze SWOT, kde sú zároveň na základe výsledkov definované príležitosti pre rozvoj obce, ale aj ohrozenia, ktoré tento rozvoj môžu ohroziť.

Najdôležitejšou časťou predkladaného dokumentu sú návrhy stratégií rozvoja obce v jednotlivých oblastiach, spolu s definovaním základných krokov, ako tieto stratégie dosiahnuť, v akom časovom horizonte a výške a spôsobe financovania, aby sa nám podarilo naplniť víziu obce:

My, občania obce Lysica, chceme byť obcou, ktorá bude plniť obytnú, rekreačnú a kultúrnu funkciu, čo chceme dosiahnuť zatraktívnením územia, vybudovaním komplexnej infraštruktúry pri rešpektovaní trvalo udržateľného rozvoja a kvality života v obci.

Pri vypracovávaní dokumentu sme dodržali všetky zásady regionálnej politiky Slovenskej republiky a princípy regionálnej politiky Európskej únie zakotvené najmä v nariadení Rady (ES) č. 1260/1999 novelizovaného nariadením Rady (ES) č. 1447/2001 (nariadenie o štrukturálnych fondoch).

2 ZÁKLADNÉ ÚDAJE

2.1 CHARAKTERISTIKA OBCE

NÁZOV OBCE	Lysica
ADRESA	Lysica 138, 013 05 Belá
VYŠŠÍ ÚZEMNÝ CELOK	Žilinský samosprávny kraj
OKRES	Žilina
PRVÁ PÍ SOMNÁ ZMIENKA	1475
STAROSTKA OBCE	Ing. Jozef Ďurana
NADMORSKÁ VÝŠKA (m)	410 - 921 m . n . m.
VÝMERA (km²)	15,52
POČET OBYVATEĽOV	865 (31.12.2005)
HUSTOTA	55 obyvateľov na km ²

2.2 HISTÓRIA OBCE

Obec sa spomína prvýkrát v roku 1475 ako Lyszica (doložená je z roku 1482 ako Lysice, z roku 1511 ako Lyzzica, z roku 1598 ako Liszicza, z roku 1773 ako Lisica či Liszicza, z roku 1808 naďalej ako Liszicza, ale i slovensky Lysyca, v rokoch 1863- 1902 ako Liszica, na začiatku 20. storočia maďarsky Trencsénkopár či Trencsénladány) a od roku 1920 sa uvádza pod názvom Lysica.

Administratívne zmeny jej príslušnosti do celkov počas existencie obce boli nasledovné : od svojho vzniku do r. 1848 patrilo záujmové územie do Trenčianskej stolice, neskôr až do r. 1922 do Trenčianskej župy a Žilinského slúžnovského okresu, od r. 1923 do 1948 do novovzniknutého okresu Žilina. Tento v období 1923-1928 bol súčasťou Považskej župy, vo vojnovom období patril opäť do Trenčianskej župy. V rokoch 1949-1960 došlo k rozdeleniu okresu a na jeho mieste vznikli tri, pričom Lysica sa stala súčasťou okresu Žilina - okolie a spolu s ním patrila do Žilinského kraja. V roku 1960 v období znižovania počtu okresov na Slovensku došlo k opätovnému spojeniu okresov, pričom jednotný sa rozšíril o región Bytče. „Veľký“ okres Žilina patril až do roku 1990 do Stredoslovenského kraja. Polohu katastrálneho územia Lysice podľa najnovšej administratívnej úpravy uvádzame na obrázku č. 1.

Históriu malého regiónu je výhodné skúmať spolu so širším okolím, s ktorým bolo úzko späté. V prehistorickej dobe bolo intenzívnejšie osídlenie blízkych hornatých oblastí Kysúc a stredného toku Váhu ojedinelé. Prvé nálezy v okolí obce sa datujú do obdobia prvých obyvateľov - lovcov staršej doby kamennej- paleolitu. Z celých storočí od skončenia poslednej doby ľadovej nemáme dôkazy o prítomnosti človeka. Až v závere mladšej a v neskorej dobe kamennej na územie prichádzajú skupiny roľníkov a pastierov. Archeologické nálezy nás oveľa lepšie informujú o vývoji v mladšej dobe bronzovej a neskôr. Vtedy žil i na skúmanom území toku Varínky ľud lužických popolnicových polí.

Ľud lužickej kultúry sa zaoberal prevažne roľníctvom a chovom domácich zvierat. Sídliiská si zakladal väčšinou pri potokoch, v blízkosti polí, ktoré obrábal. Pre ochranu si budoval opevnené centrá, kam sa uchýľoval v prípade nebezpečenstva. Viaceré nálezy z tohto obdobia svedčia o rozvinutej výrobe a obchodných stykoch. Ľud lužickej kultúry sa podieľal na vzniku novej kultúry v mladšej dobe železnej- laténskej. Za výrazného podielu Keltov sa tak na severozápade Slovenska formovala púchovská kultúra, pomenovaná podľa bohatej archeologickej

lokality v Púchove. Pre púchovskú kultúru je charakteristické, že pri väčšine vtedajších sídlisk sa nachádzalo menšie opevnenie, hrádok.

V roku 1967 sa na kopci Hôrka nad obcou Lysica našli nádoby charakteristické pre túto skupinu, ktoré svedčia o lokalizácii sídliska i v týchto priestoroch. Opätovne bolo sídlisko a hrádok využité v 9. storočí.

Od mladšej doby rímskej znova chýbajú doklady osídlenia. No už od 5. stor. do málo zaľudnených oblastí prichádzajú z údolí prítokov Váhu prví Slovania.

Po rozpade Veľkomoravskej ríše severozápadné Slovensko bolo súčasťou českého štátu. Tento región bol do formujúceho sa uhorského štátu začlenený až za vlády kráľa Štefana po založení nitrianskeho biskupstva v 11. storočí.

Začiatok historického osídlenia Slovenska spadá do 13. storočia, keď po tatárskom vpáde dochádza ku trvalému osídleniu považského údolia. Proces osídľovania dolín prítokov Váhu mal dlhodobý charakter. Začal sa prakticky v 13. storočí a skončil sa kopaničiarskou kolonizáciou, ktorá najintenzívnejšie prebiehala v 17. a 18. storočí. Osídľovanie horských oblastí pokračovalo i v 19. a začiatkom 20. storočia. V podstate historické osídlenie tejto oblasti možno rozdeliť do dvoch časových etáp. Prvá etapa prebehla v 13.-15. storočí, druhá etapa, ktorá je spojená s valašskou kolonizáciou, sa začala v 16. a skončila začiatkom 18. storočia. Valasi, ktorí sa venovali predovšetkým chovu dobytky, oviec a spracovaniu mlieka a vlny, boli feudálnym panstvom vítaní. Vedeli využiť aj tú pôdu, ktorá doposiaľ neprinášala úžitok. K valachom sa pridávali i obyvatelia roľníckych dedín. V samotnej doline Varínky sa zaslúžili o vznik niekoľkých nových obcí. Nadmerné prehustenie obyvateľstva, a s tým spojený nedostatok pôdy, viedol ku kopaničiarskej kolonizácii, ktorá nadobudla najväčšiu intenzitu v 18. storočí, a táto sa dotkla i v nižších polohách lokalizovanej Lysice.

Obec Lysica, ktorá sa spomína prvýkrát v roku 1475, patrila panstvu Starý hrad. Starý hrad bol jedným z hradov, ktoré v 13. storočí tvorili sústavu prvých hradov uhorského pohraničia so strážnou funkciou a s úlohami mýtnej stanice. V jeho prípade sa jednalo o stráženie obchodnej cesty a brodu z pravej strany Váhu. Pred vystavaním novšieho Strečnianskeho hradu (zač. 14. storočia) sa volal hrad Varín a prvý raz sa pod týmto menom spomína v r. 1267, keď k nemu patrili osady Varín, Teplička a Žilina (ako „Starý hrad“ sa prvýkrát uvádza v r. 1384).

V čase, keď sa prvýkrát spomína obec *Lyzica*, bol Starý hrad majetkom Pongráčovcov, ktorí ho vlastnili s menšími prestávkami, keď sa o hrad a panstvo bojovalo, až do zániku feudalizmu. Starohradské panstvo malo svoje poddanské dediny v hornatom kraji Trenčianskej stolice, v ktorom sa najmä po potlačení Rákozciho povstania mimoriadne rozmohlo zbojníctvo. Udalosti zo začiatku 18. storočia sa neskôr stali významným „reklamným artiklom“ regiónu doliny Varínky, ale predovšetkým Terchovej, ležiacej v jej závere.

Lysica je pôvodne roľnícka obec s rozvinutým chovom dobytky. Obyvateľstvo sa popritom zaoberalo i salašníctvom, šindliarstvom, domáckou výrobou dreveného riadu, náradia a súkna, ľanového a konopného plátna, kobercov a košíkov. Ako už bolo naznačené, v rámci tzv. vnútornej kolonizácie spojenej s kopaničiarskym, v jej chotári vznikli osady, nazvané väčšinou podľa rodín, ktoré ich osídlili- Ďurčovia, Chabadovia, Kramarovia, ale i Pod Rohom či Svetlov.

Táto kolonizácia nadväzovala na valašskú, na rozdiel od nej však vychádzala z dovtedy existujúcich dedín, v ktorých už nebol dostatok pôdy na roľníctvo a pasenie dobytky. Ako hlavný cieľ sledovala využitie horskej pôdy na roľnícke ciele, na pestovanie vhodných poľnohospodárskych plodín. Hoci v prvej fáze išlo o vyrubovanie lesov v záujme rozšírenia horských pasienkov na chov oviec a dobytky, v ďalších fázach, po vyklčovaní a vypálení rúbanísk, zakladali sa najskôr dočasné, letné, neskôr trvalé polia a obydlia. Vývinom sa sezónne obydlia

menili na trvalo obývané samoty, kopanice a osady. Vo vyšších polohách vzniknuté osady sa ďalej rozširovali a delili postupným rozrastaním sa rodiny a delením rodového majetku.

Koncom 19. storočia však pôda a remeslá s pribúdaním obyvateľstva už nestačili všetkým užiť. Preto sa mnohí obyvatelia, hlavne muži, začali sťahovať za prácou, alebo chodiť na sezónne práce do iných oblastí, hlavne do zahraničia (hlavne do Čiech, Francúzska, či do zámorských krajín). Takéto putovanie a vyst'ahovalectvo trvalo až do konca druhej svetovej vojny.

Prvá svetová vojna sa územia obce (ani celého regiónu) bezprostredne nedotkla. V druhej svetovej vojne sa však i tu odohrávali oslobodenecké boje. Počas SNP Nemci úplne zničili osady Kramarovia a Ďurčovia, viacerí muži z týchto osád zahynuli v koncentračných táboroch.

Udalosti druhej polovice 20. storočia sa obce dotkli napr. cez odchod obyvateľov z obce do centier priemyslu a služieb. V obci neboli lokalizované centrotvorné aktivity a jej obyvateľstvo sa stalo užívateľom existujúcich sietí služieb v okolitých obciach (predovšetkým Belej, Varíne a Žiliny). V obci boli popri mnohých opustených domoch pomerne početne zachované pôvodné drevené stavby. Ešte v roku 2001 ich bolo obývaných 40. Časť sa premenila na chalupy, využívané obyvateľstvom miest na rekreáciu. Z pôvodných osád vzdialených od vlastnej obce zostali osídlené len Chabadovia a Pod Rohom.

2.3 INSÍGNIE OBCE

Medzi insígnie obce patria predovšetkým:

- erb
- vlajka
- pečať

Erb je vytvorený podľa zaužívaných heraldických pravidiel, jednotlivé súčasti erbu sú štandardizované a majú vlastnú terminológiu.

Základnou plochou erbu je štít, kde sa umiestňujú znamenia erbu. Jedná sa o tinktúry alebo figúry. V Heraldickom registri Slovenskej republiky má obec zapísané nasledovné symboly:

Erb: jelen skáčuci nad ratolesťou

Vlajka: pozostáva zo štyroch pruhov, žltej, zelenej, bielej a zelenej farby, pričom prvé dva pruhy sú v porovnaní s ďalšími polovičnej šírky; vlajka je ukončená tromi cípmi, tzn. dvoma zástrihmi, zasahujúcimi do tretiny jej šírky.

Logo obce

3 PRÍRODNÉ PODMIENKY

3.1 VYMEDZENIE ÚZEMIA, POLOHA

Poloha územia vyjadruje jeho priestorový vzťah vzhľadom na iné definované skutočnosti. Preto má viacero aspektov. Matematická poloha, poloha územia vzhľadom na moria a kontinenty, výšková poloha a iné majú veľký vplyv na rozšírenie, charakter a priebeh rôznych prírodných prvkov, ktoré vplývajú i na rozvoj spoločnosti, ktorá sa na danom území usadila. Socio-ekonomická poloha, ku ktorej sa tiež vyjadříme v tejto kapitole, poloha vzhľadom na javy vzniknuté ľudským pôsobením v krajine, je charakterizovaná napr. cez postavenie územia vzhľadom na dopravnú sieť, centrá sídelného systému či administratívna polohu a i.

Poloha na Zemi, t.j. *matematická poloha*, sa udáva geografickými súradnicami a vyjadruje uhlovú vzdialenosť konkrétneho bodu na zemskom povrchu od roviny rovníka (zemepisná šírka) a nultého poludníka (zemepisná dĺžka). Vzhľadom na rovník sa skúmané územie spolu s celou Slovenskou republikou nachádza v miernych geografických šírkach. Najsevernejší bod územia k. ú. Lysice sa nachádza na vrchole Zlieňa a má zemepisnú šírku 49°16,5' s. g. š. a najjužnejší, ktorý leží na toku Varínky, má 49°14' s. g. š. Poloha v danej geografickej šírke spôsobuje, že územie sa nachádza v miernej klimatickej zóne so striedaním ročných období, čo má cez zmeny v prírode vplyv i na život spoločnosti a čiastočne jej hospodársku činnosť. Táto poloha taktiež ovplyvňuje rozšírenie rastlinných spoločenstiev spolu so živočíšnymi a charakter pôdných typov.

Z hľadiska zemepisnej dĺžky je poloha územia na východnej pologuli daná súradnicami 18°53' v. g. d. a 18°58' v. g. d. Jej územie sa rozprestiera v pásme stredoeurópskeho času, t.j. miestneho času na poludníku 15° v. g. d., s jeho úpravou v letnom období na východoeurópsky.

Veľký význam pre klímu územia má taktiež jeho poloha *vzhľadom na moria, oceány a kontinenty*. Slovensko ako celok leží na rozhraní vplyvu oceánskych a kontinentálnych vzduchových hmôt. Tieto, vo svojej podstate odlišné vzduchové hmoty, sa nad týmto územím stretávajú a majú vplyv taktiež na pomerne silnú premenlivosť počasia. Oceánske vzduchové masy sú vlhké a spôsobujú zmierňovanie extrémnych teplôt, v lete ochladzujú a v zime prinášajú oteplenie. Pevninské sú suché a často vyhrocujú teploty do ich extrémnych polôh.

Ďalším významným javom, vzhľadom na ktorý sa posudzuje poloha územia, sú *veľké prírodné celky*. Tejto polohe sa však bližšie venujeme až v podkapitolách 2.2 a 2.3.

Činiteľom, ktorý na celom Slovensku v najväčšej miere ovplyvňuje priestorové rozloženie teplôt, zrážok, pôd, rastlínstva, živočíšstva, ale aj spôsob využívania krajiny, je *nadmorská výška*. Záujmové územie sa rozkladá v nadmorských výškach 410 (tok Varínky na JZ okraji k.ú.- 921 m n. .m (vrchol Magury), a prekonáva tak prevýšenie 511 metrov. V súvislosti s tým sa na katastrálnom území Lysice vyskytujú viaceré klimaticky podmienené typy prvkov fyzicko-geografickej sféry a cez ne i socio-ekonomickej sféry.

Na Slovensku taktiež vymedzujeme niekoľko výškových stupňov na základe ich polohy určenej izohypsami. Územie katastra Lysice sa nachádza v stupni nízkych vysočín spolu so 45 % územia Slovenska a časť katastra vystupujúca nad 800 m n. .m. v stupni stredných vysočín. Do tejto kategórie sa zaraďuje už len 13 % územia krajiny a je predposlednou definovanou.

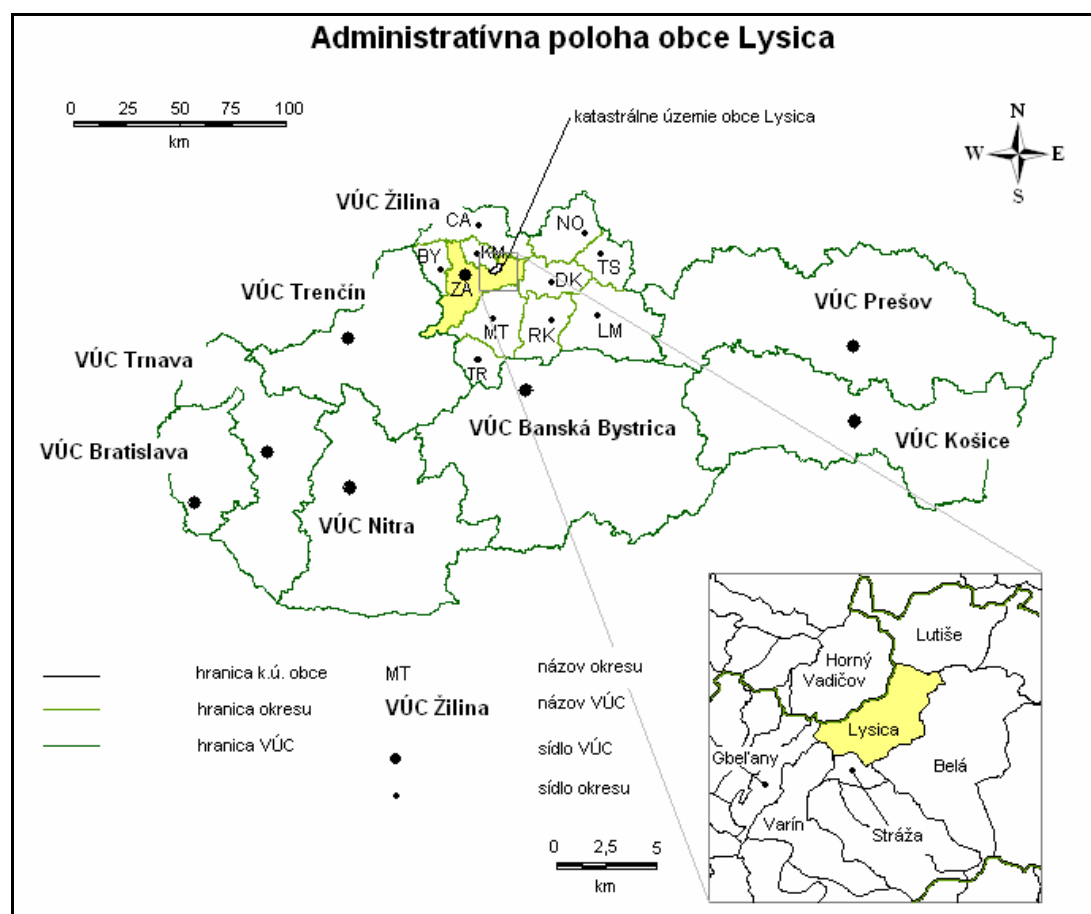
Zo socioekonomického hľadiska je významná poloha *vzhľadom na väčšie administratívne centrá a poloha v rámci administratívnych celkov*, ktorá vplýva na určitú úroveň správy daného územia. Obec sa nachádza približne 20 km od Žiliny, multifunkčného centra, sídla samosprávneho kraja,

so širokospektrálnym rozsiahlym spádovým územím. Dopravná dostupnosť je zabezpečená cestou II. triedy.

Na vyššej úrovni, ktorú predstavuje hlavné mesto, má táto vzdialenosť dĺžku asi 223 km. Severná hranica katastrálneho územia Lysice je zároveň okresnou hranicou s okresom Kysucké Nové Mesto. Na úrovni obcí susedí so šiestimi obcami- od severu v smere hodinových ručičiek sú nimi Horný Vadičov (okres Kysucké Nové Mesto), Lutiše, Belá, Stráža, Varín a Gbeľany (viď obr. č. 1).

Významným faktorom, ktorý slúži na posúdenie polohy územia, sú tiež dopravné koridory a bariéry. K tejto téme sa vyjadríme v kapitole 3- infraštruktúra.

Obrázok č. 1 Administratívna poloha obce Lysica

Zdroj: Atlas krajiny Slovenskej republiky, 2002

V národopisných oblastiach je možno najlepšie charakterizovať jednotlivé zložky kultúry, ktoré v nich majú mnohé príbuzné znaky. Z takéhoto hľadiska územie Lysice začleňujeme do regiónu Horného Považia, ku ktorému bola príslušnosť posilňovaná prirodzeným tvarom doliny Varínky a jej vyústeniu prakticky „na“ Váhu.

Toto územie však bolo mimoriadne silno ovplyvnené Kysucami a Kysučanmi, s ktorými zdieľa i niektoré spoločné prvky, napokon samotná obec leží už na úpätí Kysuckej vrchoviny. Preto sa v niektorých dielach o Kysuciach vyskytuje ako ich súčasť.

Osobitnou skupinou je poloha samotného vidieckeho sídla vzhľadom na javy prírodnej i socio-ekonomickej povahy. V takejto podobe sa zohľadňuje na mikroúrovni. Najčastejšie má poloha sídiel najužší vzťah k vode a reliéfu. Poloha vzhľadom na vodu má dva aspekty. Na jednej

strane bola nevyhnutná pre život obyvateľov a poľnohospodársku činnosť, na druhej strane ľudia pri zakladaní sídiel museli myslieť na možné záplavy. Lysica je lokalizovaná na mieste stretávania sa nevelkých potokov prameniach na južných svahoch Kysuckej vrchoviny (predovšetkým pod Magurou, Žiarom, Svetlovom). Dokumentuje to tiež pôvodný tvar pôdorysu obce (tzv. morfológicko-genetický typ), ktorým je potočná radová dedina. Súčasne však je táto lokalizovaná za zúženou časťou terénu, skrytá od toku Varínky a jej doliny. Špecifickú polohu majú konkrétne od vlastnej obce fyzicky oddelené osady.

K ďalším polohám katastrálneho územia obce Lysica, alebo obce ako takej, sa vyjadríme na príslušných miestach ďalšieho textu.

Hranice katastrálneho územia obce Lysica sú z väčšej časti prírodné, a sú vymedzené korytom Varínky na juhu a spájajú vrcholové časti výrazných terénnych foriem v okolí obce, alebo prechádzajú po ich svahoch či sedlových formách. Katastrálne územie obce Lysica s rozlohou 1 552 ha má tvar pretiahnutý v smere JZ-SV a jeho hranica má dĺžku 20,17 km. Najväčšiu dĺžku 7 km dosahuje v smere JZZ – SVV a najväčšiu šírku cca 5,5 km v južnej polovici katastra v približnom východno-západnom smere.

3.2 GEOLOGICKÝ VÝVOJ A GEOLOGICKÁ STAVBA

Záujmové územie spolu s celým územím Slovenska patrí do horskej podsústavy Karpát. Tá je súčasťou Alpsko-himalájskej sústavy, ktorá z hľadiska vývoja litosféry patrí do alpíd a v zmysle štruktúrneho členenia do Neoeurópy.

Na geológii územia sa zúčastňujú dva základné *tektonické geologické celky*- paleogénne vnútrokarpatské panvy a bradlové pásmo. Južná hranica katastrálneho územia zároveň leží na „hranici“ ďalších tektonických celkov tatrika (križňanský príkrov) a celku sedimentárneho obalu tatrika. Na približný priebeh týchto celkov a polohu skúmaného územia v širšej oblasti poukazuje nasledujúci obrázok.

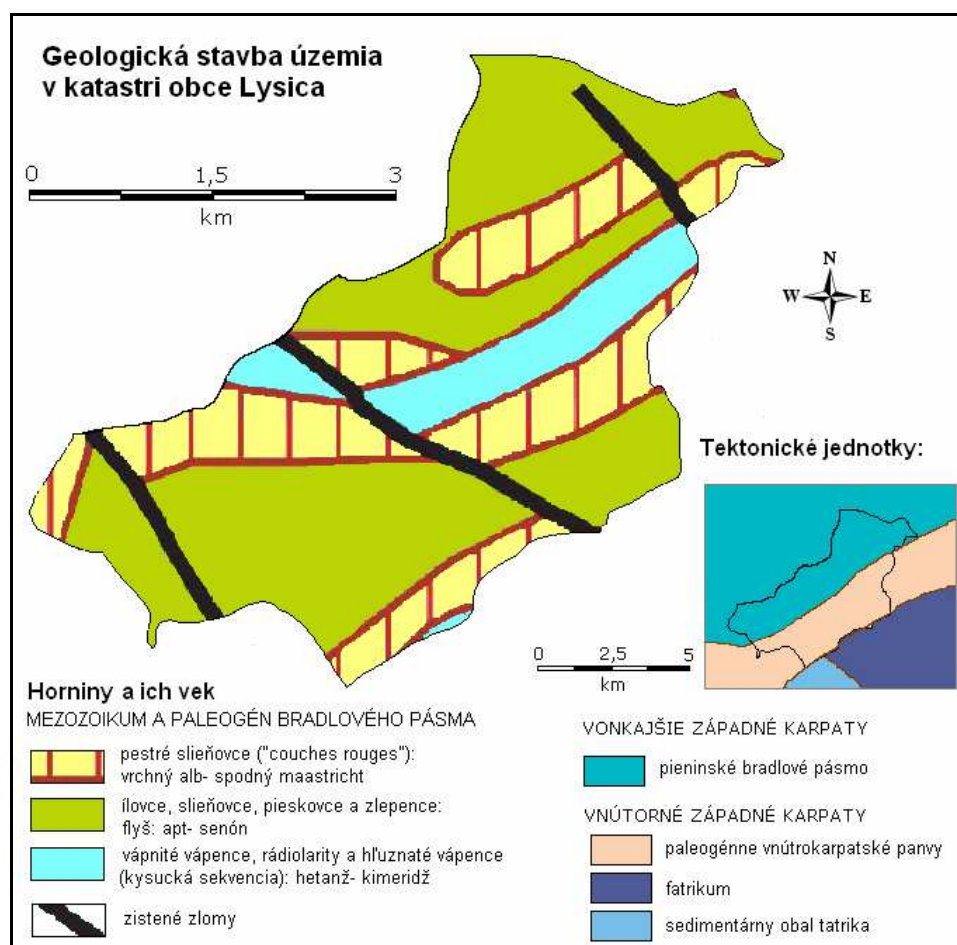
Vnútrokarpatský paleogén predstavuje flyšové horniny, ktoré sa usadzovali na zvrásnený a erodovaný podklad starších predkenozoických tektonických jednotiek (t.j. predtret'ohorných).

Bradlové pásmo je svojou geologickou stavbou i tektonickým vývojom najzložitejšie pásmo Západných Karpát. Jeho dnešná podoba je výsledkom hlavne terciérnej deštrukcie laramskej vrásovo- príkrovovej sústavy. Charakteristickým znakom bradlového pásma je jeho pozícia na rozhraní vonkajších a vnútorných Karpát, neprítomnosť predmezozoických hornín, variabilný vývoj jury a kriedy, flyšový vývoj paleogénu a charakteristický bradlový tektonický štýl: odolné jursko-spodnokriedové vápencové šošovky tvoria bradlá pieninského typu, ktoré prenikajú cez kriedové a paleogénne slieňovce a flyše. Aj vývoj vápencov je rôzny, závisí od hĺbky sedimentačného priestoru. Preto v bradlovom pásme možno vyčleniť niekoľko charakterovo odlišných sérií (v skúmanom území sú to kysucká a manínska).

Zjednodušená *geologická stavba* na území mikroregiónu je znázornená na obrázku č. 2. Kvartérny pokryv územia sa v odkrytých geologických mapách nezaznamenáva, pokiaľ jeho mocnosť nepresiahne 2 metre. Na území obce ho reprezentujú predovšetkým rôzne svahoviny a sutiny. *Základné geochemické typy* hornín vyskytujúce sa v k.ú. Lysice sú vápence a slieňovce, pieskovce a ílovce.

Takéto horninové zloženie nedáva väčšinou predpoklad na výskyt rudných surovín, výskyt karbonatických hornín dáva potenciálne možnosť ich ťažby a využitia v stavebníctve.

Obrázok č. 2 Geologická stavba územia obce Lysica

Zdroj: Atlas krajiny Slovenskej republiky 2002

3.3 GEOMORFOLÓGIA A RELIÉF

Celé územie katastra obce Lysica leží v geomorfologickom celku Kysucká vrchovina. Tento sa na juhu stretáva s cípom Žilinskej kotliny. Táto hranica predstavuje významné rozhranie medzi subprovinciou Vonkajších Západných Karpát (tu patrí Kysucká vrchovina v rámci oblasti Stredných Beskýd) a Vnútrotných Západných Karpát¹. V rámci Kysuckej vrchoviny záujmové územie patrí takmer celé do podcelku Kysucké bradlá a len jeho najsevernejšia časť sa nachádza v podcelku Vojenné.

Z morfoštruktúrneho hľadiska (dôsledok historicky sa vyvíjajúceho vzájomného pôsobenia endogénnych a exogénnych procesov, pri vedúcej úlohe tektonických pohybov) patrí väčšina skúmaného územia do morfoštruktúrnej depresie peripieninského (pribradlového) lineamentu, ktorý tu je charakterizovaný negatívnymi a prechodnými vrásovo-blokovými a šupinovými štruktúrami. Morfológický vývoj bradlového pásma, ktoré prechádza Kysuckou vrchovinou v približnom smere V-Z, výrazne ovplyvnili tektonické pohyby. Odolné vápencové komplexy sa roztrhali do samostatných šošoviek a krýh, uzavretých v bradlovom obale plastických slieňov

¹ Sled jednotiek geomorfologického členenia Slovenska je nasledovný: sústava, podsústava, provincia, subprovincia, oblasť, celok, podcelok, časť (podľa Mazúr, Lukniš).

a paleogénu. Tieto sa v dôsledku erózných procesov odstránili a šošovky odolných kalcitových hornín z nich vystupujú v rôznych formách. Bradlové pásmo má preto výrazný charakter eróznodenudačnej brázdy.

Spodná časť skúmaného územia patrí do vrásovo-blokovej fatransko-tatranskej morfoštruktúry a konkrétne do subkategórie negatívnych morfoštruktúr, priekopových prepahlín a morfoštruktúrnych depresí kotlín. Vznik doliny Varínky, ktorej súčasné koryto je výrazne zatlačené pod Kysuckú vrchovinu kužeľmi zvetralín z Malej Fatry, bol podmienený i sústavou zlomov, pozdĺž ktorých došlo k poklesu a ku zdvihy okolitých pohorí.

Morfoskulptúry vznikajú pôsobením exogénnych geomorfologických činiteľov. Pestré horninové zloženie bradlového pásma sa cez eróznodenudačné pôsobenie na horniny s rozličnou geomorfologickou hodnotou prejavilo vo výraznej vertikálnej členitosti povrchu. Na skúmanom území bol tento popísaný ako silne až veľmi silne členený vrchovinový až hornatinový; ako už bolo uvedené. Katastrálne územie Lysice sa rozprestiera na cca 15,4 km², pričom jeho výškové rozpätie je vyše 500 metrov a toto prekonáva vzdušnou vzdialenosťou 2,2 km.

Nápadne vyčnievajúce tvary v krajine skúmaného územia predstavujú vypreparované vápencové tvrdoše (napr. Polom, 707,2 m n. m. a Záhrbie) a bradlá (Magura, 920,8 m n.m. a Požeha, 799,3 m n.m.).

Pre formovanie povrchu územia vnútrokarpatského flyšu a bradlového pásma sú charakteristické zosuvné procesy (hlavne plastických slienitých sedimentov). Zosuvy podmieňuje predovšetkým nerovnomerná nasiakavosť sedimentov a s tým súvisiace klzanie po vrstvových plochách nepriepustných ílovcov a ílovitých bridlíc. V skúmanom území sa takýto zosuv nachádza napr. i v blízkosti intravilánu obce. Na vznik menších reliéfnych foriem tiež upozorňuje intenzita, ktorou dochádza k vybraným geodynamickým javom: severné dve tretiny katastra sú na odlesnených plochách ohrozené intenzívnou výmofovou eróziou; na južnom pomedzí tohto regiónu sa vytvorili krasové javy.

3.4 KLIMATICKÉ POMERY

Klimatické pomery katastrálneho územia obce Lysica sú podobne ako celej krajiny určované jej polohou v stredných zemepisných šírkach, v miernom pásme severnej pologule Zeme, ktorá spôsobuje miernu klímu a pravidelné striedanie ročných období. Územie je súčasne pod vplyvom miešania oceánskych a kontinentálnych podnebných prvkov, pričom prvé z nich majú zmierňujúci efekt na teploty a prinášajú zrážky.

Na rozloženie podnebných prvkov v rámci krajiny má najväčší vplyv reliéf prostredníctvom nadmorskej výšky, expozícia reliéfu, menej oceanita (stupeň pôsobenia morí a oceánov na klímu) a kontinentalita, lesná pokrývka, väčšie vodné plochy a činnosť človeka.

Na základe rozloženia podnebných prvkov je na území katastra obce Lysica možné vymedziť nasledovné *klimatické regióny* – v nasledujúcej tabuľke uvádzame súčasne ich charakteristiku (podľa Lapin a kol., Atlas krajiny Slovenskej republiky).

Tabuľka č. 1 - Charakteristika klimatických oblastí v obci za obdobie 1961 - 1990

OKRSOK	CHARAKTERISTIKA OKRSKU	Klimatické znaky
M5	mierne teplý, vlhký, s chladnou až studenou zimou, dolinový/kotlinový	január ≤ -3 °C, júl ≥ 16 °C, menej ako 50 letných dní v roku
M7	mierne teplý, veľmi vlhký, vrchovinový	júl ≥ 16 °C, menej ako 50 letných dní v roku
C1	mierne chladný, veľmi vlhký	júl ≥ 12 °C až < 16 °C

Zdroj: Atlas krajiny Slovenskej republiky 2002

Okrsky M5 a M7 sa nachádzajú prevažne v nížinných polohách v okolí rieky Váh a vo výbežku Žilinskej kotliny. Klimatický okrsok C1 zaberá väčšiu časť obce, hlavne podhorské oblasti.

Uvedené poukazuje na začlenenie skúmaného územia v rámci celoslovenských pomerov. V rovnakom okrsku mierne teplej klimatickej oblasti, aký bol popísaný v doline Varínky v šírke asi 1,5 km naprieč jej tokom, sa nachádzajú oblasti na úpätiach viacerých pohorí predovšetkým na SZ Slovenska v nadmorskej výške nad 500 m.n.m. Chladná oblasť je typická pre najvyššie časti pohorí zhruba vo výške nad 700 m.n.m.

Chod izočiari charakterizujúcich *rozloženie podnebných prvkov* je výrazne determinovaný tvarom a charakterom doliny Varínky, ktorou sa toto územie otvára do Žilinskej kotliny, resp. vstupuje hlboko do pohorí (geomorfologická príslušnosť územia je Kysucká vrchovina). Často sa tak stáva, že v približnom smere od toku rieky do pohorí sa zónovite menia vlastnosti klimatických prvkov, čomu nasvedčuje zodpovedajúci chod izočiari. Okrem v tabuľke uvedených charakteristík je dané územie ďalej popísané nasledovnými klimatickými znakmi: priemerná teplota vzduchu v januári je vyznačená izohypsami $-4/-5$ °C v južnejšie položenej polovici katastra a $-5/-6$ °C v severnejšej vyššie položenej; priemerná ročná teplota dosahuje v najjužnejšej časti katastra ešte 6 °C, na jeho severnej hranici je ohraničená izohypsou 4 °C; dĺžka trvania snehovej pokrývky sa pohybuje v rozmedzí 100-140 dní/rok, čo predstavuje cca 1/3 roka, s čím súvisí i nepriaznivo dlhé vykurovacie obdobie v obci; územie katastra patrí k málo až mierne inverzným polohám na Slovensku, čomu nasvedčuje i jeho reliéf; hmly sa vyskytujú 50- 60 dní v roku a súvisia s blízkosťou Varínky a jej prítoku na území katastra, v podhorských až horských svahových polohách je tvorba hmiel znížená. Prevládajúci smer vetra je taktiež určovaný tvarom doliny, ktorá sa otvára voči západnému, resp. JZZ smeru. Takýto smer približne súhlasí s prevládajúcim smerom vetra v Žiline. Voči taktiež častým severným vetrom netvorí nie príliš vysoká Kysucká vrchovina výraznú bariéru, a tieto smery tak umožňujú prenikaniu vlhkosných vetrov na územie južných svahov pohoria, kde sa obec nachádza.

Územie katastra Lysice patrí k pomerne vlhkým územiám na Slovensku. Cez kataster prechádza izohyeta 60 mm zrážok/január; v lete (júl) sa ich množstvo takmer zdvojnásobuje. Na väčšine územia spadne ročne 1000 mm zrážok, len v jeho juhozápadnej časti 900 mm. V mikromierke ich množstvo závisí od nadmorskej výšky územia, ako i od faktu, že Kysucká vrchovina nemá ústredný chrbát, a v tejto časti ani masívne rázsochy a osamotené vrchy majú menší objem zrážok ako pri nich ležiace masívne svahy a chrby (pozn. všetky údaje pochádzajú z máp v Atlase krajiny Slovenskej republiky v príslušnej časti a predstavujú výsledok meraní za obdobie r. 1961-1990).

3.5 HYDROLOGICKÉ POMERY

POVRCHOVÉ VODY

Územie katastra obce Lysica patrí v rámci Slovenska do povodia Váhu, pričom je odvodňované Varínkou, ktorá preteká na južnej hranici skúmaného územia. Po severnej a časti západnej hranice katastra, resp. hranici s k.ú. Lutiše a Horný Vadičov prebieha rozvodnica medzi touto a Kysucou, ktorá sa vlieva do Váhu v Žiline. Varínka sa ako pravostranný prítok Váhu doňho vlieva pri Varíne. Cez Váh a následne Dunaj patrí skúmané územie do úmoria Čierneho mora.

Varínka pramení vo Vrátnej doline pod Chlebom, má dĺžku 24 km a je tokom III. rádu bystrinného charakteru. Na svojom toku na južnej hranici k.ú. obce Lysica prekonáva na dĺžke asi 3 km (je tu započítaná i príslušná dĺžka toku v k.ú. Belej po definitívne opustenie rieky k.ú. Lysice) pomerne malú výšku, klesne z cca 440 m n.m. na 420 m n.m. Potok odvodňujúci k.ú. obce, vlievajúci sa do Varínky pod obcou, patrí svojou veľkosťou a vodnatosťou k menej významným prítokom tejto rieky.

Na Slovensku boli vyčlenené tri základné oblasti s rovnakým režimom odtoku, t. j. s rovnakým prevládajúcim zdrojom zásobovania povrchových tokov a rozdelením odtoku počas roku. V režime odtoku povrchových tokov SR je zrejماً výšková zonálnosť, t. j., s narastaním nadmorskej výšky sa zvyšuje vodnosť tokov, rastie podiel snehových zrážok v odtoku a posúva sa výskyt najvyšších priemerných mesačných prietokov z marca na máj – jún a najnižších zo septembra na január – február. V katastri obce Lysica, ktorý sa nachádza vo výške cca 400- 900 m n.m., boli identifikované dve z troch na Slovensku vyčlenených *hydrogeografických oblastí* - stredohorská charakterizovaná snehovo-dažďovým režimom vodných tokov a vrchovinná s dažďovo-snehovým režimom, ktorá pozdĺž toku Váhu vybieha z juhu územia Slovenska po Varín a Kysuce až nad Kysucké Nové Mesto. Hranica medzi oblasťami prechádza v skúmanom území približne stredom k.ú. Lysice v smere V-Z. Ich charakteristiky uvádzame v tabuľke (všetky v tabuľke a ďalej uvedené údaje k povrchovým vodám pochádzajú z pozorovaní v rokoch 1931-1980).

Ďalším používaným kvantitatívnym ukazovateľom na popis bilancie vody a jej odtoku z povrchu je špecifický odtok, ktorý vyjadruje objem odtečenej vody za 1 sekundu z plochy povodia 1m^2 . Jeho priemerná ročná hodnota sa na skúmanom území pohybuje medzi $15\text{-}20\text{ l}\cdot\text{s}^{-1}\cdot\text{km}^{-2}$. V porovnaní s priemerným špecifickým odtokom pre celé územie Slovenska, ktorý má hodnotu $8,26\text{ l}\cdot\text{s}^{-1}\cdot\text{km}^{-2}$, znamená silnejší odtok; najextrémnejšie celoslovenské hodnoty sa však pohybujú až na úrovni okolo $50\text{ l}\cdot\text{s}^{-1}\cdot\text{km}^{-2}$. Hodnota špecifického odtoku závisí od viacerých faktorov, ku ktorým patrí sklon územia- reliéf (tu vrchovinový), litologický podklad (hl. karbonatické horniny a flyšové horniny), klíma (vyššie množstvo zrážok), lesnatosť a i. Treba si uvedomiť, že uvedené predstavuje priemernú hodnotu ukazovateľa, ako uvedieme ďalej, táto je v ročnom profile značne rozkolísaná.

Tabuľka č. 2 - Typy režimu odtoku vodných tokov v obci Lysica (podľa Šimo, Zatl'ko)

Oblasť	Typy režimu odtoku	Akumulácia (mesiace)	Vysoká vodnosť	Najvyššie maximálne prietoky	Najnižšie prietoky	Podružné zvýšenie vodnosti koncom jesene a začiatkom zimy
Stredohorská	Snehovo-dažďový	XI - II	III - V	IV	I - II IX - X	Mierne Výrazné
Vrchovinno-nížinná	Dažďovo-snehový	XII - II	III - IV	III	IX	Výrazné

Zdroj: Atlas krajiny Slovenskej republiky, 2002

Na katastrálnom území obce Lysice sa nenachádzajú prírodné, ani umelé vodné nádrže.

PODZEMNÉ VODY

Výskyt podzemných vôd, ich množstvo, chemické a fyzikálne vlastnosti závisia predovšetkým od geologického zloženia územia, ale tiež od reliéfu a od doplňovania vodou zo zrážok a z riek.

Najvýznamnejším hydrogeologickým kolektorom sú na území obce horniny stredného a vrchného triasu - slieň a slieňité vápence. Zvodnený kolektor sa v katastri obce nachádza v zníženej časti v jeho približnom strede (osada Chabadovia) a jeho priebeh má JZZ-SVV smer. Bradlové pásmo (vápencové šošovky v nepriepustných slieňoch), ani flyšové súvrstvia (striedania pieskocov s nepriepustnými ílovcami), ktoré charakterizujú k. ú. Lysice, však z hydrologického hľadiska nemajú veľký význam. Územie katastra obce, spolu s veľkou časťou povodia Varínky, leží v hydrogeologickom regióne MP 026 s využiteľnosťou podzemných vôd $0,2-0,49 \text{ l.s}^{-1}.\text{km}^{-2}$ (stav k 1. 1. 1999), čo je zo siedmich na Slovensku vymedzených kategórií druhá najslabšia (flyš Oravy a Kysúc je najslabší). V blízkom okolí je veľmi silné okolie Váhu za Strečnom ku Žiline s mocnými riečnymi nánosmi, i oblasť Malej Fatry vykazuje podstatne vyššie hodnoty.

Vodnatosť tokov a často aj výdatnosť prameňov preto závisí od množstva zrážok v oblasti a schopnosti prostredia zrážky zachytiť a v priebehu roka rovnomernejšie distribuovať v krajine. Rozdrobenosť lesných plôch a odstraňovanie protieróznej zelene na poľnohospodárskych územiach, spolu s polohou územia v pomerne vysokých nadmorských výškach, vysokým množstvom zrážok a malým výparom, spôsobujú vysoký odtok, časté prívaly a značne rozkolísaný vodný režim tokov. Minimálny špecifický odtok v k. ú. Lysice je $2,0 \text{ l.s}^{-1}.\text{km}^{-2}$ (priemerný denný prietok, ktorý bol dosiahnutý alebo prekročený v 99,7 % z celkového počtu dní zvoleného obdoba) a maximálny $1,4 - 2,3 \text{ m}^3.\text{s}^{-1}.\text{m}^{-2}$, t.j. $1400-2300 \text{ m}^3.\text{s}^{-1}.\text{m}^{-2}$, s pravdepodobnosťou výskytu raz za 100 rokov. Takáto hodnota sa vyskytuje len v severných oblastiach Slovenska a na Poľane, vo flyšových územiach SZ Slovenska so silným splachovým odtokom vystupuje až na hodnoty vyše $3,4 \text{ m}^3.\text{s}^{-1}.\text{m}^{-2}$.

Minerálne vody sú prírodné vody, ktoré sa líšia od obyčajných vôd teplotou, chemickým zložením, obsahom voľných plynov, rádioaktivitou a najčastejšie biochemickým pôsobením na ľudský organizmus. Na Slovensku sú definované v STN 86 8000 ako „vody vyvierajúce z prírodných alebo zachytených prameňov, ktoré pri vývere obsahujú v litri vody viac ako 1 g rozpustných tuhých látok, 1g rozpustného oxidu uhličitého CO_2 alebo nad 1 mg sulfanu“.

Územie Žilinského kraja, v ktorom sa skúmaná obec nachádza, je bohaté na ich výskyt najmä v kotlinách, a na území Žilinského okresu je ich zaregistrovaných 32 (na celom Slovensku 1 470). Na katastrálnom území Lysice vyvierajú štyri pramene minerálnych vôd (*smrdľavka- vajcovka 1- 4*, register *ŽA 11-14*), ktoré sa nachádzajú vo vzájomnej blízkosti v okruhu asi 25 m okolo prameňa s označením 1 (resp. 11) v nadmorskej výške asi 500 m n.m. 0,5 km severne od samotnej obce. Na povrch vystupujú pozdĺž geologického zlomu. Výver prvého prameňa je upravený a prameň je využívaný domácim obyvateľstvom na pitie. Jeho voda obsahuje prchavé sírovodíky, je blahodarná na trávenie a pleť; v zime nezamrzá. Prameň mal výdatnosť 15 l.s⁻¹, ale v poslednom čase stráca na výdatnosti. Ostatné tri pramene nie sú upravené, majú príliš malú výdatnosť a nevyužívajú sa.

3.6 PÔDNE POMERY

PÔDNE TYPY

Na utváranie pôdných typov a ich vlastností majú vplyv všetky zložky fyzickogeografickej sféry. Vlastnosti územia, ktoré sa podpísali na vznik konkrétnych pôdných typov, možno rozdeliť do dvoch základných častí: rozšírenie *zonálnych pôdných typov* je determinované faktormi, ktoré vyplývajú z meniacich sa klimatických vlastností územia v závislosti od nadmorskej výšky, resp. približovaním sa k pohoriu. Výskyt *azonálnych pôd* je podmienený faktormi, ako sú napr.- blízkosť hladiny podzemnej vody, nepriepustné podložie, ktoré spôsobuje stagnáciu vody v pôde, alebo litologické špecifiká danej lokality a i.

a) azonálne pôdy

V katastri obce majú v súvislosti s bradlovým pásmom, ktoré tu prechádza, väčší význam ako druhá skupina.

V úzkej časti územia pozdĺž toku Varínky sa na podloží nekarbonátových aluviálnych sedimentov vytvorili *fluvizeme*, ktoré boli obrábaním premenené na fluvizeme kultizemné. Ich výskyt v k. ú. Lysice je však mimoriadne malý. Pôdotvorným procesom tu bolo hlavne hromadenie humusu vo vlhkom prostredí, prerušovanom záplavami Varínky a sedimentáciou povodňového materiálu. V spodnej časti pôdneho profilu pôsobí obvykle glejový proces, pri ktorom sa značná časť minerálov rozkladá na íl a znižuje tak poľnohospodársku hodnotu pôd.

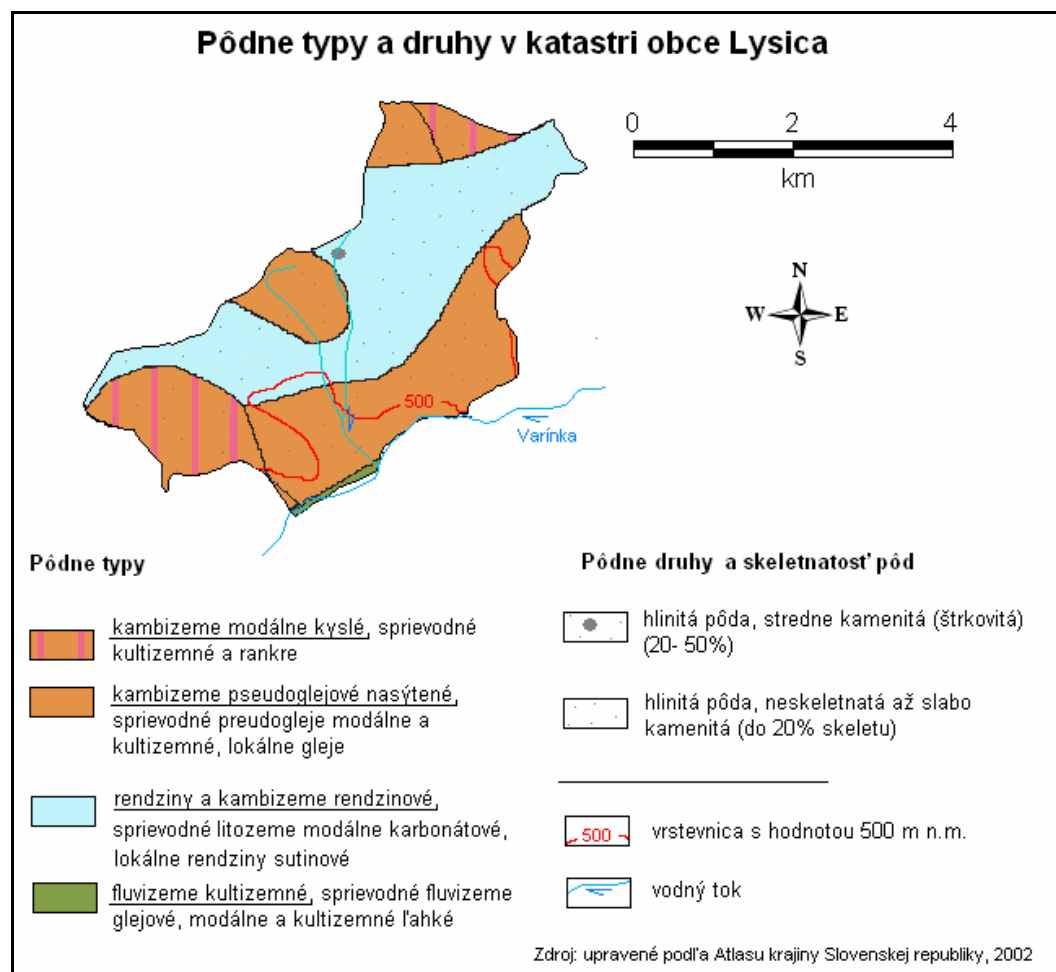
Podstatnú časť katastra Lysice zaberajú *rendziny*, príp. kambizeme rendzinové, ktorých výskyt je litologicky podmienený a viaže sa na substráty s vysokým obsahom karbonátov. V katastri obce „kopírujú“ priebeh bradlového pásma. Prítomnosť karbonátov v pôdnom profile rendzín spôsobuje neutralizáciu organických kyselín. Tým sa zabraňuje viacerým vnútropôdnym procesom a uskutočňuje sa len hromadenie humusu. Rendziny sú všeobecne z hľadiska poľnohospodárskej i lesohospodárskej produktívnosti menej úrodné ako ďalší rozšírený pôdny typ (zonálny) kambizeme. Zapríčiňuje to ich plytkosť, výsušnosť i jednostranný chemizmus. Viac sa využívajú na lúky, pasienky a les. Na území obce nie sú výrazne skeletnaté.

b) zonálne pôdy

V dôsledku pomerne veľkej nadmorskej výšky, v ktorej sa rozprestiera kataster skúmanej obce (410 - 921 m n. m.), a s ňou súvisiacich nižších teplôt a vyššieho množstva zrážok tu vznikli *kambizeme*- bývalé hnedé lesné pôdy (schematicky zjednodušený výklad). Ich materskou horninou sú spravidla silikátové (nekarbonátové) horniny, akými sú na území katastra horniny flyšu. Takéto pôdy majú premyvny (vlhký) vodný režim a sú obvykle minerálne chudobné a majú kyslú reakciu. (región mierne vlhkého režimu pôd „začína“ v údolí Varínky v smere jej toku približne na hranici katastra obce so susednou Strážou).

Nasledujúci brázok poukazuje zjednodušenou formou na rozšírenie ich subtypov na skúmanom území. Kambizem nasýtená vzniká v nižších polohách so slabším premyvom a na minerálne bohatších horninách. Kyslá varieta potom v polohách vyšších, kde je i silnejší premyv. Lokálny výskyt sprievodných glejov sa viaže na blízkosť hladiny podzemnej vody; pseudoglejov na prítomnosť ťažších zvetralín. Kambizeme sa z hľadiska poľnohospodárskej úrodnosti považujú za menej úrodné pôdy. Vo všeobecnosti je však ich využívanie vhodnejšie pre lesné hospodárstvo; o vhodnosti ich využívania pre poľnohospodárstvo rozhodujú lokálne podmienky ich výskytu.

Obrázok č. 3 Pôdne typy a pôdne druhy v obci Lysica

PÔDNE DRUHY

Výskyt pôdných druhov veľmi úzko závisí na vlastnostiach materskej horniny ako i spôsobe jej rozpadu. Na základe obsahu organických a minerálnych látok v pôde, charakteru a veľkosti zrnitostných častíc a podľa zastúpenia jednotlivých frakcií jemnozeme (častice pôdy s veľkosťou do 2 mm) boli na území katastra obce identifikované pôdy *hlinité*, ktoré sa považujú za stredne ťažké pôdy. Pôdy v katastri obce súčasne nevykazujú veľkú skeletnosť; podiel skeletu v pôdnej hmote (pôdne častice v veľkosťou viac ako 2 mm) dosahuje maximálne 20 %. Výnimku predstavuje lokalita na svahu Magury blízko hraníc katastra s Horným Vadičovom, kde sa vytvorila stredne kamenitá pôda (20- 50 % obsah skeletu).

Retenčná schopnosť pôd (schopnosť zadržania vody) je veľká a majú tak strednú priepustnosť.

3.7 RASTLINSTVO A ŽIVOČÍŠTVO

RASTLINSTVO

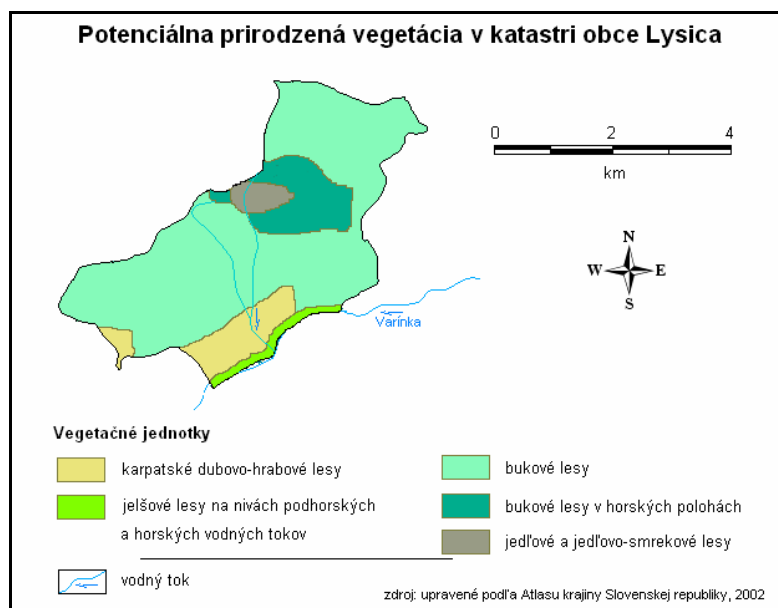
V rámci fyto geografického členenia sveta sa nachádza Slovenská republika v Holarktickej oblasti, Eurosibírskej podoblasti a v jej stredoeurópskej provincii. Samotné katastrálne územie obce Lysica, ležiace v Kysuckej vrchovine, sa na základe fyto geografického členenia SR rozprestiera v bukovej zóne v oblasti rastlinstva na flyšových a kryštálicko-druho horných horninách (podľa Plesník).

Na skúmanom území sa uplatňuje vertikálna zonálnosť rastlinných spoločenstiev, ktorá súvisí s meniacou sa nadmorskou výškou a s tým spojenými klimatickými a pôdnymi zmenami. Takto vznikli vegetačné stupne, ktoré sa prejavujú určitými charakteristickými vlastnosťami. Ľudskou činnosťou sa však výrazne pozmenila prirodzená štruktúra spoločenstiev, a preto je možné tieto vegetačné pásma v súčasnosti popísať na tzv. potenciálnej prirodzenej vegetácii.

Potenciálna prirodzená vegetácia je vegetáciou, ktorá by sa za daných klimatických, pôdnych a hydrologických pomerov vyvinula na určitom mieste, keby vplyv ľudskej činnosti ihneď prestal. Ako záverečné vývojové spoločenstvo sa na skúmanom území (ako takmer na celom Slovensku) javí les. V závislosti od nadmorskej výšky by sa v katastrí Lysice vytvorili predovšetkým pásma bučín a pásma smrečín. Tieto by boli zastúpené jednotkami bukové lesy a bukové lesy v horských polohách; ktoré by vyššie (na značne obmedzenom území) prešli do jedľových a jedľovo-smrekových lesov a naopak v najnižších polohách by sa darilo karpatským dubovo-hrabovým lesom. Jelšové lesy na nivách podhorských a horských vodných tokov sú viazané na výskyt azonálneho činiteľa - toku Varínka vid' nasledujúci obrázok.

Takáto situácia však, ako bolo spomenuté, sa nezachovala. Územie katastra obce Lysica je v súčasnosti pokryté lesom asi zo 44 %. Masívny lesný komplex sa nachádza predovšetkým na vrchu Magura a Ostré. Na odlesnených plochách vznikli dlhodobou hospodárskou činnosťou umelé pasienky a lúky, v menšej miere i polia. Bolo pozmenené drevinové zloženie lesov, ktoré sa využívajú predovšetkým ako hospodárske lesy, sčasti majú ochrannú funkciu. Súčasné- tzv. *reálnu vegetáciu* tvoria vegetačné stupne bukový a jedľovo-bukový, smrekovo-bukový a smrekový.

Obrázok č. 4 Potenciálna prirodzená vegetácia v obci Lysica

Karpatské dubovo-hrabové lesy: dub zimný, hrab obyčajný, javor poľný, lipa malolistá, lipa veľkolistá

Bukové lesy: buk lesný, dub zimný, javor horský, javor mliečny, brest horský, lipa malolistá

Bukové lesy v horských polohách: buk lesný, smrek obyčajný, jedľa biela

Jedľové a jedľovo-smrekové lesy: jedľa biela, smrek obyčajný, vzácné smrekovec opadavý, javor horský

Jelšové lesy na nivách podhorských a horských vodných tokov: jelša lepkavá s prímiesou vrby krehkej, jaseňa a hrabu.

ŽIVOČÍŠTVO

V rámci globálneho zoogeografického členenia terestrickej (suchozemskej) oblasti výskytu živočíchov sa nachádza Slovenská republika v oblasti Paleoarktisu v eurosibírskej podoblasti (Tiansanskij). V rámci limnického (vodného) biocyklu je to opäť oblasť Paleoarktisu, ale už euromediterránna podoblasť, pontokaspická provincia a severopontický úsek (úmorie Čierneho mora). V regionálnom (celoslovenskom) meradle zaradíme územie katastra Lysice v terestrickom biocykle do provincie listnatých lesov a podkarpatského úseku (Jedlička, Kalivodová). V rámci limnického biocyklu patrí toto územie do pontokaspickej provincie, stredoslovenskej časti podunajského okresu (Hensel, Krno). Staršia regionalizácia podľa Čepeláka vychádza z členenia Slovenska na geomorfologické celky. Územie obce je zaradené do provincie Karpát, oblasti Západných Karpát, na pomedzie Vonkajšieho obvodu (s Beskydským okrskom) a Vnútorého obvodu (západný okrsk). Vonkajší obvod Západných Karpát je charakterizovaný monotónnejšou skladbou fyzicko-geografických činiteľov na rozdiel od Vnútorého, kde veľká pestrosť abiotického prírodného prostredia a vegetácie sa podpísala i na pestrosti živočíšnych druhov.

V skúmanom území sa vyskytujú nasledujúce živočíšne spoločenstvá (uvádzame niektorých ich zástupcov):

Živočíšne spoločenstvo lesov (ihličnatých i listnatých): medveď hnedý, rys ostrovid, mlok karpatský, mačka divá, orešnica perlavá, ďateľ prostredný, vretenica obyčajná, jašterica zelená, užovka stromová, slimák obyčajný, mravec lesný, lykožrút smrekový a i.

Živočíšne spoločenstvo polí a lúk

zajac poľný, syseľ obyčajný, tchor obyčajný, jarabica poľná, bažant poľovný, myšiarka močiarna, chrapkáč poľný, jelen obyčajný, srnec hôrnym sviňa divá, kuna lesná, kuna skalná, jazvec obyčajný, líška hrdzavá, lasica obyčajná, jastrab veľký, myšiak hôrny, sokol,

Živočíšne spoločenstvo Pudskej sýdlisk

myš domová, potkan obyčajný, vrabec domový, drozd čierny, plamienka driemavá, sýkorka veľká a i.

Živočíšne spoločenstvo brehov vôd

vydra riečna, potápka chochlatá, kačica divá, kunec obyčajný, skokan zelený, užovka obyčajná a i.

Živočíšne spoločenstvá potokov a riek

pstruh potočný, lípeň obyčajný, hlaváč obyčajný a i.

3.8 OCHRANA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA

Ochranu prírody chápeme ako komplex spoločenských opatrení s cieľom predchádzať, obmedzovať, respektíve odstraňovať zásahy, ktoré ohrozujú, poškodzujú a ničia podmienky a formy života, prírodné dedičstvo, estetický vzhľad krajiny, a znižujú jej ekologickú stabilitu. Inými slovami, ide o ochranu ekosystémov, ale aj jednotlivých zložiek životného prostredia, ktorými sú najmä ovzdušie, voda, horniny, pôda a organizmy. Predovšetkým je to ochrana ohrozených, zriedkavých a vzácnych druhov živočíchov, rastlín, nerastov, skamenelín a foriem reliéfu.

Ekostabilizačné účinky prvkov súčasnej krajinnej štruktúry k. ú. Lysica dávajú územiu v jeho severnej časti charakter ekologicky stabilného prostredia, v ostatnej časti stredne stabilného prostredia. Takéto vyčlenenie plôch umožňuje stanoviť hierarchiu potrieb ochrany a intenzity využívania územia.

Skúmané územie obce Lysica sa nachádza v prírodne mimoriadne atraktívnom regióne s rozvinutým systémom ochrany pestrých prírodných úkazov a objektov. I keď samotná obec do ich zoznamu neprispieva, zasahuje na jej územie svojím ochranným pásmom Národný park Malá Fatra, ktorý bol vyhlásený v roku 1988 (predchádzalo mu ustanovenie veľkoplošného chráneného územia v roku 1967). V ochrannom pásme NP je zavedený druhý stupeň ochrany a spočíva v plnení funkcie tlmiacej nárazníkovej zóny nepriaznivých vplyvov spoločenského využívania krajiny. Na pravom brehu Varínky jeho časť siaha po severný okraj katastra obce Lysica. Povodie Varínky taktiež leží v najväčšej chránenej vodohospodárskej oblasti na Slovensku, ktorou je CHVO Beskydy - Javorníky. Táto sa rozprestiera na ploche 1 856 km² a zaberá prakticky celé územie Kysúc.

Z toho vyplýva, že hoci katastrálne územie nedisponuje zápisom v zozname prírodných útvarov, nepodarilo sa tu dochovať pôvodné lesné spoločenstvá, ani sa tu nevyskytujú významné abiotické či biotické prvky s vysokým stupňom ochrany, je organicky prepojené s okolitým ekologicky či esteticky významným územím a jeho význam vyplýva z faktu, že je súčasťou chránených území nadregionálneho významu. Preto tu má byť namiesto dôraz kladený na jeho citlivé hospodárske využívanie s cieľom jeho udržateľnosti, ktoré berie do úvahy okrem faktoru ochrany prírody a prírodných zdrojov i environmentálne limity krajiny.

Kvalita životného prostredia

Táto je daná predovšetkým využívaním územia človekom, jeho hospodárskou činnosťou - priemyslom, poľnohospodárstvom, ako i inými javmi vyplývajúcimi z osídlenia územia, a to ako na samotnom skúmanom území, tak i v jeho širšom okolí vôbec. Veterné systémy, podzemné či povrchové toky môžu preniesť znečisťujúce látky ďaleko od zdroja znečistenia, a tak navzájom spájajú územia do jedného celku. Obec od roku 2006, ako už bolo uvedené, pristúpila k budovaniu kanalizácie. Táto okrem iného taktiež umožní znížiť zaťaženie krajiny splaškovými vodami.

Na kvalitu *ovzdušia* v katastrálnom území obce má vplyv tvar doliny Varínky, ktorá sa otvára do Žilinskej kotliny, a umožňuje tak prienik emisií tu, príp. i ďalej vzdialených producentov znečistenia v smere prevládajúcich vetrov. Najväčšími znečisťovateľmi v Žilinskej kotline sú Žilinská teplárenská a DOLVAP Varín. Napriek relatívnej blízkosti týchto zdrojov, ako i výrazne koncentrovanej doprave do osi Terchovskej doliny, ktorá však nemá tranzitný charakter, hodnotenie kvality ovzdušia v regióne nepotvrdilo veľkú mieru znečistenia, a záujmové územie sa tak teší pomerne čistému ovzdušiu.

Kvalita *podzemných vôd* sa priamo v katastri obce nezisťuje, ale merania z regiónu Terchovskej doliny hovoria o malom znečistení, pričom sa predpokladá antropogénny pôvod

tohto znečistenia. Pre zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou (v r. 2001 bolo na verejný vodovod napojených 92 % domácností) je dôležité poznanie kvality vody zdroja, na ktorý je obec napojená. Z hľadiska kontaminácie podzemných vôd ťažkými kovmi a ukazovateľmi organického znečistenia neboli vo vodnom zdroji Frankovia (Belá) zistené nadpriemerné hodnoty.

Varínka je zapísaná v zozname vodohospodársky významných tokov (č. 164 zo 691). Sú to „vodné toky, prípadne ich vodohospodársky ucelené úseky zriadené na rôzne účely“. Jej profil znečistenia, ktorý je odrazom vôd v jej povodí, sa pohybuje od malého - čistá (napr. v rámci kyslíkového režimu a biologických hodnôt) po silne znečistená (mikrobiologické ukazovatele).

Kontaminácia pôd v k. ú. Lysice je veľmi malá, a táto je predovšetkým geogénne podmienená. K najväčším znečisťovateľom pôd patrí vo všeobecnosti intenzívna rastlinná výroba podporovaná používaním chemických látok. Zameranie na živočíšnu výrobu spolu s individuálnym obrábaním pôd, ktoré je prevažujúcou formou v obci Lysica, tu nepredstavuje v tomto ohľade taký výrazný zásah.

V otázke odpadového hospodárstva obec od roku 2004 postupne zavádzala zber nebezpečného a veľkoobjemového odpadu. Podobne ako inde, i tu je zaznamenaný nárast objemu odpadov (medzi rokmi 2001 - 2006 o 35 %), pozitívnou skutočnosťou je rozšírenie komodít separovaného odpadu, ku ktorému obec pristúpila v roku 2005

4 INFRAŠTRUKTÚRA OBCE

4.1 DOPRAVNÁ INFRAŠTRUKTÚRA

Postačujúca a kvalitná dopravná infraštruktúra sa všeobecne považuje za jeden z významných determinantov regionálneho rozvoja, nakoľko umožňuje flexibilné prepojenie územia, a spolu s dostupnosťou územia zvyšuje i jeho atraktivitu pre ďalší rozvojový faktor - príchod investorov.

Dopravná infraštruktúra obce Lysica vychádza z jej polohy na svahoch Kysuckej vrchoviny, ktoré sú na južnej hranici katastra odvodňované Varínkou a na severnej strane prakticky uzatvárajú jej katastrálne územie. Varínka tvorí prirodzenú os Terchovskej doliny a lokalizovala tak osídlenie a následne i dopravný ťah do blízkosti svojho koryta. Usmerňuje dopravu do Žilinskej kotliny, do ktorej sa otvára. Umožňuje tak napojenie dopravného ťahu- cesty II. triedy č. 583- na trasy vedúce Považím a do Poľska či Českej republiky. Najväčší význam má multimodálny koridor Va, spájajúci Bratislavu – Žilinu – Košice – Užhorod. Na ním vedúcu európsku cestu č. E 50 (prostredníctvom E 75 koridoru VI) a potenciálne i diaľnicu D1 sa napája v Žiline pri Budatíne. V Žiline sa na predošlý napája tiež multimodálny koridor VI (Gdaňsk – Warszawa – Katowice – Žilina) prostredníctvom európskej cesty E 75 a potenciálne i diaľnicou D3.

Dopravný ťah vedúci pozdĺž Varínky ústi proti smeru jej toku cez priesmyk Malou Fatrou do oravskej Párnice. Medzi Belou a Terchovou cesta III. triedy smerom na Lutiše ešte umožňuje prepojenie tohto územia s Kysucami.

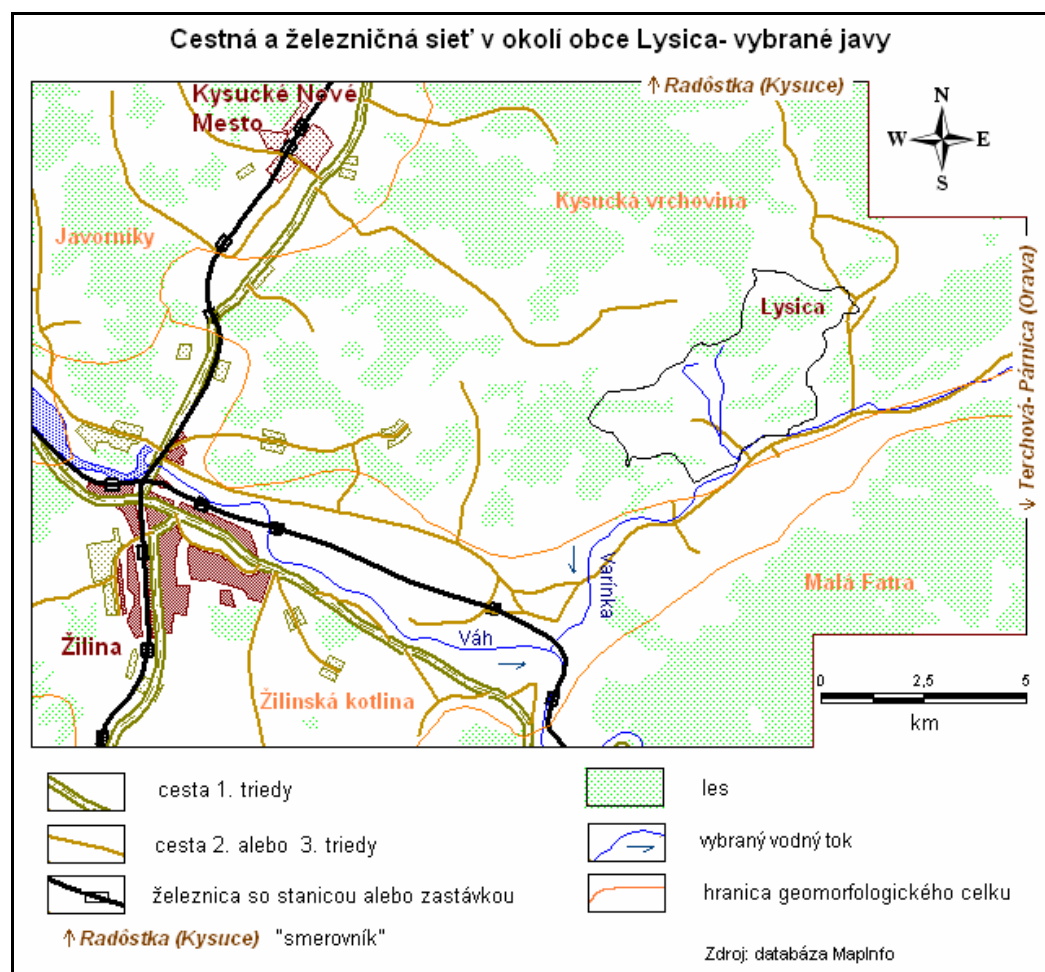
V katastrálnom území obce Lysica je 2,9 km ciest III. triedy (časť z tejto dĺžky predstavuje cesta č. 583) a 3,9 km ciest IV. triedy. Cestná sieť v k. ú. obce tak dosahuje hustotu 0,44 km/km². Takáto hodnota predstavuje len polovicu celoslovenského priemeru (0,878 km/km²). Táto skutočnosť, ako sme naznačili vyššie, vyplýva z prírodných podmienok prostredia, a tiež polohy k .ú. obce, cez ktorú neprechádzajú, s výnimkou hlavnej dopravnej trasy, žiadne významnejšie dopravné ťahy. Komunikácie v obci tak väčšinou majú lokálny, maximálne regionálny, príp. nadlokálny význam. Do úpravy povrchu vozoviek komunikácií III. triedy boli v roku 2001 investované cca 4 mil. Sk.

Najbližšia železničná stanica sa nachádza vo Varíne, kde však zastavujú len osobné vlaky. Rýchliky zastavujú najbližšie v Žiline.

Nasledujúci obrázok zjednodušene zobrazuje tvar cestnej a železničnej dopravnej siete v blízkom okolí obce Lysica, a poukazuje na prepojenie doliny Varínky s inými územiaми (tok Váhu, Kysuce. Orava- na východ od Terchovej). Taktiež túto dopĺňa o vybrané javy prírodného prostredia.²

² Je potrebné upozorniť, že obrázok zobrazuje len časť objektov v rámci rovnakého typu, ktoré sa na zacytenom území nachádzajú. Takéto schematické zjednodušenie okrem prehľadnosti kladie dôraz na relevantné prvky (napr. obrázok zobrazuje z riek len Varínku a Váh, a tieto dopĺňa potokmi v k.ú. Lysica).

Obrázok č. 5 Cestná a železničná sieť v okolí obce Lysica

Hromadnú dopravu v doline Varínky zabezpečuje SAD Žilina a.s. siedmymi linkami autobusovej dopravy a táto má charakter prímestskej dopravy. Všetky linky sú vypravované zo Žiliny. Autobusy zastavujú predovšetkým na zastávke „Lysica, pri moste“, ktorá sa nachádza priamo na hlavnom ťahu dolinou. Len tri linky zachádzajú priamo do obce, kde sa otáčajú. Jedna z nich má v obci konečnú zastávku. Ďalšie dve obsluhujú vyššie položené osady (zastávky „Chabadovci“, „Lazy“), ktoré nie sú z obce priamo dostupné.

V dopravnej špičke, v ranných a popoludňajších hodinách, je frekvencia spojov jeden krát za hodinu. Priamo v obci sa nachádzajú štyri zastávky.

Tranzitná doprava a nákladná doprava sa prirodzene spomínanému ťahu dolinou Varínky mimo zásobovania vyhýba.

Obec nemá vybudované chodníky pre chodcov, ani cyklistov.

Okrem faktu, že cestná infraštruktúra v samotnej obci nemá až na výnimky väčší význam, pod vplyvom prírodných podmienok a polohy obce ani nedisponuje veľkým potenciálom. Blízkosť veľkoplošných chránených území a uzavretosť doliny navyše toto územie ani ekologicky nepredurčujú na zvyšovanie jeho dopravnej zaťaženia.

Veľkou príležitosťou územia je však jeho relatívna blízkosť k Žiline (cca 20 km) ako dôležitého dopravného uzla a blízkosť dvoch multimodálnych koridorov, ktoré sa v nej križujú.

Výzva pre skúmané územie vyplýva zo zvyšovania kvality existujúcich dopravných komunikácií, príp. rozvoja ekologických dopravných systémov.

Vodná doprava priamo v riešenom území nie je zabezpečená. Mimo územia obce sa vodná doprava úzko obmedzuje na prepravu osôb a automobilov. Rieka Váh sa využíva ako rekreačný potenciál pre plavbu plŕami v úseku Balcierovo – Strečno. Za priaznivých vodných a poveternostných podmienok zabezpečuje v Strečne dopravu cez Váh kompa, ktorá je zároveň aj turistickou atrakciou. V letných mesiacoch ponúka Vodné dielo Žilina vyhlídkové plavby loďou po nádrži.

Priamo v riešenom území sa nenachádza a ani nie je prevádzkované žiadne letisko.

Najbližšie verejné letisko je vzdialené 17 km a nachádza sa na území obce Dolný Hričov. Prevádzkuje ho Letisková spoločnosť Žilina, a.s. V súčasnosti obsluhuje len jednu pravidelnú leteckú dopravu na linke Praha – Žilina. Doprava je zabezpečená 46-miestnym 2-motorovým lietadlom ATR 42. Letecké spojenie zo Žiliny do

Prahy je 1 x denne. Avšak nachádza sa v oblasti s výrazným prebytkom výrobnnej kapacity, čo vytvára vhodné podmienky pre vstup zahraničného kapitálu a existuje predpoklad, že sa v blízkej budúcnosti aj vďaka automobilovému priemyslu v rámci rebríčka letísk SR dostane na popredné miesto. Jeho poloha je vyčlenená súradnicami 49°14'00'' N a 18°36'49'' E. Nachádza sa v nadmorskej výške 311 m. n. m. na dráhe 06/24.

Letisko Žilina je v súčasnosti využívané pre leteckú dopravu slovenských a zahraničných leteckých spoločností, najmä však pre lety firemných a súkromných lietadiel, letecký výcvik a športové lietanie, sanitné lety, špeciálne letecké práce a činnosť letectva Armády SR.

K ostatným druhom dopravy môžeme priradiť produktovod – čpavkovod, ktorý vedie mimo riešeného územia zo skladu vo Varíne do chemického závodu Aquachema v Žiline (južne od automobilky KIA), visuté lanové dráhy – nákladnú lanovku dopravujúcu surovinu z lomu do vápenky do Varína.

4.2 TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA

Pod pojmom technická infraštruktúra rozumieme infraštruktúru podporujúcu rozvoj regiónu a zohľadňujúcu rast kvality životného prostredia. Je vážnym, ekonomicky náročným rozmiestňovacím a rozvojovým faktorom. Dostatok jej kapacity stimuluje rozvoj nových výrobných a služebných a má i koncentračnú schopnosť.

4.2.1 elektrifikácia a verejné osvetlenie

Na rozdiel od predchádzajúceho je situácia v tejto oblasti priaznivá a obec je 100 % elektrifikovaná. Výrobu elektrickej energie zabezpečuje hlavne tepelná a vodná elektráreň v Žiline. V obci s 865 obyvateľmi sa nachádzajú dve trafostanice s postačujúcou kapacitou pre jej potreby a prechádza ňou vedenie vysokého napätia. Osvetlenie verejných priestorov zabezpečuje 110 lúč. V roku 2001 prešla elektrifikácia v obci rekonštrukciou (investícia v hodnote cca 3,5 mil. Sk).

4.2.2 plynifikácia

Lysica je splynifikovaná od roku 1996 a v súčasnosti odhaduje celkový stupeň plynifikácie na 90 %. Hlavným zdrojom zemného plynu je medzištátny VTL plynovod Bratislava s prepojujúcim VTL plynovodom Severné Slovensko.

4.2.3 zásobovanie teplom

Na území obce, ani v jej okolí, sa neťaží nijaká energetická surovina. Výnimku azda predstavuje palivové drevo z miestnych lesov.

Charakter zásobovania teplom je v obci usmernený predovšetkým charakterom jeho domového fondu, nakoľko domové jednotky v obci predstavujú rodinné domy. Bytové domy sa v obci nenachádzajú. Individuálnou formou sa na vykurovanie bytových priestorov v obci používa predovšetkým plyn (asi 70 % domácností), ústredné lokálne kúrenie na pevné palivo používalo v roku 2001 necelých 6 % bytov. Druhou najrozšírenejšou formou vykurovania boli kachle na pevné palivo- 17,90 % domácností. Etážové kúrenie, ako i iné formy vykurovania, boli mimoriadne slabo zastúpené.

Tabuľka č. 3 - Spôsob vykurovania v obci

Spôsob vykurovania	Počet bytov
Ústredné kúrenie diaľkové	0
Ústredné kúrenie lokálne	167
na pevné palivo	13
na plyn	152
elektrické	0
Etážové kúrenie	10
na pevné palivo	2
na plyn	8
ostatné	0
Kachle	42
na pevné palivo	41
elektrické	0
plynové	1
ostatné	0
Iné	10
Spolu	229

Zdroj: SOBD 2001

4.2.4 vodovod a kanalizácia

V obci je vybudovaný verejný vodovod od roku 1976. Zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou sa uskutočňuje z vodného zdroja Frankovia (Belá). Podľa SOBD bolo v r. 2001 na verejný vodovod napojených vyše 92 % bytov, pričom len v jednom prípade sa jednalo o pripojenie mimo bytu. Takmer 7,5 % bytov nebolo na verejný vodovod napojených. Na konci roku 2006 obec vykazovala napojenosť na vodovod 282 domácností. Hoci sa ich počet od roku 2004 s novou domovou výstavbou pomaly navršuje, porovnaním tohto údaju s cenzovým je pravdepodobné, že obec sem zarátala i neobývané byty (na konci roku 2001 obec vykázala 275 domácností napojených na vodovod).

Ešte v cenzovnom období roku 2001 bola situácia v tejto oblasti mimoriadne nepriaznivá, 100 % domácností používalo septik. V blízkej budúcnosti je však možné očakávať výraznú zmenu - obec v roku 2006 spustila výstavbu kanalizačnej siete a do konca spomínaného roku mala položených 3 km potrubia. Je potrebné si uvedomiť, že takáto situácia je v regióne doliny Varínky veľmi častá a obec sa v danom období nijako nevymykala.

4.2.5 telekomunikácie

Podľa SODB 2001 bolo vyše ½ bytov napojených na pevnú telefónnu sieť a 31 domácností (cca 13 %) vlastnilo mobilný telefón. Z dôvodu všeobecného mohutného nárastu počtu užívateľov služieb mobilných operátorov však predpokladáme, že tento pomer sa od spomínaného obdobia výrazne zmenil v prospech druhých z nich.

Dolina rieky Varínky je pokrytá signálom všetkých troch mobilných slovenských operátorov.

Príjem televízneho signálu v obci uľahčuje lokalizácia televízneho vykrývača. Rozhlasový vykrývač sa v obci nenachádza. Obec nemá príjem káblovej televízie.

Samostatnou kapitolou sa v súčasnosti stáva počítačová gramotnosť a prístup na internet. Ešte v r. 2001 v obci vlastnilo osobný počítač len 2,62 % domácností a len jedna bola pripojená na internet. V obci je na internet napojený kultúrny dom a budova školy. Takéto hodnoty signalizujú mimoriadne nízku vybavenosť, a to i na vidieckom prostredí. Ako uvedieme v kapitole - Obyvateľstvo, takúto situáciu je možné dať do súvisu i so vzdelanosťou štruktúrou obyvateľstva, ak predpokladáme, že tieto sú využívané predovšetkým na pracovnú alebo študijnú činnosť. Naopak, o niečo mladšie obyvateľstvo obce, ako je celoslovenský priemer, dáva vyšší predpoklad na nevyhnutnosť zvyšovania stupňa používania počítačov a internetu.

4.3 SOCIÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA

Sociálnu infraštruktúru predstavujú štruktúry a kapacity zdravotníckych, kúpeľných, školských a výchovných zariadení, ďalej sú to zariadenia sociálnej starostlivosti, obchodu a služieb, ako aj rôzne ubytovacie a stravovacie zariadenia, peňažné ústavy a pod. K tzv. ostatnej vybavenosti radíme zariadenia verejnej administratívy, kultúry, telovýchovy a športu a pod.

Úroveň sociálnej štruktúry je vo všeobecnosti významne ovplyvnená postavením obce v hierarchickej štruktúre „sídliel“, resp. obcí na určitom území. Ovplyvňuje ju šírka zázemia, ktorým daná obec disponuje, resp. jej centralita, vybavenosť centrotvornými aktivitami, alebo na strane druhej jej príslušnosť do spádovej oblasti inej obce. Postavenie obce v hierarchickej štruktúre je dané jej veľkosťou, veľkosťou a charakterom hospodárstva, ale i historickým vývojom, spoločenskou objednávkou a jej lokalizáciou, tradíciou alebo jej dopravnou dostupnosťou a pod. Obce tiež nadobúdajú určitú funkciu.

V prípade väčšiny obcí povodia Varínky je táto obmedzená na obytnú (to tiež znamená, že je obmedzená na vlastné obyvateľstvo). Väčšina vidieckych obcí disponuje minimálne zariadeniami základnej vybavenosti - predajňa zmiešaného tovaru, pohostinstvo, a i. Obyvateľstvo preto dochádza za službami tzv. vyššieho rádu do iných obcí či miest.

4.3.1 domový a bytový fond

Pri SODB v r. 2001 stálo na území obce Lysica 276 rodinných domov (žiadne bytové), v ktorých sa nachádzalo 291 bytov. 216 domov bolo trvale obývaných, t.j. 229 bytov. Takmer všetky boli vo vlastníctve fyzických osôb. Zo 60 neobývaných domov bolo 25 používaných na rekreáciu. Priemerný vek domov bol 36 rokov, žiadny nepresiahol výšku 2 podlažia, a 40 obývaných domov bolo z dreva (!). Výstavba malého počtu najstarších rodinných domov v obci sa datuje na koniec 19. storočia. Do roku 1991 bolo vydávanie stavebných povolení pozastavené, nakoľko obec nebola strediskovou obcou. Od roku 1991 bolo v obci na vydané stavebné povolenia postavených 19 rodinných domov.

Na konci roku 2006 obec evidovala 294 domov, z ktorých 39 bolo neobývaných. V období rokov 2001 - 2006 obec vydala 15 stavebných povolení, pričom na základe ich rozdelenia v skúmanom období, ako i porovnaní s predchádzajúcou dekadou, nie je možné hovoriť o žiadnych tendenciách v intenzite výstavby rodinných domov v obci. Porovnaním údajov zo SODB a údajov obecného úradu za uplynulé roky nastávajú isté nezrovnalosti, ktoré je zrejme možné pripísať na odlišný spôsob ich získania. Nasledujúca tabuľka približuje vybrané znaky bytového fondu v obci, tak, ako boli zaznamenané pri sčítaní obyvateľstva v roku 2001.

Z porovnania uvedeného s celoslovenským priemerom (pre rodinné domy) vyplýva, že priemerná veľkosť jedného bytu v obci je značne menšia, a to ako v jej obytnej, tak v celkovej ploche. V jednom byte s priemernou veľkosťou 3,32 obytných miestností žije v priemere 3,82 osôb. Približne takáto situácia je však splnená málokedy, nakoľko obyvateľstvo obce pomerne rovnomerne obýva byty rôznych veľkostí. Najväčší počet bytov má veľkosť tri obytné miestnosti (31 %), a 1/5 bytov disponuje 5 a viac obytnými miestnosťami.

Tabuľka č. 4 - Vybrané znaky trvale obývaných bytov

Ukazovateľ	Počet bytov
Veľkosť bytu: 1 obytná miestnosť	23
2 izby	55
3 izby	70
4 izby	32
5+ izieb	49
Bývajúcich osôb	874
Počet CD	263
Počet HD	230
Obytné miestnosti	760
Počet osôb na: 1 byt	3,82
Obytné miestnosti	1,15
CD	3,32
HD	3,8
Obytná plocha bytu v m ²	13 781
Celková plochy bytu v m ²	21 227
Priemerný počet:	
- m ² obytnej plochy na 1 byt	60,2
- m ² celkovej plochy na 1 byt	92,7
- m ² obytnej plochy na 1 osobu	15,8
- obytných miestností na 1 byt	3,32

Zdroj: SOBD 2001

4.3.2 školstvo

V obci sa nachádzajú materská a základná škola, spolu so školskou družinou. Uvedené disponujú kapacitou 60, 120 a 30 osôb (vo vyššie uvedenom poradí). Podľa výkazov obce od roku 2001 žiadne zo zariadení nie je schopné naplniť svoju kapacitu. Najmarkantnejšie to je v prípade základnej školy, ktorá je v troch otváraných triedach (ročník 1-4) schopná túto naplniť z 1/3. V období skúmaných 6 rokov sa vo všetkých zariadeniach udržiava počet ich navštevujúcich žiakov na približne rovnakej úrovni, medzi 25 - 28 v prípade materskej škôlky, 38 - 40 na ZŠ a 16-19 v školskej družine. Opísaná situácia nasvedčuje významnému poklesu detskej zložky populácie v obci pred určitým obdobím, kde ponuka presahuje dopyt. Uvedené zariadenia sú navštevované len deťmi z Lysice, a tieto pokračujú v ZŠ dochádzke v susednej obci Belá.

4.3.3 zdravotníctvo a sociálna pomoc

V obci nie je žiadne zdravotné zariadenie. Najbližšie zdravotné stredisko sa nachádza v obci Belá a nemocnica s poliklinikou je v Žiline.

V obci, podobne ako takmer vo všetkých obciach v doline Varínky, nie je založené zariadenie takéhoto druhu, ale od roku 2003 tu pracuje opatrovateľská služba. V roku 2006 jej služby využilo 7 osôb (ich počet sa medziročne značne mení) a obec pre ich potreby zamestnávala 5 opatrovateľov na skrátenej pracovný úväzok.

4.3.4 šport, kultúra

Obec vlastní a od roku 1965 prevádzkuje kultúrny dom. Od roku 1970 má zriadené futbalové ihrisko. V Lysici pôsobí od roku 1966 Poľovnícke združenie Jalovec s počtom členov 28. V roku 1928 bol v obci založený Dobrovoľný hasičský zbor, ktorý funguje dodnes a má 38 stálych členov.

Obec má vytvorený pomerne hustý celoročný program spoločenských podujatí s pevným harmonogramom. Ich zoznam s krátkym popisom prinášame v časti o cestovnom ruchu.

4.3.5 zariadenia obchodu a služieb

Skladba zariadení tejto kategórie nie je široká. Tradične ho reprezentujú predajne potravín (3) a pohostinstvá (2), doplnené o jednu predajňu s priemyselným tovarom. V obci sa tiež nachádzajú tri menšie stolárske dielne.

Najbližší poštový úrad a komerčná banka sa nachádza v susednej obci Belá, jediný bankomat v doline Varínky je lokalizovaný v obci Terchová (cca 9 km od Lysice). Policajné zastupiteľstvo je v Terchovej alebo 17 km vzdialenej Žiline. Varín je tiež významným miestom dochádzky za službami.

4.3.6 Ubytovacie a stravovacie zariadenia

Sieť zariadení tejto skupiny je v porovnaní s niektorými inými obcami regiónu pomerne slabá. Možnosť ubytovania v obci ponúkajú dve zariadenia - Penzión pod Skalkou a Chata pod Ostrým. Prvé z nich spolu s Jedálňou pri Materskej škole predstavujú jediné zariadenia stravovacích služieb v katastri obce. Všetkým sa budeme bližšie venovať v časti o cestovnom ruchu.

Minimálne takáto a podobná sieť zariadení jednotlivých skupín občianskej vybavenosti je v obciach povodia Varínky pomerne častá, a nevytvára tak z hľadiska Lysice žiadnu spádovú oblasť, ktorá by obci prisudzovala určitú špecifickú funkciu v tejto oblasti.

5 OBYVATEĽSTVO

Pod obyvateľstvom rozumieme súhrn všetkých ľudí nachádzajúci sa na určitom mieste v určitom okamihu zisťovaný podľa rôznych hľadísk (bydliska, prítomnosti na danom mieste a pod.). Výskumom obyvateľstva sa okrem iných zaoberá aj demografia. Je to spoločenská veda, ktorá na základe štatistických údajov skúma počet, štruktúru a pohyb obyvateľstva. Skúma tiež zmeny vo vekovej, sociálnej a ekonomickej skladbe obyvateľstva, jeho zoskupovanie v závislosti od jeho prirodzeného a mechanického pohybu.

V našom prípade budeme obyvateľov obce Lysica analyzovať z hľadiska vekovej, národnostnej, náboženskej štruktúry a tiež aj podľa ekonomickej aktivity.

5.1 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ

Obec Lysica nachádzajúca sa v Žilinskom okrese patrí s počtom obyvateľov 865 obyvateľov (31. 12. 2005) k druhej najpočetnejšej veľkostnej skupine obcí na Slovensku (kat. 500-999 obyvateľov) s podielom cca 25 % všetkých obcí, v ktorých žije okolo 10 % obyvateľstva SR.

V rámci 53 obcí Žilinského okresu sa stabilne nachádza na začiatku druhej polovice radu obcí podľa ich veľkosti; na konci roku 2005 jej prináležalo 30. miesto, t.j. asi 0,55 % obyvateľov okresu.

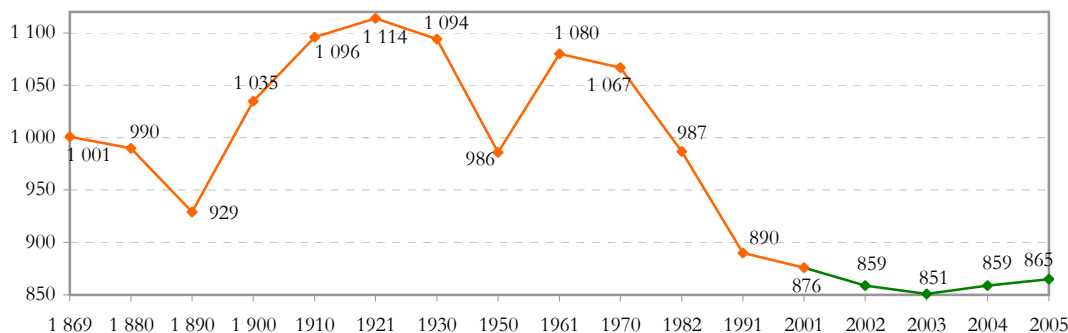
Na zmenách počtu obyvateľov Lysice sa podieľali podobné faktory ako v iných obciach na Slovensku. Obec má svoje depopulačné obdobia vyvolané ťažkou spoločenskou situáciou, predovšetkým na konci 19. storočia a v medzivojnovom období spolu s 2. svetovou vojnou, i obdobia charakterizované nárastom počtu obyvateľov ako demografická kompenzácia predchádzajúcich. V 70. rokoch 20. storočia však opäť možno zaznamenávať poklesy počtu obyvateľov. Súviselo to predovšetkým s faktom vytvárania a budovania tzv. strediskových obcí, ktorou Lysica nebola, a preto sa väčšina obyvateľov sťahovala do týchto strediskových obcí, prípadne do Žiliny.

Sledovanie vývoja počtu obyvateľov veľkostných kategórií obcí do 2000 obyvateľov hovorí, že v období výrazných umelých zásahov a zmien do niekoľko storočí sa vyvíjajúcej sídelnej štruktúry Slovenska v druhej polovici 20. storočia, je pre ne typické kontinuálne znižovanie podielu v nich žijúcich obyvateľov Slovenska v prostredí meniaceho sa početného zastúpenia do jednotlivých čiastkových kategórií prináležiacich obcí.

Ako ukazuje graf , v prvej polovici 20. storočia do obdobia druhej svetovej vojny a následne na konci 50. a v 60. rokoch obec patrila do skupiny vidieckych obcí na Slovensku s počtom obyvateľov prekračujúcim 1000 osôb. Túto hodnotu presiahla už pri prvom sčítaní obyvateľstva na úrovni obcí v r. 1869 (údaje zo starších zdrojov hovoria napr. o počte 652 obyvateľov v r. 1784, či 939 v r. 1828). Maximálny počet obyvateľov zaznamenaný pri sčítaní obyvateľstva bola zistená v r. 1921 – 1 114 osôb. Od tohto obdobia obec zaznamenáva stály, hoci pomerne pomalý pokles svojej veľkosti. Podľa indexu dynamiky rastu (tento dáva do pomeru dve časovo odlišné hodnoty veľkosti obce s novším údajom v čitateli) patrila Lysica napriek absolútnemu poklesu v každej dekáde do stacionárneho rastového typu. V súčasnosti je obec menšia, ako počas celej histórie sčítania obyvateľov na úrovni obcí na Slovensku.

Dianie posledných rokov nasvedčuje potenciálnej stabilizácii počtu obyvateľov na hodnote blízkej 850 - 860.

Graf č. 1 - Vývoj počtu obyvateľov v obci Lysica 1869 - 2005

Pozn.: údaje rokov 1869-2001 (oddelené farebne) pochádzajú z celoštátnych sčítaní obyvateľstva; ostatné (od r. 2002) sú stanovené k 31.12. príslušného roku..

Katastrálne územie obce Lysica sa rozprestiera na ploche 1 552 ha, t. j. 15,52 km². Jeho veľkosť je daná i jeho polohou v pomerne náročnom teréne Kysuckej vrchoviny a vzdialenosťou susediacich obcí. V porovnaní s nimi (predovšetkým obcami v závere Terchovskej doliny) nie je jeho veľkosť nijako významná, ale taktiež nepatrí k najmenším v povodí Varínky.

Všeobecnú hustotu osídlenia (určená vzhľadom na celé k. ú. Lysice) charakterizuje hodnota vyše 55 osôb/km². Táto predstavuje asi len polovicu slovenského priemeru, na čo má vplyv hlavne georeliéf i pomerne veľká nadmorská výška. k. ú. Lysice, sídelná sieť a i. Počet obyvateľov prepočítaný na zastavanú plochu, údaj, ktorý očistí predchádzajúci od veľkosti k.ú. obce, hovorí o 1 856 osobách/km².

Obyvateľstvo je na území katastra obce rozmiestnené nerovnomerne. Je to dané predovšetkým charakterom georeliéfu. Jeho koncentrácia je vytvorená v južnejšej polovici katastra pozdĺž toku potoka a jeho prítokov v rozšírenej depresnej forme reliéfu, ktorý sa vlieva do Varínky pod obcou Belá ležiacej na protiľahom brehu rieky. Osídlenie tu tak pôvodne vytváralo tzv. potočnú radovú dedinu so zástavbou po oboch stranách potoka a vidlicovitým pôdorysom v mieste stretania viacerých potokov. Podobne, ako v iných obciach sa v súčasnosti, už kopaničiarskou kolonizáciou pozmenená štruktúra, rozširuje na nových stavebných parcelách do priestoru. Územie obce Lysica sa nachádza na pomedzí tradičného územia roztratených osídlení na Slovensku, v rámci Javornícko-beskydskej kopaničiarskej oblasti³. Nachádza sa tu niekoľko osád, ktoré sústreďujú obyvateľstvo mimo vlastnú obec. Do súčasnosti ostali osídlené iba dve z nich - Chabadovia a Pod Rohom.

Na konci roku 2005 žilo na k.ú. Lysica 427 mužov (49,36% z počtu obyvateľov, tzv. koeficient maskulinity) a 438 žien (coef. feminity- 50,64%) . Takýto pomer - prevaha žien - je na Slovensku typický a okrem biologických zvláštností a životného štýlu je spôsobený i historickými udalosťami 20. storočia. Skôr možno konštatovať, že v porovnaní s celoslovenskou hodnotou je táto nerovnosť menej markantná.

³ Názory na príslušnosť katastrálneho územia obce Lysica do skupiny regiónov tradičného roztrateného osídlenia sa rôznia (dedukcia z mapových diel); my sme vychádzali z kartogramu v Atlase krajiny Slovenskej republiky, kde hranica regiónu prechádza cez k.ú. Lysice (autori B. Kováč a J. Coplák, termín- od M. Huba).

Tabuľka č. 5 - Celkový počet obyvateľov v rokoch 2001 - 2005

	2001	2002	2003	2004	2005	Index rastu v %
Muži	436	428	426	423	427	8,74
Ženy	440	431	425	436	438	
Spolu	876	859	851	859	865	

PRIRODZENÝ POHYB

Prirodzený pohyb zahŕňa populačné procesy, ktoré súvisia s rozmnožovaním a odumieraním obyvateľstva. Hlavnými procesmi tohto pohybu sú pôrodnosť (natalita) a úmrtnosť (mortalita) obyvateľstva.

Obec Lysica nie je z pohľadu súčasného všeobecného trendu poklesu hodnôt *pôrodnosti* odlišná a táto skutočnosť súvisí i tu významnou mierou s 2. *demografickým prechodom*, ktorého spoločnosť charakterizujú iné hodnoty a motivácie, ako tomu bolo v predchádzajúcom období. Tak ako inde, i tu je možné v budúcnosti očakávať problémy vyplývajúce zo zmeneného pomeru vekových kategórií osôb.

V období posledných niekoľko rokov obec zaznamenáva pomerne vyrovnaný počet pôrodov ročne (s výnimkou roku 2004). V súvislosti s poklesom počtu obyvateľov v tomto období však miera pôrodnosti vykázala vyššie hodnoty.

V roku 2005 sa v obci narodilo 9 detí. V danom roku dosiahla miera natality (keďže nebola zaznamenaná mŕtvorodenosť táto korešpondovala s mierou živorodenosti) 10,48 ‰. V rámci obcí Žilinského okresu sa tak Lysica umiestnila na 22. mieste. Táto hodnota prekračuje okresný priemer o takmer 1‰, podobne je to i s celoslovenskou hodnotou. Takáto miera zaraďuje Lysicu do regiónu už tradične spájaného s priaznivejšou situáciou v otázke zaznamenávanej pôrodnosti, rozprestierajúceho sa v severnej časti Slovenska.

Pôrodnosť je proces s veľmi početnými väzbami na politicko-spoločenský vývoj, ekonomickú vyspelosť, kultúrnu úroveň spoločnosti aj jej príslušníkov. Okrem týchto faktorov (a vyššie uvedených zmien v hodnotách mnohých ľudí) je potrebné zohľadniť aj vplyv vekovej štruktúry, štruktúry obyvateľstva podľa pohlavia, migračné pohyby obyvateľstva, spoločenské opatrenia- pronatalitné a i. V konkrétnom prípade vidieckej obce Lysica ležiacej v hornatom území severného Slovenska je možné hľadať pozadie pre demografické správanie obyvateľstva podľa všeobecne platných vzorcov taktiež v jej prakticky monoreligióznej štruktúre - príslušnosti a pravdepodobne i aktívnemu uplatňovaniu katolíckych morálnych zásad. V roku 2005 boli v obci uzavreté 4 manželstvá, tento počet však prevedený na hrubú mieru sobášnosti - 4,66 ‰ (udáva ich počet na 1000 obyvateľov) nebol nijako významný. Rádovo sa pohyboval na úrovni okresného priemeru; žiadne manželstvo nebolo v danom období rozvedené.

Napriek spomenutým zmenám v hodnotách a jasných trendoch, na Slovensku je ešte stále sobáš bezkonkurenčným základom budovania rodiny, a teda má silnú väzbu na úroveň pôrodnosti. Z 9 narodených detí v Lysici v r. 2005 bolo len jedno narodené mimo manželstva (88,9% z pôrodov).

Na strane druhej prirodzeného pohybu obyvateľstva stojí *úmrtnosť*. V krajinách so všeobecne vysokou úrovňou lekárskej starostlivosti jej hodnota stojí na životnom štýle a stravovacích návykoch obyvateľstva, ako i objemnosti najviac ohrozených vekových kategórií. V roku 2005 v obci zomrelo 5 osôb, z toho jedna bola v dojčenskom veku; hrubá miera mortality tak bola 5,82 ‰. Takáto hodnota je v rámci Slovenska mimoriadne nízka, ale ako ukazuje tabuľka,

daný rok predstavoval výnimočnú situáciu, z ktorej nebudeme vyvodzovať zovšeobecňujúce závery.

Relatívna výška miery mortality sa vo svojom pomerne veľkom rozmedzí v období od roku 2001 väčšinou pohybovala nad celoslovenskými hodnotami, a indikovala tak priemernú až nadpriemernú úroveň úmrtnosti v obci. Tento fakt sa spája s pomerne silným zastúpením vysokých vekových kategórií v obci.

Celkový prirodzený pohyb obyvateľstva Lysice v r. 2005 vykázal absolútny prírastok +4 osoby, t.j. +4,66 %. V porovnaní s inými obcami v povodí Varínky je takýto status výnimočný a súvisí s uvedenou mimoriadne nízkou mierou mortality. Prirodzený prírastok v podobne pomerne vysokej hodnote zaznamenala v tomto všeobecne regresnom území v roku 2005 len Dolná Tižina.

MIGRAČNÝ POHYB

Migrácia je typom priestorovej mobility obyvateľstva, mechanického pohybu. Predstavuje priestorovú zmenu, pri ktorej dochádza ku zmene trvalého bydliska a ako taká, je najvýznamnejším typom mechanického pohybu obyvateľstva. Spolu s prirodzeným pohybom poukazuje na konečné zmeny počtu obyvateľov na určitom území v určitom období (mimo migrácie vo vnútri skúmaného územia).

Pre migračný pohyb v obci sa stáva charakteristická jeho kladná bilancia v nevysokých hodnotách. V roku 2005 sa na územie k. ú. Lysice prisťahovalo 9 osôb, z čoho bolo 7 mužov; všetci prišli z iného miesta v SR. V rovnakom roku sa z Lysice odsťahovalo na iné miesto v SR 5 mužov a 2 ženy. Absolútny zisk migráciou tak predstavoval 2 osoby.

V skúmanom období dochádzalo v obci k emigrácii i imigrácii vždy len v rámci Slovenskej republiky.

V cenзовom období roku 2001 žilo v Lysici 697 domorodých osôb, t.j. 79,7% celkového počtu obyvateľov obce. Na tejto hodnote sa muži zúčastnili 53,7%, t.j. až 85,6 % mužov ostalo žiť v obci, kde sa narodili. Ženy tradične vykázali o niečo vyšší stupeň mobility.

CELKOVÝ POHYB

Vyššie uvedené skutočnosti spolu tvoria celkový pohyb obyvateľov. V r. 2005 sa migračného pohybu zúčastnilo spolu 16 osôb s netto imigráciou 2 osoby, 9 sa narodilo a 5 zomrelo. Celkovo sa počet obyvateľov Lysice zvýšil z 859 obyvateľov k 31.12.2004 na 865 obyvateľov nasledujúci rok. Migračný pohyb je tou zložkou celkového pohybu obyvateľstva v obci Lysica, ktorá má väčšiu zásluhu na raste počtu obyvateľov rokov 2005, 2004 a 2001, prípadne zmiernenie celkového úbytku počtu obyvateľov v roku 2003 (rok 2002 sa výrazne vymykal).

Tabuľka č. 6 - Dynamika vývoja obyvateľov Lysica v rokoch 2001 - 2005

rok	počet obyvateľov			narodení		zomretí		prirodzený prírastok		imigranti		emigranti		prírastok migráciou		celkový prírastok	
	1.1.	stredný stav	31.12.	počet	micra v ‰	počet	‰	počet	‰	počet	‰	počet	‰	počet	‰	počet	‰
2001	888	894	895	8	8,95	10	11,2	-2	-2,24	11	12,30	2	2,24	9	10,07	7	7,83
2002	876	864	859	7	8,10	8	9,26	-1	-1,16	2	2,31	18	20,83	-16	-18,52	-17	-19,68
2003	859	861	851	8	9,29	17	19,7	-9	-10,45	9	10,45	8	9,29	1	1,16	-8	-9,29
2004	851	858	859	14	16,32	14	16,3	0	0,00	12	13,99	4	4,66	8	9,32	8	9,32
2005	859	859	865	9	10,48	5	5,82	4	4,66	9	10,48	7	8,15	2	2,33	6	6,98

5.2 VEKOVÁ ŠTRUKTÚRA OBYVATEĽSTVA

Pohlavie a vek sú jednými zo základných biologických znakov človeka. Často sa posudzujú spolu a vplývajú na mnohé demografické procesy, ktoré priamo vedú ku zmenám počtu obyvateľov. Veková štruktúra obyvateľstva je okrem demografického aj dôležitým ekonomickým ukazovateľom.

Veková pyramída umožňuje sledovanie pohlavnej štruktúry v jednotlivých vekových kategóriách, ako i vzájomný vzťah vekových skupín, a umožňuje odhad spoločenského dopadu vekovej štruktúry obyvateľstva regiónu. Graf ďalej v texte zobrazuje rozdiel početnosti mužov a žien v jednotlivých vekových kategóriách a uľahčuje tak ich vzájomné porovnanie. Na pravej strane je zobrazená prevaha mužov a naopak. Zaujímavou vyznieva veľká prevaha (o 22 osôb) dievčat vo vekovej kategórii 10-14 rokov. S určitými výnimkami v detskom veku v obci prevládajú muži až do vekovej kategórie 55-59 rokov, čo je o desať ročie vyšší vek, ako v celej SR. Najstaršou obsadenou vekovou kategóriou bola v r. 2005 v obci 90-94 rokov reprezentovaná 3 mužmi a výnimočne rovnakým počtom žien.

Veková pyramída má tvar so zužujúcou sa základňou- regresívny, v ktorom je oslabená (a oslabujúca sa) detská zložka a populácia nemá dostatočnú reprodukciu. Porovnaním s dátami reprezentujúcimi Žilinský kraj a tiež celú SR možno konštatovať, že takýto tvar grafu je im zodpovedajúci. Je prirodzené, že veková pyramída obce sa v niektorých miestach výraznejšie odlišuje od vekových grafov kraja a Slovenska a odráža jej podstatu - veľkú mierku, ktorá okrem podobného trendu nemusí zachycovať len špecifiká, ale i náhodné prvky (narodenie, odchod z obce a i.).

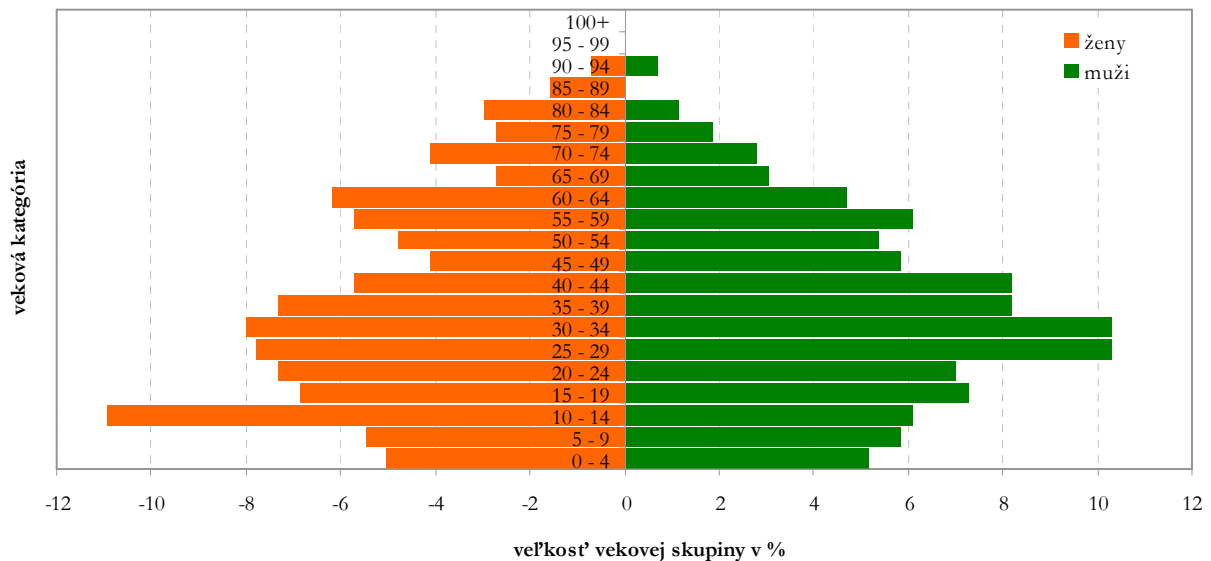
V prípade Lysice je to silnejšie zastúpenie skupín 30 a čiastočne 20 a 40-ročných (žien) predchádzajúce výraznejšiemu poklesu v skupine 40 a čiastočne 50-ročných. Takáto deformácia nezodpovedá celkom tzv. „povojnómu boomeru“, kedy sa na Slovensku počas demografickej kompenzačnej fázy rodilo viac detí.

Obyvateľstvo Lysice, podobne ako väčšina slovenských obcí, charakterizuje starnutie. Index starnutia predstavuje podiel obyvateľov v poproduktívnom a predproduktívnom veku (vynásobený 100). I v tak malom časovom rozsahu, ako sú 4 roky, je výrazný nárast jeho hodnoty - o vyše 13 jednotiek. Tento vysoký nárast je spôsobený predovšetkým výraznou zmenou u žien, kde pri znížení počtu dievčat v predproduktívnom veku o 13 vzrástlo zastúpenie žien v kategórii poproduktívnej o 6. Oproti predchádzajúcemu obdobiu sa však predovšetkým negatívne zmenil pomer predproduktívnej a poproduktívnej zložky obyvateľstva, v prospech druhej z nich. Za

skúmané obdobie sa na strane druhej mierne posilnili skupiny žien v reprodukčnom i produktívnom veku.

Podobne sa správa zvyšujúci sa priemerný vek obyvateľstva obce. Je potrebné však upozorniť, že napriek totožným tendenciám so SR a predchádzajúcemu konštatovaniu, v obci Lysica žije mladšie obyvateľstvo ako v celej SR. V rámci Žilinského kraja však patrí k obciam, ktoré zvyšujú priemerný vek populácie. Priemerný vek žien v Lysici prekračuje vek mužov len o vyše jeden rok (na úrovni kraja i štátu v priemere o tri roky).

Graf č. 2 - Veková pyramída obce

5.3 VZDELANOSTNÁ ŠTRUKTÚRA OBYVATEĽSTVA

Vzdelanosť v zmysle populačnej štruktúry taktiež radíme ku kultúrnym znakom obyvateľstva, a ako taká je teda odrazom kultúrnej vyspelosti spoločnosti. Udáva sa ako najvyšší dosiahnutý stupeň vzdelania. Okrem individuálnych kvalít a motívácií jedincov má na ňu vplyv tiež spoločenský dopyt cez potreby trhu práce, ktorý môže byť taktiež odlišný svojím rozsahom a charakterom (napr. mesto- vidiek, národný trh práce, regionálny trh práce, priemyselné centrum, centrum vzdelávania a i.).

Situáciu na území obce Lysica podľa SOBD v roku 2001 približujeme v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka č. 7 - Dosiahnutý stupeň vzdelania obyvateľov

Stupeň školského vzdelania	spolu		muži		ženy	
	počet	%	počet	%	počet	%
Základné	228	26,09	89	20,37	139	31,81
Učňovské (bez maturity)	290	33,18	196	44,85	94	21,51
Stredné odborné (bez maturity)	2	0,23	2	0,46	0	0,00
Úplné stredné učňovské (s maturitou)	41	4,69	27	6,18	14	3,20
Úplné stredné odborné (s maturitou)	85	9,73	24	5,49	61	13,96
Úplné stredné všeobecné	12	1,37	5	1,14	7	1,60
Vyššie	1	0,11	0	0,00	1	0,23
Vysokoškolské bakalárske	2	0,23	1	0,23	1	0,23
Vysokoškolské Mgr., Ing., Phd.	9	1,03	5	1,14	4	0,92
Vysokoškolské doktorandské	-	-	-	-	-	-
Vysokoškolské spolu	11	1,26	6	1,37	5	1,14
Vysokoškolské podľa zamerania:						
- univerzitné	6	0,69	2	0,46	4	0,92
- technické	3	0,34	3	0,69	0	0,00
- ekonomické	1	0,11	0	0,00	1	0,23
- poľnohospodárske	-	-	-	-	-	-
- ostatné	1	0,11	1	0,23	0	0,00
Ostatní bez udania školského vzdelania	5	0,57	3	0,69	2	0,46
Ostatní bez školského vzdelania	-	-	-	-	-	-
Deti do 16 rokov	199	22,77	85	19,45	114	26,09
Spolu	874	x	437	x	437	x

zdroj: SODB, 2001

Zo 77,83 % obyvateľov obce vo veku nad 16 rokov predstavovalo najväčšiu skupinu učňovské vzdelanie bez maturity, týkalo sa takmer 1/3 osôb, v skupine mužov dokonca takmer 45 %. Takáto hodnota v danej kategórii je oproti celoslovenskému priemeru vysoko nadpriemerná.

Druhou najpočetnejšou kategóriou je dosiahnuté základné vzdelanie (26 %). Z týchto v cenovom období bola len malá skupina žiakov stredných škôl. Z toho dôvodu považujeme tento údaj za vcelku smerodajný. V prípade žien predstavovalo základné vzdelanie najvyššie dosiahnuté vzdelanie v hodnote blízkej 1/3 osôb.

Pomerne početnou skupinou sú taktiež absolventi ďalších stredných škôl, iných ako všeobecných, ukončených maturitnou skúškou. Spolu tvoria vyše 14 %. Úplné stredoškolské vzdelanie má tak v obci necelých 16 % obyvateľov. Vysokoškolsky vzdelaných osôb žilo v obci len 1,26 %, t. j. 11 obyvateľov obce, pričom ku dňu sčítania dvaja z nich dosiahli vzdelanie prvého stupňa. Polovica z vysokoškolských absolventov mala vzdelanie univerzitné. Rozdiel v počte mužských a ženských vysokoškolsky vzdelaných osôb je zanedbateľný. V danom období študovalo na vysokých školách 9 obyvateľov obce (5/4). V porovnaní s celoslovenskou hodnotou je možné konštatovať, že v Lysici je mimoriadne silno zastúpená v obci skupina obyvateľov s dosiahnutým učňovským vzdelaním bez maturity.

V súčasnosti sa však vzdelanostná úroveň výrazne zdvihla a väčšia časť mladých ľudí sa hlási nielen na stredné školy s maturitou, ale pokračujú v štúdiu aj na vysokej škole.

5.4 ŠTRUKTÚRA OBYVATEĽSTVA PODĽA EKONOMICKEJ AKTIVITY

V roku 2001 bolo v obci Lysica ekonomicky aktívnych (EAO) 47,94 % obyvateľov obce, čo je hodnota o približne 2 % nižšia, ako bol celoslovenský priemer v rovnakom období. Podiel EA žien bol 38,9 % a mužov takmer 57 %.

Značná skupina z ekonomicky aktívnych žien čerpala materskú dovolenku. Medzi ženami bola taktiež zaznamenaná mimoriadne vysoká úroveň nepracujúcich dôchodkýň, viac ako 70 % z počtu žien. Z tabuľky po prepočte vyplýva, že v obci bolo v danom období z celkového počtu EAO pracujúcich asi 73 % obyvateľov (ženy 68 % a muži viac ako 76 %).

Z celkového počtu 307 pracujúcich osôb v obci tak ženy tvorili asi 37,8 %. Takýto pomer je voči podielu žien nepriaznivejší, ako bol celoslovenský priemer (45,1 %). Na strane druhej porovnaním tohto pomeru s vyššie uvedeným pomerom EA žien a mužov v obci (38,9 %:57 %) je možné hovoriť o zodpovedajúcom si pomere. Tam, kde mali muži vyššiu mieru nezamestnanosti, len ženy ostávali na materskej dovolenke, pričom ich podiel bol výrazne vyšší ako celoslovenská hodnota (5 % z EAO).

Práca na dôchodku nebola v obci v r. 2001 častou praktikou, týkala sa len 3 osôb.

Tabuľka č. 8 - Bývajúce obyvateľstvo podľa stupňa ekonomickej aktivity (stav k 26.05.2007)

Pohlavie	Osoby ekonomicky aktívne										Nepracujúci dôchodcovia		Ostatní nezávislí	
	spolu		z toho								počet	%	počet	%
	počet	%	na materskej dovolenke		pracujúci dôchodcovia		vypomáhajúci v rod. podniku		nezamestnaní					
			počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%		
muži	249	57	0	0,00	2	0,80	1	0,40	58	23,29	73	29,32	3	1,20
ženy	170	38,9	31	18,24	1	0,59	0	0,00	23	13,53	120	70,59	1	0,59
spolu	419	47,9	31	7,40	3	0,72	1	0,24	81	19,33	193	46,06	4	0,95

Zdroj: SODB 2001

Skladba zamestnaneckej štruktúry v jednotlivých odvetviach NH v obci nie je výnimočná. Ženy v obci Lysica obsadzujú predovšetkým odvetvia, ktoré sú ponímané ako „ženské“, od nekvalifikovanej práce v priemyselnej výrobe cez služby v stravovaní a ubytovaní po oblasť školstva či zdravotníctva a sociálnej práce.

Tabuľka č. 9 - Bývajúce EAO podľa pohlavia a odvetvia hospodárstva OKEČ

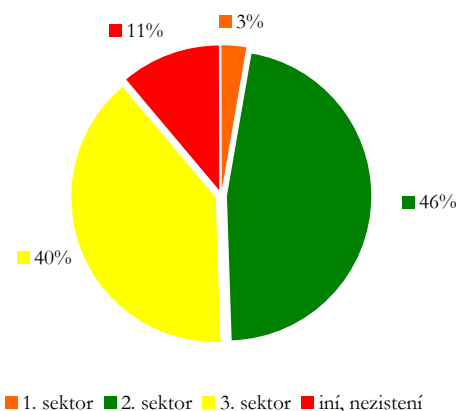
Odvetvie hospodárstva	spolu		muži			ženy		
	počet	%	počet	podiel z počtu mužov v %	podiel z EAO podľa odvetvia v %	počet	podiel z počtu žien v %	podiel z EAO podľa odvetvia v %
Poľnohospodárstvo, poľovníctvo a súvisiace služby	8	1,91	6	2,41	75,00	2	1,18	25,00
Lesníctvo, ťažba dreva a pridružené služby	4	0,95	0	0,00	0,00	4	2,35	100,00
Rybolov, chov rýb	-	-	-	-	-	-	-	-
Ťažba nerastných surovín	-	-	-	-	-	-	-	-
Priemyselná výroba	83	19,81	39	15,66	46,99	44	25,88	53,01
Výroba a rozvod elektriny, plynu a vody	4	0,95	3	1,20	75,00	1	0,59	25,00
Stavebníctvo	108	25,78	104	41,77	96,30	4	2,35	3,70
Veľkoobchod a maloobchod, oprava motorových vozidiel, motocyklov a spotrebného tovaru	32	7,64	10	4,02	31,25	22	12,94	68,75
Hotely a reštaurácie	12	2,86	1	0,40	8,33	11	6,47	91,67
Doprava, skladovanie a spoje	23	5,49	15	6,02	65,22	8	4,71	34,78
Peňažníctvo a poisťovníctvo	1	0,24	0	0,00	0,00	1	0,59	100,00
Nehnuteľnosti, prenájmanie a obchodné služby, výskum a vývoj	9	2,15	4	1,61	44,44	5	2,94	55,56
Verejná správa a obrana, povinné sociálne zabezpečenie	18	4,30	12	4,82	66,67	6	3,55	33,33
Školstvo	14	3,34	0	0,00	0,00	14	8,24	100,00
Zdravotníctvo a sociálna starostlivosť	24	5,73	0	0,00	0,00	24	14,12	100,00
Ostatné verejné, sociálne a osobné služby	33	7,88	20	8,03	60,61	13	7,65	39,39
Súkromné domácnosti s domácim personálom	-	-	-	-	-	-	-	-
Exteritoriálne organizácie a združenia	-	-	-	-	-	-	-	-
EA bez udania odvetví	46	10,98	35	14,06	76,09	11	6,47	23,91
Spolu	419	100,00	249	100,00	59,43	170	100,00	40,57

Zdroj: SODB 2001

Ako však znázorňuje graf, Lysica nevykazuje proporčne podobnú skladbu zamestnanosti v celkových sektoroch národného hospodárstva, ako je slovenský priemer. V obci je podstatne nižšia zamestnanosť v primárnom sektore a opačný pomer sekundárneho a terciárneho sektora.

Z celkového počtu 419 EAO takmer 60 % odchádza za prácou mimo obec, čo je hodnota približne korešpondujúca so susednými obcami regiónu.

Graf č. 3 - Zamestnanosť podľa sektorov hospodárstva

Zdroj: SODB 2001

Tabuľka č. 10 - EAO odchádzajúce za prácou mimo svojho bydliska podľa OKEČ

Odvetvie hospodárstva	EAO	Odchádzajúci za prácou	
		počet	% z EAO v odvetví
Poľnohospodárstvo, poľovníctvo a súvisiace služby	8	5	62,50
Lesníctvo, ťažba dreva a pridružené služby	4	1	25,00
Rybolov, chov rýb	-	-	-
Ťažba nerastných surovín	-	-	-
Priemyselná výroba	83	58	69,88
Výroba a rozvod elektriny, plynu a vody	4	3	75,00
Stavebníctvo	108	84	77,78
Veľkoobchod a maloobchod, oprava motorových vozidiel, motocyklov a spotrebného tovaru	32	18	56,25
Hotely a reštaurácie	12	3	25,00
Doprava, skladovanie a spoje	23	18	78,26
Peňažníctvo a poisťovníctvo	1	0	0,00
Nehnuteľnosti, prenajímanie a obchodné služby, výskum a vývoj	9	9	100,00
Verejná správa a obrana, povinné sociálne zabezpečenie	18	5	27,78
Školstvo	14	4	28,57
Zdravotníctvo a sociálna starostlivosť	24	16	66,67
Ostatné verejné, sociálne a osobné služby	33	8	24,24
Súkromné domácnosti s domácim personálom	-	-	-
Exteritoriálne organizácie a združenia	-	-	-
EA bez udania odvetví	46	16	34,78
Spolu	419	248	59,19

Zdroj: SODB, 2001

Ponuka práce v Lysici nie je pre obyvateľstvo obce postačujúca, naopak je úzko previazaná s pracovným trhom Žiliny a okolitých obcí, čím modifikuje štruktúru EAO obce podľa odvetví národného hospodárstva. Klasickým príkladom sú predovšetkým odvetvia stavebníctva (napr. vápenka vo Varíne), dopravy, skladovania a spojov a výroba a rozvod elektriny, plynu

a vody, kde vyše 70 % zamestnaných pracuje mimo obce. Naopak domáci pracovný trh dominuje v odvetviach, ako sú lesníctvo, hotely a reštaurácie, verejná správa, školstvo a „ostatné verejné, sociálne a osobné služby“.

Väčšina pracujúcich v obci bola v roku 2001 zamestnaná v štátnych podnikoch. Pôsobilo tu 65 podnikateľov, t.j. vyše 15 % EAO. Len 1 zo 4 zamestnával okrem seba i ďalšie osoby. V relatívnych číslach to predstavuje väčšiu mieru podnikateľskej aktivity, ako bol v rovnakom období celoslovenský priemer. Väčšina ekonomicky aktívnych obyvateľov Lysice sú robotníci – takmer 72 %.

Tabuľka č. 11 - Bývajúce EAO podľa zaradenia do spoločenskej skupiny

EAO	Zamestnanec pracujúci za mzdu, plat, iný druh odmeny					Podnikateli a			Ostatní a nezistení	Ekonomicky aktívni	
	v štátnom podniku	státnom podniku	podniku v poľnoh. družstve, al. inej družs. organizácii	u iného zamestnáva teľa	Členovia produkčných družstiev	bez zamestnan.	so zamestnan.	Vypomáhajúci v rod. podniku		spolu	z toho robotníci
Počet osôb	176	135	7	7	1	50	15	1	27	419	301
Podiel v %	42,00	32,22	1,67	1,67	0,24	11,93	3,58	0,24	6,44	100,0	71,84

Zdroj: SOBD 2001

Od cenzu SOBD v r. 2001, keď počet evidovaných nezamestnaných v obci takmer dosahoval 20 %, sa situácia v Lysici, podobne ako celoslovenská, značne zmenila. Od tohto roku je možné pozorovať kontinuálny pokles počtu evidovaných nezamestnaných osôb. V septembri 2006 bolo na ÚPSVaR-e evidovaných 7,85 % EAO obce. V Lysici, podobne ako v susedných obciach, sa na znížení miery nezamestnanosti významne podieľalo spustenie výroby v závode Kia Motors Slovakia v Tepličke nad Váhom priamou i nepriamou formou.

6 HOSPODÁRSTVO

6.1 HOSPODÁRSTVO OBCE

Hospodárska činnosť je základným prejavom ekonomickej aktivity ľudí a jedným z najdynamickejšie sa meniacich atribútov spoločnosti. Jeho historické premeny odrážajú trendy vo vývoji jednotlivých krajín a v rámci nich aj jednotlivých regiónov či hospodárskych odvetví. Jeho charakter v konkrétnom regióne vyplýva z historickej skúsenosti, potenciálu, ktorým tento disponuje, spoločenských preferencií a i. V konkrétnom celku má naň vplyv hospodárstvo iných regiónov, nakoľko tieto sú navzájom previazané.

Štruktúra využitia zeme v obci Lysica poukazuje na pomerne značnú prevahu poľnohospodárskej pôdy oproti iným plochám. Táto zaberá vyše 1/2 rozlohy katastra obce. Úroveň zalesnenia obce sa približne stotožňuje so slovenským priemerom, resp. ho o niečo málo presahuje. Katastrálne územie obce bolo v minulosti pomerne značne odlesnené a v súčasnosti sa lesy nachádzajú roztrúsene v celom katastri, predovšetkým vo vyšších polohách a pozdĺž toku Varínky. Zastavaná plocha predstavuje len 3 % k. ú. obce (viď. tabuľka a graf)

Tabuľka č. 12 - Pôdny fond v obci Lysica

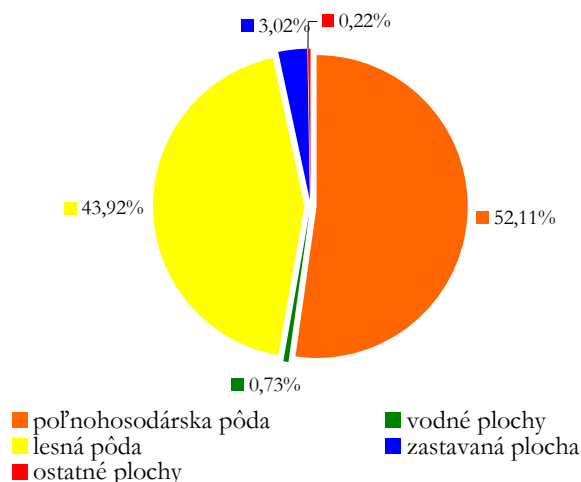
Poľnohospodárska pôda		Lesná pôda		Vodné plochy		Zastavaná plocha		Ostatné plochy		Celková výmera	
m ²	%	m ²	%	m ²	%	m ²	%	m ²	%	m ²	%
8 041 008	52,11	6 777 212	43,92	111 924	0,73	465 998	3,02	33 449	0,22	15 429 591	100

Zdroj: VÚEPP

Tradične sa katastrálne územie Lysice nachádza na pomedzí tradičnej lúčno-pasienkárskej krajiny, ktorá sa rozprestiera ďalej proti smeru toku Varínky a pokračuje smerom na Kysuce.

Poľnohospodársky charakter si Lysica zachovala dlhodobo. V období druhej polovice 20. storočia sa nestala cieľom lokalizácie žiadneho priemyselného odvetvia. Dá sa skôr povedať, že sa nachádza v blízkosti niekoľkých sídiel, vidieckych i mestských (napr. Varín, Žilina), ktoré ponúkali či už svojou polohou, niektorými fyzicko-geografickými javmi, historickou skúsenosťou lepšie podmienky pre potreby dobového národného hospodárstva. Hospodárske možnosti obce sú i v súčasnosti čiastočne modifikované predovšetkým faktom, že celé katastrálne územie leží v ochrannom pásme NP Malá Fatra s 2. stupňom ochrany a je taktiež súčasťou chránenej vodohospodárskej oblasti.

Graf č. 4 - Podiel druhov využitia zeme v obci

Zdroj: VÚEPP

Roľnícky pôvod obce sa tu dostáva do ostrého kontrastu s objektívne náročnými podmienkami pre takýto druh hospodárskej činnosti. *Poľnohospodárska činnosť* však už v minulosti z dôvodu zvyšujúcich sa nárokov na pôdu v súvislosti s rastom počtu obyvateľov a jej tradične nízkymi výnosmi bola dopĺňaná inými nepoľnohospodárskymi činnosťami, ktoré boli uvedené v kapitole 1.

Poľnohospodárska využiteľnosť väčšej časti katastra obce je značne obmedzená predovšetkým veľmi krátkym vegetačným obdobím, chladnou zimou, nadbytkom vlhky, veľmi silnou potenciálnou eróziou i veľkou členitosťou reliéfu. Prevažujúce typy pôd rendziny a kambizeme tu však nie sú výrazne skeletnaté. Uvedené nepriaznivé vlastnosti sú zmiernené v JZ časti katastra a pozdĺž toku Varínky.

Pôdy v katastri obce patria podľa svojho produkčného potenciálu stanoveného na základe vplyvu pôdnoekologických faktorov (pôdy, reliéfu, klímy) k najmenej produktívnym pôdam na Slovensku. Z ich nízkej bonity vyplýva aj ich nízka cena.

V súčasnosti je k. ú. obce typom krajiny s prevahou trvalých trávnych porastov a s veľmi malou intenzitou poľnohospodárskej výroby. Rastlinná výroba sa sústreďuje hlavne na pestovanie nenáročných poľnohospodárskych plodín. Živočišna výroba regiónu bola donedávna charakterizovaná pomerne veľkým chovom hovädzieho dobytku. Súčasnú zmenu a postupné znižovanie stavov dobytku sa nepriaznivo dotýkajú i tohto regiónu. Časť pôdy v katastri obce má prenajatú Roľnícke družstvo Terchová (so sídlom v Krasňanoch). Zameriava sa na chov oviec a jalovic, pestuje obilniny, kukuricu a zemiaky. V obci dominujúca ekonomická forma samostatne hospodáriacich roľníkov sa v tejto podobe udržala i v čase minulého režimu. Pôda sa obrába na poličkách v bezprostrednom zázemí intravilánu obce, ako i vzdialenejších osád. Väčšia časť pôdy je v súkromnom vlastníctve obyvateľov obce, ktorí pestujú hlavne zemiaky, kapustu a zeleninu

Ako bolo uvedené v kapitole 4, v súčasnosti je zamestnaných v poľnohospodárstve priamo v obci len veľmi malá časť obyvateľstva. Niektorí chovajú hydinu, zajace, menej ošpané a ojedinele hovädzí dobytok.

Súčasnú drevinovú zloženie lesov je charakterizované druhmi bukového, jedľovo-bukového, smrekovo-bukového a smrekového lesného vegetačného stupňa s prevahou bukov a smrekov. Intenzívna *lesohospodárska činnosť* je v obci čiastočne obmedzená z dôvodu funkcie

územia ako nárazníkového pásma na zmiernenie negatívnych vplyvov ľudskej činnosti. Napriek tomu sú lesy v severnej a južnej časti k. ú. Lysice hospodárske. V strede katastra sa nachádzajú lesy ochranné. Lesy osobitného určenia sa tu skôr nenachádzajú. Katastrálne územie Lysice patrí do jedného lesného hospodárskeho celku spolu s dolinou Varínky a väčšou časťou Malej Fatry. Cena lesnej pôdy v tomto celku sa ako „protípól“ ku poľnohospodárskej pôde pohybovala v hladine druhej najdrahšej kategórie na Slovensku. Lesy sú takmer úplne vo vlastníctve Urbárskeho pozemkového spoločenstva.

6.2 HOSPODÁRENIE OBCE

Obec je právnickou osobou, ktorá samostatne hospodári s vlastným majetkom a s vlastnými príjmami. Základnou úlohou obce pri výkone samosprávy je starostlivosť o všestranný rozvoj jej územia a o potreby jej obyvateľov.

Rozpočet obce je základným nástrojom finančného hospodárenia v príslušnom rozpočtovom roku, ktorým sa riadi financovanie úloh a funkcií obce v príslušnom rozpočtovom roku. Tento je totožný s kalendárnym rokom. Rozpočet obce vyjadruje samostatnosť hospodárenia obce. Na *hospodárenie* obce Lysica v rámci príjmov a výdavkov a *štruktúru jej príjmov z miestnych daní* za posledných 6 rokov poukazujú nasledujúce tabuľky.

Tabuľka č. 13 - Hospodárenie obce Lysica (2001 – 2006)

ukazovateľ/ roky	2001	2002	2003	2004	2005	2006
príjmy spolu v Sk	2 875 319	7 976 795	8 791 560	8 533 916	5 740 278	6 334 159
výdavky spolu v Sk	2 540 159	4 814 195	5 582 436	5 646 186	5 450 935	6 026 432
výsledok hospodárenia	335 160	3 162 600	3 209 124	2 887 730	289 343	307 727

Zdroj: OcÚ Lysica

Tabuľka č. 14 - Podiel miestnych daní na celkovom príjme obce Lysica (2001 – 2006)

ukazovateľ/ rok	2001		2002		2003		2004		2005		2006	
	Sk	%	Sk	%	Sk	%	Sk	%	Sk	%	Sk	%
A daň z príjmov	1 133 381	39,42	1 368 123	17,15	1 426 233	16,22	1 613 434	18,91	3 642 920	63,46	4 233 554	66,84
B daň z nehnuteľností	95 593	3,32	99 676	1,25	100 445	1,14	184 257	2,16	198 338	3,46	192 982	3,05
Σ A, B	1 228 974	42,74	1 467 799	18,40	1 526 678	17,37	1 797 691	21,07	3 841 258	66,92	4 426 536	69,88
celkový príjem obce	2 875 319	100,0	7 976 795	100,0	8 791 560	100,0	8 533 916	100,0	5 740 278	100,0	6 334 159	100,0

Zdroj: OcÚ Lysica

V skúmanom období posledných 6 rokov úroveň výdavkov, ktoré sa v absolútnych hodnotách medziročne zvyšovali, v celom období siahala pod predpokladanú hladinu. Vysoký rozpočtový prebytok v rokoch 2002 – 2004, ktorý bol na úrovni miliónov korún súvisel s vrátenými peniazmi obci za plynofikáciu.

V spektre posledných 6 rokov sa podiel miestnych daní na celkovom príjme obce značne menil. Oproti predchádzajúcemu obdobiu v posledných dvoch rokoch však výrazne stúpol význam predovšetkým dane z príjmov. V roku 2006 táto tvorila vyše 2/3 celkového príjmu obce, a oproti roku 2004 v absolútnych číslach takmer 2,5-násobne vzrástla.

Takmer 92% *majetku* obce, ktorého celková výška bola na konci r. 2006 cca 7,5 mil. Sk, tvoria stavby. Konkrétne sú to kultúrny dom, budovy oboch škôl a dom smútku. V súčasnosti sú všetky využívané a obec neráta s ich odpredajom. V kultúrnom dome môže obec ponúknuť na prenájom jednu kanceláriu.

Obec vlastní pozemky v hodnote približne 250 000,- Sk.

Od roku 2000 obec spolu so slovenskými investormi investovala do troch pomerne rozsiahlych rekonštrukčných prác. Boli to rekonštrukcia elektrifikácie (r. 2000), úprava povrchu vozoviek III. triedy (r. 2001) a minulý rok spustila výstavbu kanalizácie. Spolu s rekonštrukciou strechy domu smútku, bez posledného menovaného zámeru, bolo do týchto projektov investovaných cca 7,75 mil. Sk.

Všetky realizované *investičné zámery* za posledných 6 rokov sú v základnej oblasti zvyšovania kvality infraštruktúry, predovšetkým technickej, a sústreďujú sa na cieľovú skupinu obyvateľov obce a ostatných užívateľov. Ich realizácia na strane druhej predstavuje pozitívne smerovanie ku zvýšeniu atraktivity obce pre potenciálny príchod investorov a ďalšie rozšírenie ponuky obce smerom na širšie skupiny osôb i mimo vlastnej obce.

Obec ešte nevyužila možnosť čerpania nástrojov z fondov Európskej únie.

6.3 *PODNIKATEĽSKÉ SUBJEKTY V OBCI A ICH ŠTRUKTÚRA*

Podľa údajov z Registra organizácií SR v delení podľa OKEČ-u v obci Lysica bolo realizovaných 120 činností. Vzhľadom na to, že v oprávnení na podnikanie si podnikatelia takmer vždy udávajú viacero činností s rôznym OKEČ-om, výsledok 120 nepredstavuje počet ekonomických subjektov v obci.

Viac ako 82 % z celkového počtu činností bolo zameraných na oblasť stavebníctva, 45 % na priemyselnú výrobu a 40 % na obchod a opravu. Uvedené predstavujú nielen najčastejšie druhy činností, ale vysoko vedúce a inou formou upevňujú značnú váhu sekundárneho sektoru v obci. Primárnemu sektoru sa v obci venujú len 3 subjekty.

Tabuľka č. 15 - Prehľad druhu ekonomických subjektov v obci Lysica podľa OKEČ

Odvetvie hospodárstva	počet	podiel v %	Odvetvie hospodárstva (pokračovanie)	počet	podiel v %
Poľnohospodárstvo, poľovníctvo a lesné hospodárstvo	3	2,50	Peňažníctvo a poisťovníctvo	0	0,00
Rybolov, chov rýb	0	0,00	Nehnuteľnosti, prenajímanie a obchodné služby, výskum a vývoj	15	12,50
Ťažba nerastných surovín	0	0,00	Verejná správa a obrana, povinné sociálne zabezpečenie	1	0,83
Priemyselná výroba	54	45,00	Školstvo	0	0,00
Výroba a rozvod elektriny, plynu a vody	0	0,00	Zdravotníctvo a sociálna starostlivosť	0	0,00
Stavebníctvo	99	82,50	Ostatné verejné, sociálne a osobné služby	4	3,33

Veľkoobchod a maloobchod, oprava motor. vozidiel, motocyklov a spotreb. tovaru	48	40,00	Súkromné domácnosti s domácim personálom	0	0,00
Hotely a reštaurácie	8	6,67	Exteritoriálne organizácie a združenia	0	0,00
Doprava, skladovanie a spoje	5	4,17	Počet subjektov v obci	120	100,00

Zdroj: Register organizácií SR, INFOSTAT, Inštitút informatiky a štatistiky

Priamo v obci podľa výsledkov SODB 2001 pracovali v lesnom hospodárstve tri osoby (z nich len jedna odchádzala za prácou do inej obce). Stáva sa pre nich veľkou výzvou realizovať citlivé udržateľné hospodárstvo a prípadne zvýšiť stupeň zalesnenia druhovo vhodnými drevinami, či zvýšiť rozsah ochranných lesov v tomto území, ktoré je pomerne výrazne odlesnené a ohrozené svahovými deformáciami.

V obci Lysica nevznikol hospodársky subjekt, ktorého produkčný či obslužný význam by výraznejšie „presiahol“ kataster obce, alebo sa stal významným zamestnávateľom v obci či regióne. Podľa štruktúry zamestnanosti väčšina EAO obce pracuje v *priemyselnej výrobe a stavebníctve*. K najväčším ekonomickým subjektom so sídlom v Lysici patria **HP - Mont s. r. o.** a **MEDIUM SLOVAKIA spol. s r.o.**, obe majú v popise činností uvedené ich široké spektrum. K subjektom zamestnávajúcim najviac osôb patrí i samotná obec, predovšetkým v školských zariadeniach. V obci rýchlo narastá počet živnostníkov, a veľká časť EAO odchádza za prácou do okolitých obcí, príp. Žiliny. Preto má na zamestnanosť v obci a jej hospodárstvo bezprostredný vplyv akákoľvek zmena - príchod investora či naopak zatvorenie prevádzky a pod. - v rámci celého regiónu v povodí Varínky a ďalej.

Už klasickým príkladom s najväčším dopadom na ekonomiku nielen celého regiónu je spustenie výroby v **KIA Motors Slovakia** v Tepličke nad Váhom, ktorá spoločne so sieťou dodávateľov a subdodávateľov výrazne napomáha ďalšiemu znižovaniu nezamestnanosti (závod má v pláne vytvorenie 3000 pracovných miest; cca 2/3 je už vytvorených). Nezamestnanosť v Lysici klesla v období rokov 2001 - 2006 z 19,3 % na 7,8 %.

Významnejšiu *obslužnú funkciu* ako obec Lysica majú niektoré susedné obce, výrazne na cestovný ruch zamerané obce v závere Terchovskej doliny (napr. už uvedená lokalizácia jediného bankomatu v regióne v Terchoveji), na ktorý nadväzuje pomerne široké spektrum ďalších služieb, ale predovšetkým okresné mesto i centrum VÚC Žilina.

Z celkového počtu ekonomických subjektov pôsobiacich v obci bolo 93 % podnikateľov- fyzických osôb, v početnosti ďalšími právnymi formami boli po dva subjekty s právnou formou s. r. o. a traja samostatne hospodáriaci roľníci. Iné právne formy mali zastúpenie maximálne po 1 predstaviteľovi. Takáto skladba je v podstate zodpovedajúca situácii v susedných obciach doliny Varínky. Ak možno vychádzať z údajov SODB z mája 2001, kedy sa v obci k súkromnému podnikaniu prihlásilo 65 osôb, možno vyzdvihnúť takmer 100%-tný nárast počtu obyvateľov obce pôsobiacich v podnikaní v časovom rozpätí 6 rokov.

S istou rezervou, ktorá vyplýva z veľkej početnosti nezistených prípadov (takmer 1/2), možno konštatovať, že podľa počtu zamestnancov v ekonomických subjektoch v obci dominujú živnostníci, ktorí nevytvárajú pracovné miesta. Najväčší ekonomický subjekt v obci zamestnáva do 19 zamestnancov, dva ďalšie subjekty do 9. V otázke výsledkov hospodárenia ekonomických subjektov v obci dosahujú najlepšie výsledky 5 subjektov s ročným obratom v rozmedzí 1-4,9 mil. Sk. Každý z 20 subjektov udáva hodnotu do 0,9 mil. Sk; väčšina subjektov sa však v zdrojoch k tomuto bodu nevyjadřila (79 %).

7 CESTOVNÝ RUCH

Určiť potenciál územia pre cestovný ruch umožňuje súhrnné hodnotenie lokalizačných (primárnych) a realizačných (sekundárnych) predpokladov.

K *lokalizačným predpokladom* pre cestovný ruch zaradíme:

- **Prírodný potenciál** - ponuka daná prírodou (reliéf, vodstvo, klíma a i.)
- **Kultúrny a kultúrno-historický potenciál** - antropogénna ponuka

Realizačné predpoklady predstavujú:

- **Supraštruktúra cestovného ruchu** (ubytovacie a stravovacie zariadenia)
- **Infraštruktúra cestovného ruchu** (cestovné kancelárie, turistické informačné kancelárie, zmenárne)
- **Všeobecná infraštruktúra** (športovo-rekreačné zariadenia a aktivity, kultúrno – spoločenské zariadenia, organizované podujatia)

7.1 ANALÝZA PRIMÁRNEJ PONUKY

PRÍRODNÝ POTENCIÁL

Z prírodných predpokladov pre cestovný ruch sa vo vzťahu k rekreačným aktivitám uplatňuje hlavne reliéf, klíma, vodstvo, rastlinstvo a živočíšstvo. Za atraktívne v rámci cestovného ruchu možno všeobecne považovať pestrosť foriem, vhodnosť javov prírodného prostredia pre vybrané činnosti, výskyt ojedinelých foriem a pod.

Reliéf (viď kap. č. 2) v katastrálnom území Lysice je značne pestrý. Najnižšiu nadmorskú výšku dosahuje pri toku Varínky, najvyššiu, o 500 metrov vyššie, na zalesnenom vrchole Magury (920,8 m n.m). Vo zvlnenom teréne vynikajú karbonátové formy tvrdošov a bradiel prestúpené malými sedlami vzniknutými v menej odolných horninách ílovcov a slieňov. V mieste najširšieho otvorenia doliny vznikla samotná obec. Kysucká vrchovina je pohorím bez ústredného chrbtu. Zvlnený reliéf s rovinatými úsekmi je ideálny na bežecké lyžiarske disciplíny.

Osamotené vrchy sú potom charakterizované orientáciou na viacero strán a veľkým prevetrávaním, kedy sa na nich menej zachytávajú oblaky. V smere od doliny Varínky je západná časť katastra výrazne orientovaná južným smerom. Má tak viac slnečného svitu, čo ďalej prispieva k jeho atraktivite. Navyše pohorie Malá Fatra dvíhajúce sa za dolinou Varínky núka možnosti pekného panoramatického výhľadu.

Klíma (viď. kap. č.2) má výrazný charakter podnebia pomerne vysokých nadmorských výšok s veľkým množstvom až nadbytkom zrážok a nižšími teplotami. Pomerne dlhé trvanie zimy s relatívne vysokou snehovou pokrývkou dáva ďalší predpoklad na využívanie územia pre zimné športy, a to ako na južných, tak na severných svahoch, kde v zime vanúce severáky prinášajú mrazy. Inverzné situácie nie sú časté, a počas jasných dní je zabezpečená dobrá viditeľnosť.

Najvýznamnejším *vodným tokom* pretekajúcim katastrom obce (na jej južnej hranici) je Varínka. Lokálne toky, ktoré sa do Varínky vlievajú, sú krátke, málo vodnaté a v zníženej časti územia sa zlievajú do jedného toku. Varínka, ktorá tvorí os Terchovskej doliny, má bystrinný charakter a pomerne čistú vodu. V dĺžke 15 km je na jar pri topení snehu splavná niekoľko týždňov. Je to obtiažný splav v pomerne úzkom riečnom koryte s ojedinelými balvanmi. Časť úseku toku, ktorý prechádza k. ú. Lysice, je súčasťou tohto splavu. Varínka bola tradičným tokom využívaným na športové rybárstvo s výskytom pstruha a lipňa, ktoré sa v jej prítokoch nesmeli chytať.

V katastri obce sa nenachádzajú objemovo významné vodné kolektory. Eviduje sa tu niekoľko výverov, z ktorých jeden je užívaný obyvateľstvom obce. Jeho potenciálny význam pre cestovný ruch má formu akéhosi doplnku (napr. pre peších turistov, cyklistov a pod.), a nie vyhľadávaného objektu. Obec udáva tiež zdraviu prospešné účinky jeho vody s obsahom sírovodíku na trávenie a plet'.

Katastrálne územie obce je zalesnené asi na 45 %. Jedná sa predovšetkým o *lesy* zmiešané, ktoré nepredstavujú pôvodné vegetačné spoločenstvá. Ich najrozsiahlejší komplex sa nachádza na vrchu Magury a prechádza i na susedné Ostré. Veľkú rozlohu zaberajú umelé pasienky a lúky. Tieto otvárajú pekné vyhladkové miesta do krajiny a tiež dodávajú jej vzhľadu novú kvalitu. Prehľbujú možnosti krajiny pre bežecké lyžovanie, a potenciálne i pre zjazdové. Krajina obce ponúka niekoľko takýchto lokalít, ktoré ale nie sú opatrené relevantnou infraštruktúrou.

O bohatstve živočíšstva a lovnej zveri svedčí i Poľovnícke združenie Jalovec, ktoré v obci pôsobí.

Prírodné predpoklady územia obce tvoria veľký potenciál pre cestovný ruch. Pestrosť reliéfu, spoločne s vegetačným pokryvom, pomerne čisté životné prostredie, ako i samotná poloha katastra obce, s priamou dostupnosťou k toku Varínky, východzia pozícia do Kysuckej vrchoviny, to všetko predstavuje pozitívne vlastnosti a ponuku skúmaného prostredia.

Je tu možné spoznávať predovšetkým niekoľko *značených turistických, cyklistických i bežkárskejších trás*:

Turistické trate - červená farba vyznačuje najvýznamnejšie hrebeňové trasy, zelená spravidla vyznačuje prístupové cesty k zaujímavým turistickým cieľom a žltá farba sa používa na označenie krátkych spojok medzi turistickými značenými trasami iných farieb. Obec eviduje 16 km turistických chodníkov:

- Červeno značená trať č. 0886- spája Žilinu (Budatín) s Krásnom nad Kysucou; vedie po okraji k.ú. Lysice medzi vrchmi Požeha a Zlieň; jej trasa približne kopíruje okraj ochranného pásma NP Malá Fatra, alebo okresnú hranicu ZA s KM.
- Zeleno značená trať č. 5666- spája Vyšné Kamence (pred Terchovou) so sedlom Zlieň, prechádza severnou hranicou katastrálneho územia obce.
- Žltá značená trať č. 8651- vedie z Varína (železničná stanica) do sedla Zlieň, kde sa napája na predchádzajúcu červenú trať; prechádza stredom obce.

Cyklistické trate - modrá značka- indikuje náročnejšie športové okruhy alebo trasy, ktoré vyžadujú dobré zvládnutie techniky jazdy na bicykli a dobrú kondíciu. Na území obce sa nachádza 10 km cyklotrás:

- Modro značená trať č. 2405: Kysucko- Terchovská – okruh západnou časťou Kysuckej vrchoviny, ktorého časť prechádza k.ú. Lysice pozdĺž Varínky. Vedie z Krásna nad Kysucou cez Kysucké Nové Mesto, do Žiliny; v Kysuckom Novom Meste sa odpája do doliny Vadičovského potoka- Varín- dolina Varínky- Stará Bystrica.

Bežkárske trate

- Vyšné Kamence- Kysucké Nové Mesto, kopíruje turistickú trať č. 5666.; stredná náročnosť

KULTÚRNY A KULTÚRNO-HISTORICKÝ POTENCIÁL

Kultúrne predpoklady cestovného ruchu vo svojej podstate delíme na hmotné a nehmotné. K hmotným zaraďujeme tie lokalizačné predpoklady cestovného ruchu, ktoré sprostredkovávajú alebo vznikli z tvorivej činnosti človeka (múzeá, galérie, výstavy, rôzne centrálné inštitúcie) Mnohé

z nich sú podnetom pre vznik zamestnaneckého cestovného ruchu (služobný, kongresový cestovný ruch). Do tejto kategórie zaraďujeme aj samotného človeka – napr. rôzni ľudoví umelci a remeselníci, prípadne významné osobnosti či rodáci. Nehmotné predpoklady sú rôzne zvyky a tradície.

Kultúrno-historické predpoklady patria k tým lokalizačným predpokladom cestovného ruchu, ktoré sa vyznačujú historickou hodnotou. Sú to predovšetkým rôzne kultúrno-historické pamiatky, ako hrady, zámky, kaštiele, kúrie, kostoly, kaplnky, kláštory, rôzne prvky ľudovej architektúry, sochy, nástenné maľby a i. Utvárajú určitý kolorit daného prostredia, v ktorom sú významným svedectvom historického vývoja územia. Svojou atraktivnosťou vyvolávajú účasť obyvateľstva na odpočinkových a poznávacích formách cestovného ruchu.

Tieto typy potenciálu pre cestovný ruch sú v obci zastúpené predovšetkým objektmi a javmi, ktoré poukazujú na špecifický charakter obce, dochovaný v niektorých tradíciách – kroji, stavbách, type osídlenia, polohe územia vzhľadom na národopisné celky a pod. *Objekty ľudovej architektúry* sa v Lysici nezachovali vo väčšom ucelenom súbore a zo zachovaných objektov ľudovej architektúry nie je ani jeden predmetom špeciálnej ochrany. Z 19. storočia pochádzajúce podpivničené rodinné domy s hospodárskymi stavbami so šindľovou strechou v súčasnosti pomaly zanikajú.

Špecifickou skupinou sú archeologické lokality, ktoré sú v zmysle pamiatkového zákona chránené bez rozdielu, či sú vyhlásené za kultúrne pamiatky, alebo len evidované ako miesta možných nálezov rôznych kultúrnych horizontov situovaných pod úrovňou terénu. Vykopávky nájdené na kopci Hôrka severne od obce v r. 1967 nasvedčujú, že územie katastra obce bolo osídlené už takmer pred 2000 rokmi. Objektom nálezu sú nádoby púchovskej skupiny. Potenciál územia daný takouto skutočnosťou je však skutočne špecifický, ba možno o ňom ako o potenciáli hovoriť len hypoteticky.

Špecifický charakter územia nastoľuje fakt, že toto územie sa nachádza (ako bolo uvedené v kapitole č. 2) na pomedzí dvoch národopisných regiónov, ktoré sú charakterizované podobnou skladbou znakov ľudovej kultúry. Príslušnosť územia do oblasti Horného Považia je daná jeho spádovosťou, prirodzenou i socio-ekonomickou. Napriek tomu bolo počas svojej histórie výrazne ovplyvňované Kysucami. Pre tieto je súhrnne typické napr. roztratené osídlenie, ktorého región sa rozprestiera ďalej na sever a východ približne od stredu katastrálneho územia obce Lysica. Tieto vplyvy sú výrazné napríklad v ľudovom odevu pôvodného obyvateľstva. Podľa literatúry tento patrí do skupiny *krojov* kysuckých.

Pre vzhľad ľudového odevu na Kysuciach bolo smerodajné, že odrážal zlé sociálne pomery. Ešte v prvej polovici 20. storočia časté odchody mužov za prácou do celého sveta (drotári) urýchlili zánik mužského kroja. Ženy ostávali doma, zastávali mužskú robotu, preto ani na odevu nenájdeme náročnejšiu výzdobu. Celú oblasť „Kysúc“ je možné z tohto hľadiska rozdeliť na dve podoblasti; obec Lysica sa pritom spolu s celou Terchovskou dolinou zaraďuje do regiónu „dolných Kysúc“. Aj keď rozdiely medzi určitými skupinami obcí sú malé, obyvatelia ich rozlišujú (podľa Nosáľová, 1982). V obci vznikol variant terchovského kroja.

Na každoročne konané podujatia upozorňujeme v nasledujúcej tabuľke. Tieto sa zameriavajú predovšetkým na cieľovú skupinu vlastných obyvateľov. Atraktívnym pre cestovný ruch a vyzdvihnutím špecifik územia a regiónu môže byť predovšetkým pripomínanie si kultúrnej tradície v obci v období na konci fašiangov.

Tabuľka č. 16 - Prehľad spoločenských podujatí v obci Lysica (každoročné konanie)

Názov podujatia	Termín	Popis
Súťaž v behu na lyžiach	Január	Akcia pre rodičov a deti
Starostovský ples	Január	Spoločenské podujatie
Maškarný ples	Február	Akcia pre deti ZŠ a MŠ
Akcia Turoň- posledný fašiang	Február	Uctenie starých tradícií v dedine
Oslava Dňa matiek	Máj	Akcia s programom pre všetkých
Sv. Florián	Máj	Patrón hasičov, organizuje DHZ
Ples ku dňu matiek	Máj	Spoločenské podujatie
Oslava Dňa detí	Jún	Deň zábavy, hier, prekvapení i poučenia
Starostovský turnaj vo futbale	August	Tradičný turnaj o putovný pohár starostu
Oslava mesiaca úcty k starším	November	Spoločenské posedenie s občanmi nad 70 rokov
Mikulášska slávnosť	december	Akcia hlavne pre deti s Mikulášom

Zdroj: OÚ Lysica

7.2 REALIZAČNÉ PREDPOKLADY

Obec disponuje nevelkou ponukou *ubytovacích a stravovacích zariadení (supraštruktúra cestovného ruchu)*. V súčasnosti tieto predstavujú nasledovné: Penzión pod Skalkou, Chata pod Ostrým a v oblasti stravovania ponúka svoje služby i Jedáleň pri Materskej škole. Chata pod Ostrým sa orientuje na ubytovanie bez zabezpečenia stravy pre 6- 12 osôb. Kapacita lôžok Penziónu je 24 a reštaurácia ponúka 50 miest. Vyt'aženie Penziónu je 50 %, a to i v hlavnej sezóne. Reštaurácia zaznamenáva v sezóne nárast na 70 %. V porovnaní s predchádzajúcim zariadením je nízko kapacitná Chata vyt'ažaná v hlavnej sezóne na 90 %. Uvedené poukazuje na to, že súčasná úroveň supraštruktúry (pri súčasnej hladine propagácie obce) je postačujúca.

Špecifickou formou sú drevené domy pôvodných obyvateľov, osobitne v osadách vzdialených od samotnej obce, ktoré sa v stále zvyšujúcej sa miere používajú na individuálny turizmus a rekreáciu.

Infraštruktúru cestovného ruchu, má obec rozvinutú mimoriadne slabo. Odhliadnuc od faktu, že umiestňovanie turistických informačných centier nie je potrebné, a ani žiaduce v každej obci, ale len v určitých centrách regiónu, jej schopnosť vlastnej propagácie volá po zmene. Nutnosť riešenia tohto problému je v súčasnej „internetizovanej“ dobe, ktorá kladie veľký dôraz na informácie a ich dostupnosť, vysoko aktuálna. Obec nedisponuje vlastnou internetovou stránkou, a i dostupnosť akýchkoľvek informácií o nej na iných, predovšetkým na turistický ruch zameraných portáloch, je mimoriadne náročná.

Ďalšie, vyššie uvádzané prvky infraštruktúry sa v obci nenachádzajú. Informácie o nej sú však dostupné v informačnom centre regiónu - Združenie turizmu Terchová - v obci Terchová. Najbližšie lokalizovaný peňažný ústav je pobočka Slovenskej pošty v Beleji, kde má zastúpenie i komerčná banka.

Na poli *všeobecnej infraštruktúry cestovného ruchu* je ponuka obce výrazne zameraná, až obmedzená na vlastných obyvateľov. Obec disponuje futbalovým ihriskom, ktoré sa tiež každoročne stáva dejiskom futbalového turnaja.

7.3 ZHODNOTENIE CELKOVÉHO POTENCIÁLU

Porovnaním vyššie uvedených skupín a podskupín predpokladov pre cestovný ruch v obci možno uviesť, že jediným, ktorý v súčasnosti predstavuje aspoň do určitej miery „realizovaný“ potenciál územia, sú jeho prírodné pomery. Skúmané územie disponuje pomerne hustou sieťou značkovaných trás, ktoré spolu zaberajú vyše 30 km (turistické, cykloturistické, bežkárske) a ponúka predovšetkým atraktívny zvlnený reliéf s peknými výhľadmi na bradlo Veľhory, hrebeň Malej Fatry s Fatranským Kriváňom a Kysuckú vrchovinu. Tieto možnosti dávajú predpoklady na celoročný cestovný ruch s jednou sezónou v kratšej teplej polovici roka – pešia turistika spolu s nenáročnými vychádzkami a cyklistika, a ďalšou počas dlhej zimy (dĺžka snehovej pokrývky sa dlhodobo pohybuje na úrovni cca 1/3 roka), predovšetkým pre bežkárov, ale i peších turistov.

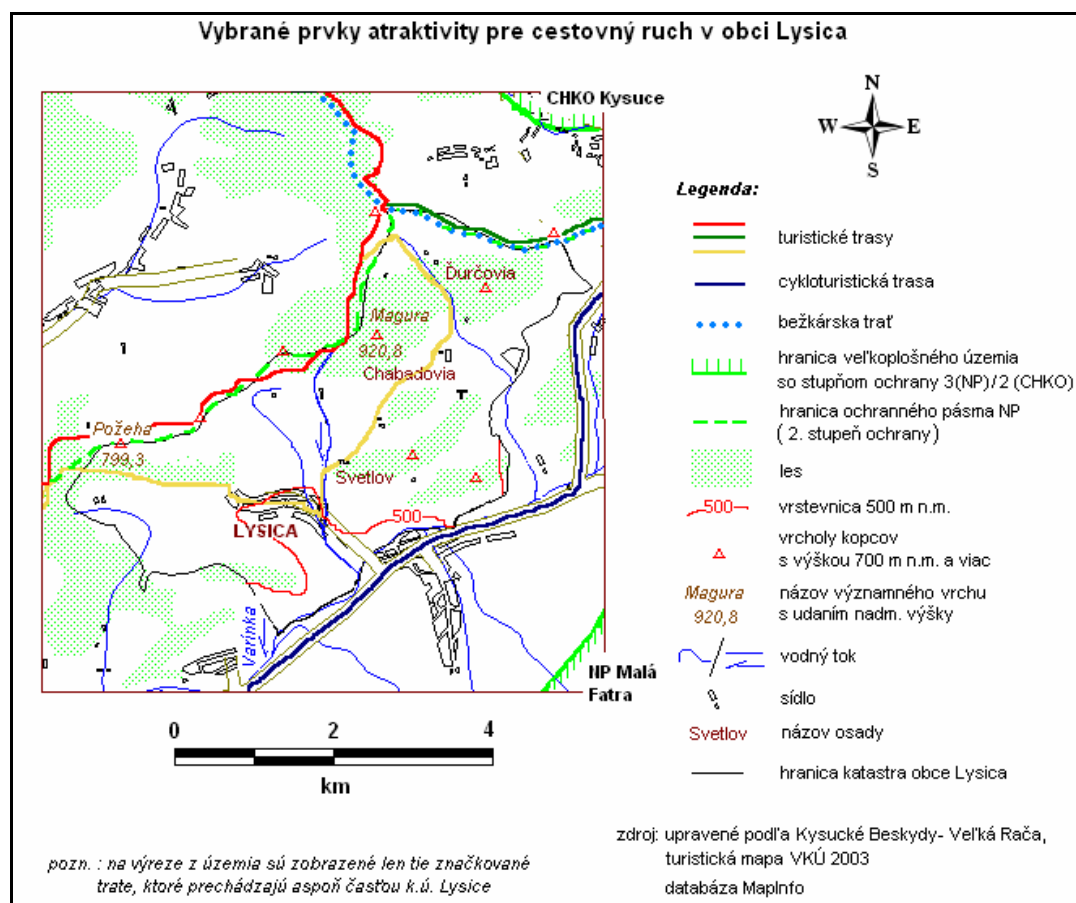
Vplyv Kysúc a Považia, uzavretosť a rázovitosť regiónu v povodí Varínky spolu s prírodnými možnosťami, ktoré ovplyvňovali ľudí a ich činnosť, tu však dali vzniknúť tiež špecifickým kultúrnym formám a tradíciám. Dopady tohto možno i v súčasnosti v menšej miere nájsť v obci Lysica, predovšetkým cez typ kroja pôvodného obyvateľstva, stále početné drevené domy s rôznym stupňom zachovania, osady oddelené od vlastnej obce, pripomínanie si tradícií (aspoň raz ročne). Je nutné však pripustiť, že podobné kvality sú už v súčasnosti ďaleko lepšie prezentované predovšetkým obcami v závere doliny, ktoré sa tak stali akýmiisi „hovorcami“ regiónu.

Špecifickou kapitolou je v obci infraštruktúra cestovného ruchu, ktorá je tu zastúpená objektívne málo prvkami, ale celoročná vytťaženosť, ktorú dve ubytovacie zariadenia zaznamenávajú, je pod ich kapacitnými možnosťami. V hlavnej sezóne v rozsahu 10 – 50 %, teda v súčasnej situácii postačujú. Vytťaženosť reštauračných služieb je o niečo vyššia, a poukazuje predovšetkým na výletný charakter návštevnosti či „tranzit“ turistov a návštevníkov obce, príp. prítomnosť chalupárov a i., ktorí v menšej miere volia Lysicu ako svoje stanovisko. Tu sa veľkým problémom javí vlastná prezentácia obce, ktorá ako už bolo uvedené, popri absencii vlastnej stránky väčšinou nefiguruje na portáloch cestovného ruchu a pod. (mimo spomínaných ubytovacích zariadení).

Hlavný predajný artikel obce v oblasti cestovného ruchu okrem už vyzdvihnutých prírodných pomerov môže spočívať v niekoľkých bodoch:

- poloha obce- vo väčšej mierke je blízko nielen slovenskému, ale i českému či poľskému návštevníkovi, v menšej mierke sa vlastná obec nachádza v rozšírenej časti na úpätí pohoria, a morfológickými stupňami je pritom chránená od doliny Varínky s koncentrovanou dopravou, a ako jedna z mála obcí regiónu tak neleží na pomerne frekventovanej ceste (predovšetkým v lete), s čím súvisí i tichosť prostredia; špecifickým prípadom sú hraničné polohy územia: na pomedzí Považia a Kysúc, tradičnej oblasti roztrateného osídlenia, rovinatej časti dolného toku Varínky s koncentráciou veľkých obcí s priemyslom a intenzívnejšou rastlinnou výrobou a horného toku výrazne zameraného na cestovný ruch; ako i na rozhraní Žilinskej kotliny a Kysuckej vrchoviny s dobrou prístupnosťou do pohoria vôbec. Takéto polohy možno prezentovať ako „bránové“. Takisto sa núka možnosť ťažiť z ponúkaných atrakcií v iných, v rámci Terchovskej doliny pomerne blízkych lokalitách (predovšetkým 9 km vzdalenej Terchovej).
- roztratené osídlenie- mnohé už opustené osady s ponukou pôvodných drevených stavieb pre chatárstvo a chalupárstvo, a rozvoj vidieckej turistiky. Už v roku 2001 sa 25 neobývaných domov využívalo na rekreačné účely.

Obrázok č. 6 Vybrané prvky atraktivity pre cestovný ruch v obci Lysica

7.4 RAJONIZÁCIA CESTOVNÉHO RUCHU

Na návrh Ministerstva vodohospodárstva bola v rokoch 2003 - 2004 vypracovaná nová *Regionalizácia cestovného ruchu v Slovenskej republike*. Na jej základe bolo územie Slovenska rozdelené do 21 regiónov. Vyčlenené regióny rešpektujú administratívne hranice a boli stanovené štyri kategórie regiónov:

- s medzinárodným významom
- s prevažne národným významom
- s nadregionálnym významom
- s regionálnym významom

Podľa tejto rajonizácie leží územie katastra obce Lysica v *Severopovažskom regióne*, ktorý je charakterizovaný o.i. vynikajúcimi podmienkami najmä pre horský turizmus a celoročnou sezónnosťou so silnou zimnou sezónou. Jeho význam je národný s vynikajúcimi podmienkami najmä pre horský turizmus.

8 ANALÝZY SWOT

SWOT analýza je jednou z najčastejšie používaných štandardných metód hodnotenia regiónov. Princípom je jednoduchá, výstižná, vyčerpávajúca a objektívna charakteristika silných a slabých stránok, príležitostí a ohrození ďalšieho rozvoja regiónu.

Silné stránky predstavujú „vnútorné“ komparatívne a konkurenčné výhody pre rôzne typy rozvojových aktivít, ktoré majú na rozvoj regiónu jednoznačne pozitívny vplyv.

Slabé stránky sú reprezentované vnútroregionálnymi podmienkami a predpokladmi s limitujúcim až brzdiacim vplyvom na rozvoj regiónu.

Príležitosti a ohrozenia zahrňujú charakteristiku vonkajších faktorov, ktoré ovplyvňujú vnútorné prostredie regiónu. Pri SWOT analýze sa zohľadňujú ich pravdepodobné účinky na transformáciu ekonomiky a sociálneho prostredia regiónu. Príležitosti sú vonkajšie faktory s pozitívnym a ohrozenia s negatívnym vplyvom na ďalší rozvoj regiónu.

Evaluáčnymi faktormi SWOT analýzy sú poloha regiónu, kľúčové hospodárske odvetvia, dopravná infraštruktúra, občianska vybavenosť, školstvo, kultúra, cestovný ruch a životné prostredie. Faktory sú zoskupené do štyroch **prioritných oblastí**: infraštruktúra a životné prostredie, podnikateľský sektor, ľudské zdroje, kultúra, šport a voľný čas

8.1 INFRAŠTRUKTÚRA A ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> - Poloha územia- v blízkosti hraníc s Poľskom (72 km Skalité- Zwardoń) a Českom (cca 65 km Makov/ 59 km Svrčinovec) - Poloha územia- v blízkosti (20 km) Žiliny ako dôležitého dopravného koridora, križovatky multimodálnych koridorov Va a VI - Pomerne dobrá dopravná dostupnosť po ceste II. triedy č. 583 (Žilina- Párnica) - Pomerne hustá sieť liniek hromadnej dopravy vypravovaných zo Žiliny, ako i obsluhovaných miest v obci - Malá zaťaženosť územia tranzitnou a nákladnou dopravou - Vysoký stupeň napojenia domácností na verejný vodovod - 100% elektrifikácia obce a jej nedávna rekonštrukcia (r. 2001) - Vysoký stupeň napojenia domov na plynovod - Pokrytie signálom všetkých troch 	<ul style="list-style-type: none"> - Poloha na svahoch Kysuckej vrchoviny- obmedzený rozvoj dopravnej infraštruktúry - Okrajová poloha obce vzhľadom na dopravnú infraštruktúru- záver cesty - Najvyššia trieda ciest- III. trieda v dĺžke 2,9 km - Malá hustota cestných komunikácií s dĺžkou ciest III. a IV. triedy spolu 6 km - Absencia železničnej dopravy- najbližšia žel. zastávka (Varín)- 8 km - Absencia chodníkov pre chodcov - Lokálny, max. regionálny význam dopravnej infraštruktúry v obci - Nedobudovaná verejná kanalizačná sieť - Disparita medzi stupňom zásobovania a stupňom odvádzania vôd verejnou kanalizáciou a ich účinným čistením - Absencia spoločného príjmu káblovej televízie - Nízky stupeň napojenia na internet

<ul style="list-style-type: none"> - slovenských mobilných operátorov - Ponuka sociálnej starostlivosti formou opatrovateľskej služby - Kvalitné životné prostredie - Súčasná krajinná štruktúra→ ekologicky stabilné až stredne stabilné prostredie - Ochranné pásmo NP Malá Fatra s 2. stupňom ochrany - Príslušnosť územia do CHVO Beskydy - Pomerne čisté ovzdušie s nízkym stupňom znečistenia - Čistá podzemná voda a nezávadná pitná voda (VZ Frankovka v Belej - Nízka kontaminácia pôd - Začatie separovania odpadu - Zdroj minerálnej vody s blahodárskymi účinkami na pleť a trávenie- „smerľavka“ (obsah sírovodíkov) - Ochranné lesy 	<ul style="list-style-type: none"> - Pomerne slabá sieť zariadení občianskej vybavenosti - Absencia zariadení pre potreby samovzdelávania - Absencia zariadenia zdravotníckej starostlivosti - Nepodarilo sa dochovať pôvodné vegetačné jednotky - Stály nárast objemu odpadov - Ohrozenie územia svahovými deformáciami - Klesajúca výdatnosť prameňa minerálnej vody s lokálnym významom - Dlhé vykurovacie obdobie - Absencia lesov osobitného určenia - obec nema vypracovanú územno-plánovaciu dokumentáciu
PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
<ul style="list-style-type: none"> - Rozvoj ekologických foriem dopravy, ktoré by dobre zapadli do územia i esteticky a charakterovo - Prebiehajúca výstavba kanalizácie (zač. v r. 2006) - Zníženie zaťaženia územia splaškovými vodami - Citlivé a efektívne hospodárske využívanie územia s cieľom jeho udržateľnosti - Zlepšenie odpadového hospodárstva, zberu a nakladania s odpadmi - Vybudovanie chodníkov pre chodcov v obci na automobilovo frekventovanejších úsekoch - Zvýšenie stupňa internetizácie v obci, prípadne zvýšenie počítačovej gramotnosti obyvateľov - Využitie zvyšných kapacít školských zariadení napr. na školenia a kurzy 	<ul style="list-style-type: none"> - Blízkosť veľkoplošných chránených území, zaradenie územia do ochranného pásma NP Malá Fatra, ako i ekologická citlivosť okolitých území obmedzujú potenciálny ďalší rozvoj dopravy (predovšetkým kvantitatívny či zvyšovanie významu cestných komunikácií a dopravnej zaťaženia) - Nedodržanie environmentálnych limitov krajiny pri jej využívaní - Meniaci sa dlhodobo zaznamenávaný chod podnebných prvkov - Narastanie objemu odpadov - Zaťaženie územia exhalátmi zo zvýšenej dopravnej zaťaženia územia hl. v doline Varínky predovšetkým v hlavnej sezóne (-ach) a so zvyšujúcim sa individuálnym automobilizmom ľudí - Prienik emisií znečisťujúcich látok vetrom z intenzívne priemyselne využívanej

<ul style="list-style-type: none"> - Prehĺbenie siete zariadení občianskej vybavenosti - Vybudovanie zariadenia služieb so špecializovanou ponukou s väčším akčným rádiom - Ošetrovanie klesajúcej výdatnosti minerálneho prameňa (ak niekde uniká) - Použitie prostriedkov z fondov EÚ - Zapojenie sa do programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja obcí 	<p>Žilinskej kotliny</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nevyužitie možnosti využitia prostriedkov z fondov EÚ
--	--

8.2 ĽUDSKÉ ZDROJE

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> - Potenciálna stabilizácia počtu obyvateľov obce v posledných 6 rokoch na cca 850-860 - Nízka všeobecná hustota obyvateľstva - Relatívne vysoká (vyššia) miera pôrodnosti - Pomerne vysoká religiozita obyvateľstva a súvisiace uplatňovanie katolíckych morálnych zásad vedú potenciálne k progresívnejšiemu demografickému správaniu - Kladná bilancia migračného pohybu - Pomerne vyrovnaná pohlavná štruktúra - V nedávnom období posilnenie skupiny žien v reprodukčnom i a produktívnom veku - Relatívne mladšie obyvateľstvo (ako SR) - Pre požiadavky miestneho a regionálneho trhu práce vyhovujúca vzdelanostná štruktúra obyvateľstva - Využívanie ponuky celoregionálneho trhu práce - Možnosť realizácie dennej dochádzky v celom regióne Terchovskej doliny i v Žiline - Výrazne znížená miera nezamestnanosti od r. 2001 - Pomerne nízka miera nezamestnanosti - Prakticky nulová nezamestnanosť mladých osôb a starších osôb, ako jedných 	<ul style="list-style-type: none"> - Dlhodobý kontinuálny pokles počtu obyvateľov obce - Absolútny i relatívny pokles miery pôrodnosti - Prirodzený úbytok obyvateľstva - Prevaha poproduktívnej zložky populácie nad produktívnu - Starnutie populácie - Relatívne staršie obyvateľstvo ako región VÚC Žilina - Pomalý zánik kopaničiarskej formy osídlenia- z pôvodných 5 osád zostali celoročne osídlené 2 - Odchod osôb s vyšším stupňom vzdelania z obce - Mimoriadne vysoký podiel nepracujúcich žien dôchodkýň (z EAO) - Pomerne nízka miera zamestnanosti v terciárnom sektore národného hospodárstva - Nedostatočná ponuka práce v obci a veľká miera odchádzania za prácou - Veľká závislosť od akýchkoľvek zmien v regióne - Formujúca sa základňa dlhodobozamestnaných (tu nad 24 mesiacov)

<p>z najohrozenejších kategórií (r. 2005)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Schopnosť a ochota samozamestnania sa - Rast vzdelanostnej úrovne obyvateľstva 	
PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
<ul style="list-style-type: none"> - Využitie zvyšných kapacít školských zariadení napr. na školenia a kurzy s cieľom rekvalifikácie obyvateľov - Spoločenská podpora mladých rodín a matiek s deťmi, pronatalitná podpora - Imigrácia ako významná zložka celkového pohybu obyvateľstva - Hľadanie nových funkcií pre pôvodnú kopaničiarsku formu osídlenia - Trh práce a požiadavky zamestnávateľov motivujú na zvýšenie kvalifikácie - Zotrvanie rodákov s vyšším stupňom vzdelania v obci a vplyv na miestne hospodárstvo - Suburbanizačné procesy: migrácia z miest na vidiek - Príchod investorov kdekoľvek v regióne (situácia overená v prípade <i>KLA Motors Slovakia</i> v Tepličke nad Váhom) - Lokalizácia investičného záujmu v obci - Využitie prostriedkov z fondov EÚ na zvýšenie flexibility obyvateľstva zvýšením ich kvalifikácie, príp. rozvoj vhodných pracovných činností - Hľadanie alternatívnych foriem ekonomickej činnosti a sebarealizácie 	<ul style="list-style-type: none"> - Veková štruktúra obyvateľstva ako ekonomický ukazovateľ - Nedostatočná reprodukcia obyvateľstva - Niektoré demografické procesy ohrozené zmenenými hodnotami ľudí- 2. demografický prechod - Problematika dôchodkového zabezpečenia - Otázky medzigeneračnej solidarity - Emigrácia obyvateľstva - Degradácia kopaničiarskej formy osídlenia - Nedostatočná kvalifikácia obyvateľstva pre stupňujúce sa nároky trhu práce - Neochota učiť sa - Prenos životného štýlu z mesta na vidiek - Nedostatočný záujem investorov - Stagnácia - Absencia koncepcnej predstavy budúcnosti a vlastného smerovania obce

8.3 PODNIKATEĽSKÝ SEKTOR

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> - Vysoký stupeň podnikateľskej aktivity - Rýchly rast počtu podnikateľských subjektov - Zlepšená kvalita cesty- prebehnutá rekonštrukcia povrchu vozovky ciest III. triedy - Obmedzenie ekonomickej činnosti plynúce z príslušnosti územia do ochrannej oblasti NP 	<ul style="list-style-type: none"> - Malý záujem o vytváranie pracovných miest v obci- silná prevaha samozamestnávania - Silná závislosť od ponuky celého regiónu - Nenasmerovanie výrazného investičného zámeru do obce - Výzva dokončenia výstavby kanalizácie

<p>Malá Fatra a CHVO Beskydy</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sebestačnosť obyvateľov v dopestovaní viacerých plodín - Dlhá tradícia samostatne hospodáriacich roľníkov (zachovaná i v minulom režime) - Pomerne veľká výmera lesnej pôdy (45% k.ú. obce) - Vysoká hodnota lesnej pôdy - Vhodné podmienky pre poľovníctvo - Predpoklad územia pre cestovný ruch 	<ul style="list-style-type: none"> - Nevyužitie možnosti čerpania nástrojov z fondov EÚ - Výrazné zameranie v zamestnaní obyvateľstva v odvetvovej skladbe ekonomických činností na jedno odvetvie - Výrazná miera odchodu EAO z Lysice do zamestnania v susedných obciach - Málo produktívna poľnohospodárska pôda s nízkou bonitou - Nízka cena poľnohospodárskej pôdy - Absencia centrotvorných aktivít - Absencia veľkého zamestnávateľa priamo v obci - Nedostatočná propagácia obce
---	---

PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
<ul style="list-style-type: none"> - Hľadanie nových funkcií pre pôvodnú kopaničiarsku formu osídlenia - Využitie prostriedkov z fondov EÚ na podporu vhodných pracovných činností - Hľadanie alternatívnych foriem ekonomickej činnosti - Podpora rozvoja eko-priemyslu - Diverzifikácia skladby zamestnania obyvateľstva - Potenciál rozvoja ekologických foriem poľnohospodárskej výroby v malom, príp. výroba produktov zdravej výživy pre náročného zákazníka. - Možnosť pestovania rastlín pre farmaceutický priemysel - Zužitkovanie potenciálu pre cestovný ruch a tvorba s ním súvisiacich služieb a činností - Rozvoj foriem agroturistiky 	<ul style="list-style-type: none"> - Nároky kladené na potravinársky priemysel - Znižovanie stavov hovädzieho dobytku - Vysoké normy na kvalitu potravín - Vysoké vstupné náklady poľnohospodárskej výroby - Odchod kvalifikovanej pracovnej sily - Nezáujem investorov - Výrazný ekonomický dopad akejkoľvek negatívnej zmeny v nosných odvetviach a hlavných zamestnávateľoch

8.4 KULTÚRA, ŠPORT, VOĽNÝ ČAS

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
---------------	---------------

- Poloha územia- v blízkosti Poľska, Česka- t.j. blízkosť pre zahraničných návštevníkov - Poloha územia- v dobre prezentovanom regióne ako celku (Terchovská dolina) - Poloha územia- na úpätí Kysuckej vrchoviny s priamym prístupom k Varínke - Poloha územia- v ochrannom pásme NP Malá Fatra - Poloha a reliéf- otvárajúce sa výhľady na hrebeň Malej Fatry s Fatranským Kriváňom - Poloha- výhodná východzia turistická pozícia do Kysuckej vrchoviny - Tiché prostredia odrezané od dopravy v doline Varínky (intravilán obce a samotné osady) - Priaznivé prírodné pomery pre cestovný ruch- zvlnený reliéf, striedanie lesov s otvorenými lúkami a pasienkami, dlhé trvanie snehovej pokrývky a i. - Celoročná možnosť využitia krajiny pre CR - Možnosť športového využitia- zameranie na <i>outdoorové</i> športy - Pomerne široká ponuka kultúrnych a spoločenských podujatí - Udržiavanie kultúrnej tradície- chodenia turoňa s družinou po obci - Domový fond- pôvodné drevené domy, z ktorých viaceré sú v súčasnosti nevyužívané - Pôsobenie Poľovníckeho združenia <i>Jalovec</i> - Ochranné pásmo NP Malá Fatra s 2. stupňom ochrany - Pomerne čisté ovzdušie a vody - Cca 30 km značkovaných trás (turistické, cyklistické, bežkárske) - Prechod hrebeňovej trasy - Prechod turistickej trasy priamo centrom obce - Silné vplyvy dvoch národopisných oblastí vytvárajú špecifické prostredie - Zasahujúca oblasť tradičného kopaničiarskeho osídlenia - Poloha v Severopovažskom regióne CR	- Nedostatočné využitie kapacitných možností ubytovacích a stravovacích zariadení - Oproti najznámejším obciam v regióne výrazne obmedzený kultúrny a kultúrno-historický potenciál pre CR - Nedostatočne zachovaná pôvodná ponuka kultúrneho potenciálu - Zlý technický stav mnohých pôvodných domov - Ponuka kultúrnych, spoločenských a športových podujatí obmedzená na domáce obyvateľstvo - Nedostatočná až absentujúca propagácia územia v bežne dostupných prostriedkoch komunikácie - Častá tranzitná a výletná forma návštevnosti - Slabá a monotónna ponuka zariadení služieb pre návštevníkov

<p>s celonárodným významom (klasifikácia Ministerstva vodohospodárstva)</p>	
PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
<ul style="list-style-type: none"> - Hľadanie nových funkcií pre pôvodnú kopaničiarsku formu osídlenia - Revitalizácia obce - Prezentácia územia ako „brány“ vychádzajúca z jeho polohy na hranici viacerých prírodných či kultúrnych oblastí - Rozvoj agroturistiky a vidieckeho turizmu - Rozvoj individuálnej rekreácie - Rozvoj relevantnej infraštruktúry cestovného ruchu so zachovaním ekologickej únosnosti územia - Vytvorenie podmienok predlžujúcich čas návštevnosti jedincov v obci - Rozvoj remesiel - Zachovanie tradícií - Podpora prezentácie obce - Využitie prostriedkov z fondov EÚ - Úzka spolupráca medzi obcami regiónu, ako i jednotlivými subjektmi navzájom - Usporadúvanie workshopov - Vytvorenie vlastnej webovej stránky obce - Zachovanie vzhľadu a rázu územia - Možnosť ťaženia z infraštruktúrnej vybavenosti regiónu - Aktívna participácia na kultúrnych podujatiach v iných častiach regiónu i ďalej (veľtrhy CR apod.) 	<ul style="list-style-type: none"> - Meniaci sa dlhodobo zaznamenaný chod podnebných prvkov - Necitlivý zásah do využívania a vzhľadu krajiny - Nezodpovedné správanie sa turistov a rekreatov v krajine - Ohrozovanie foriem života - Degradácia tradičnej formy kopaničiarskeho osídlenia - Výstavba architektonicky a veľkostne nevhodných budov - Narušenie života pôvodných obyvateľov, predovšetkým v osadách vzdialených od samotnej obce- Chabadovia a Pod Rohom - Prenesenie konzumného či urbánneho spôsobu života so svojimi formami, stavbami, požiadavkami, prioritami a prejavom do rázovitého vidieckeho prostredia - Konkurencia už dobre spropagovaných lokalít a obcí - Precenenie vlastných možností alebo naopak pasivita

9 VÍZIA A STRATÉGIA ROZVOJA OBCE

Vízia je rámcovou predstavou o tom, ako by obec Lysica mala v budúcnosti vyzerat', aké miesto chce zaujať.

Vízia má vyjadrovať nielen želanú, ale zároveň aj možnú predstavu o budúcnosti obce a jednotlivé ciele Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce majú smerovať k jej naplneniu.

My, občania obce Lysica, chceme byť obcou, ktorá bude plniť obytnú, rekreačnú a kultúrnu funkciu, čo chceme dosiahnuť zatraktívením územia, vybudovaním komplexnej infraštruktúry pri rešpektovaní trvalo udržateľného rozvoja a kvality života v obci.

Stratégia obce obsahuje 5 cieľov a 9 priorít. Strategické rozvojové ciele popisujú stav, ktorý sa realizáciou PHSR má dosiahnuť. Strategické priority definujú oblasti rozvoja, na ktoré sa bude obec v budúcnosti zameriavať, tieto sú ďalej špecifikované do jednotlivých opatrení.

OBLASŤ ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Cieľ 1 Ochrana životného prostredia a krajiny

Priorita 1.1 Využívanie obnoviteľných zdrojov energie

Opatrenie 1.1.1 Využívanie obnoviteľných zdrojov energie

Aktivita 1.1.1.1 Výmena energetických základní objektov

Aktivita 1.1.1.2 Využívanie systému vykurovania prostredníctvom obnoviteľných zdrojov energií

Priorita 1.2 Ochrana, obnova a zachovanie zdravého životného prostredia

Opatrenie 1.2.1 Dobudovanie verejného vodovodu a kanalizácie

Aktivita 1.2.1.1 Dobudovanie verejného vodovodu v obci

Aktivita 1.2.1.2 Dobudovanie kanalizačnej siete v nenapojených častiach obce

Opatrenie 1.2.2 Separovanie komunálneho odpadu

Aktivita 1.2.2.1 Technické zabezpečenie separovania (komodity, zberné vozidlá)

Aktivita 1.2.2.2 Vybudovanie zberného dvora

Aktivita 1.2.2.3 Druhbné spracovanie vyseparovaného odpadu

Aktivita 1.2.2.4 Rekultivácia skládok

Aktivita 1.2.2.5 Vybudovanie skládky bio-odpadu

Opatrenie 1.2.3 Odstránenie environmentálnych záťaží

Aktivita 1.2.3.1 Odstránenie divokých skládok

Aktivita 1.2.3.2 Čistenie krajiny

Opatrenie 1.2.4 Protipovodňové aktivity

Aktivita 1.2.4.1 Regulácia toku potoka v obci

OBLASŤ REGIONÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA

Cieľ 2 Vytvorenie komplexnej infraštruktúry stimulujúcej rozvoj obce a zvyšovanie kvality životného prostredia

Priorita 2.1 Rozvoj dopravnej infraštruktúry

Opatrenie 2.1.1 Zabezpečenie komplexného rozvoja dopravnej infraštruktúry

Aktivita 2.1.1.1 Rozvoj a budovanie chodníkov pre chodcov popri komunikácii III. triedy

Aktivita 2.1.1.2 Vybudovanie otočiek na miestnych komunikáciách v obci

Aktivita 2.1.1.3 Systematická údržba miestnych komunikácií

Aktivita 2.1.1.4 Rekonštrukcia miestnych komunikácií poškodených výstavbou kanalizácie

Aktivita 2.1.1.5 Rekonštrukcia ostatných miestnych komunikácií

Aktivita 2.1.1.6 Rekonštrukcia mostov a lávok, vybudovanie zvodidiel a zábradlí

Aktivita 2.1.1.7 Vybudovanie parkoviska pri dome smútku, cintoríne, pri moste cez rieku Varínka

Aktivita 2.1.1.8 Rekonštrukcia a výstavba autobusových zastávok

Aktivita 2.1.1.9 Výstavba a rekonštrukcia turistických chodníkov a cyklotrás

Priorita 2.2 Rozvoj a obnova inžinierskych sietí

Opatrenie 2.2.1 Rozvoj a obnova inžinierskych sietí v obci

Aktivita 2.2.1.1 Rozšírenie inžinierskych sietí k novej individuálnej bytovej výstavbe

Aktivita 2.2.1.3 Rozšírenie inžinierskych sietí k iným objektom v obci

Priorita 2.3 Rozvoj občianskej infraštruktúry

Opatrenie 2.3.1 Tvorba programových dokumentov

Aktivita 2.3.1.1 Tvorba územno-plánovacej dokumentácie obce

Aktivita 2.3.1.2 Tvorba koncepcií rozvoja

Opatrenie 2.3.2 Rozvoj technickej infraštruktúry

Aktivita 2.3.2.1 Rekonštrukcia a budovanie jednotného verejného osvetlenia s cieľom úspory energie

Aktivita 2.3.2.2 Rekonštrukcia miestneho rozhlasu

Aktivita 2.3.2.3 Rekonštrukcia a obnova verejných priestranstiev a verejnej zelene

Aktivita 2.3.2.4 Modernizácia televízneho rozvážača

Opatrenie 2.3.3 Rozvoj sociálnej infraštruktúry

Podopatrenie 2.3.3.1 Rekonštrukcia školskej infraštruktúry

- Aktivita 2.3.3.1.1* *Rekonštrukcia materskej školy (rekonštrukcia budovy za účelom zlepšenia technicko – izolačných vlastností, nadstavba materskej školy, modernizácia vybavenia tried, rekonštrukcia sociálnych zariadení, rekonštrukcia školskej jedálne, modernizácia vybavenia školskej jedálne, rekonštrukcia areálu MŠ – detské ihrisko, oplotenie, lavičky, zeleň, prístavba telocvične, napojenie MŠ na kanalizáciu)*
- Aktivita 2.3.3.1.2* *Rekonštrukcia budovy základnej školy a vytvorenie objektu spoločenského významu*
- Podpatrenie 2.3.3.2 *Rozvoj ostatnej sociálnej infraštruktúry***
- Aktivita 2.3.3.2.1* *Zabezpečenie dostatku služieb obyvateľstvu a ich rovnomerné rozloženie*
- Aktivita 2.3.3.2.2* *Rekonštrukcia časti verejných budov a ich využitie pre spoločnosť a modernizácia vybavenia*
- Aktivita 2.3.3.2.3* *Rozvoj informačnej spoločnosti*
- Aktivita 2.3.3.2.4* *Rozvoj bytovej výstavby a starostlivosť o okolie bytových domov*
- Aktivita 2.3.3.2.5* *Obnova a rekonštrukcia kultúrneho domu (rekonštrukcia budovy za účelom zlepšenia technicko – izolačných vlastností, rekonštrukcia javiska, spustenie prevádzky kina, rekonštrukcia sociálnych zariadení, úprava areálu kultúrneho domu – vybudovanie oddychovej zóny a parkoviska, modernizácia zariadení kultúrneho domu, napojenie KD na kanalizáciu)*
- Aktivita 2.3.3.2.6* *Vybudovanie oddychových areálov a odpočívadiel okolo ciest v obci*
- Aktivita 2.3.3.2.7* *Úprava oplotenia cintorína*
- Aktivita 2.3.3.2.8* *Rekonštrukcia a obnova márnice, modernizácia zariadení domu smútku*
- Aktivita 2.3.3.2.9* *Rekonštrukcia zvonice a kaplniek*
- Aktivita 2.3.3.2.10* *Vybudovanie informačných tabúl v obci*
- Aktivita 2.3.3.2.11* *Rekonštrukcia futbalového ihriska*
- Aktivita 2.3.3.2.12* *Zabezpečenie realizácie opatrovateľskej služby a stravovania pre dôchodcov*
- Aktivita 2.3.3.2.1.3* *Vybudovanie oddychovej zóny v okolí minerálneho prameňa*

OBLASŤ

OBYVATEĽSTVO

Cieľ 3

Zlepšenie kvality života obyvateľov obce prostredníctvom rozvoja ľudských zdrojov

Priorita 3.1 *Aktívizácia ľudského potenciálu obce Lysica*

Opatrenie 3.1.1
požiadaviek regiónu

Vzdelávania a rekvalifikácia obyvateľov podľa

Aktivita 3.1.1.1

Analýza požiadaviek trhu práce pre potreby vzdelávania v obci

Aktivita 3.1.1.2
programov pre zamestnancov

Rozvoj ľudských zdrojov OcÚ – realizácia vzdelávacích

Aktivita 3.1.1.3
technológií

Zvýšenie kvalifikovanej výučby cudzích jazykov a informačných

Aktivita 3.1.1.4

Vytvorenie podmienok pre zvýšenie zamestnanosti v obci

*Aktivita 3.1.1.5
zamestnanosti*

Zriadenie centra poradenských a sprostredkovateľských služieb

Priorita 3.2 Zlepšenie služieb pre občanov a podpora občianskych aktivít

**Opatrenie 3.2.1
aktivít**

Podpora tvorivých a vzdelávacích voľnočasových

Aktivita 3.2.1.1

Podpora nových voľnočasových aktivít

*Aktivita 3.2.1.2
zariadení verejnosti*

Otvorená škola – sprístupnenie voľných kapacít školských

**Opatrenie 3.2.2
podpora občianskeho aktivizmu**

Posilnenie komunikácie samosprávy a občanov,

Aktivita 3.2.2.1

Úradné tabule v obci – spracovanie projektu a inštalácia tabulí

OBLASŤ HOSPODÁRSTVO

Cieľ 4

Rast konkurencieschopnosti priemyslu a služieb využitím potenciálu obce

Priorita 4.1 Aktivizácia ekonomického potenciálu obce

Opatrenie 4.1.1

Podpora malého a stredného podnikania

Aktivita 4.1.1.1

Zjednodušiť prístup podnikateľov k informáciám

Aktivita 4.1.1.2

Pripraviť nové lokality pre investorov

Aktivita 4.1.1.3

Aktívne vyhľadávať nových investorov

**Opatrenie 4.1.2
strategických investorov o obec**

Vytvorenie podmienok pre zvýšenie záujmu

*Aktivita 4.1.2.1
spracovanie*

Stratégia nakladania s majetkom a pozemkami obce -

Aktivita 4.1.2.2

Zvýšiť propagáciu obce i mikroregiónu

OBLASŤ CESTOVNÝ RUCH

Cieľ 5

Rozvoj cestovného ruchu

Priorita 5.1 Podpora rozvoja cestovného ruchu na mikroregionálnej úrovni

**Opatrenie 5.1.1
širšom okolí**

Koordinácia rozvoja cestovného ruchu v obci a jej

*Aktivita 5.1.1.1
dolina*

Aktívna účasť na stretnutiach Mikroregiónu Terchovská

<i>Aktivita 5.1.1.2</i> <i>okolía</i>	<i>Realizácia efektívneho marketingu a propagácie obce a jej</i>
<i>Aktivita 5.1.1.3</i> <i>okolí</i>	<i>Zostavenie kalendára zaujímavých podujatí v obci a blízkom</i>
<i>Aktivita 5.1.1.4</i>	<i>Vytvorenie web stránky obce</i>
<i>Aktivita 5.1.1.5</i> <i>akcií</i>	<i>Podpora a rozvoj tradičných miestnych kultúrnych a športových</i>
<i>Aktivita 5.1.1.6</i>	<i>Podpora a rozvoj zimnej a letnej turistiky</i>

10 AKČNÝ PLÁN NA ROKY 2007 – 2013

Akčný plán je konkrétny a záväzný harmonogram činností. Vychádza zo stratégie a je jej logickou súčasťou. Realizuje sa prostredníctvom konkrétnych nosných a podporných projektov. Akčný plán obsahuje záväzky týkajúce sa plnenia jednotlivých úloh, ako aj zoznam inštitúcií zodpovedných za ich plnenie.

Akčný plán obce Lysica priamo nadväzuje na PHSR obce. Kým PHSR identifikoval víziu a oblasti priorit regiónu, akčný plán definuje konkrétne aktivity na časový horizont rokov 2007 – 2013, ktoré je potrebné realizovať na dosiahnutie stanovených cieľov. Pre ďalšie roky je potrebné vypracovať nový akčný plán, ktorý zohľadní dosiahnuté výsledky z predchádzajúceho obdobia.

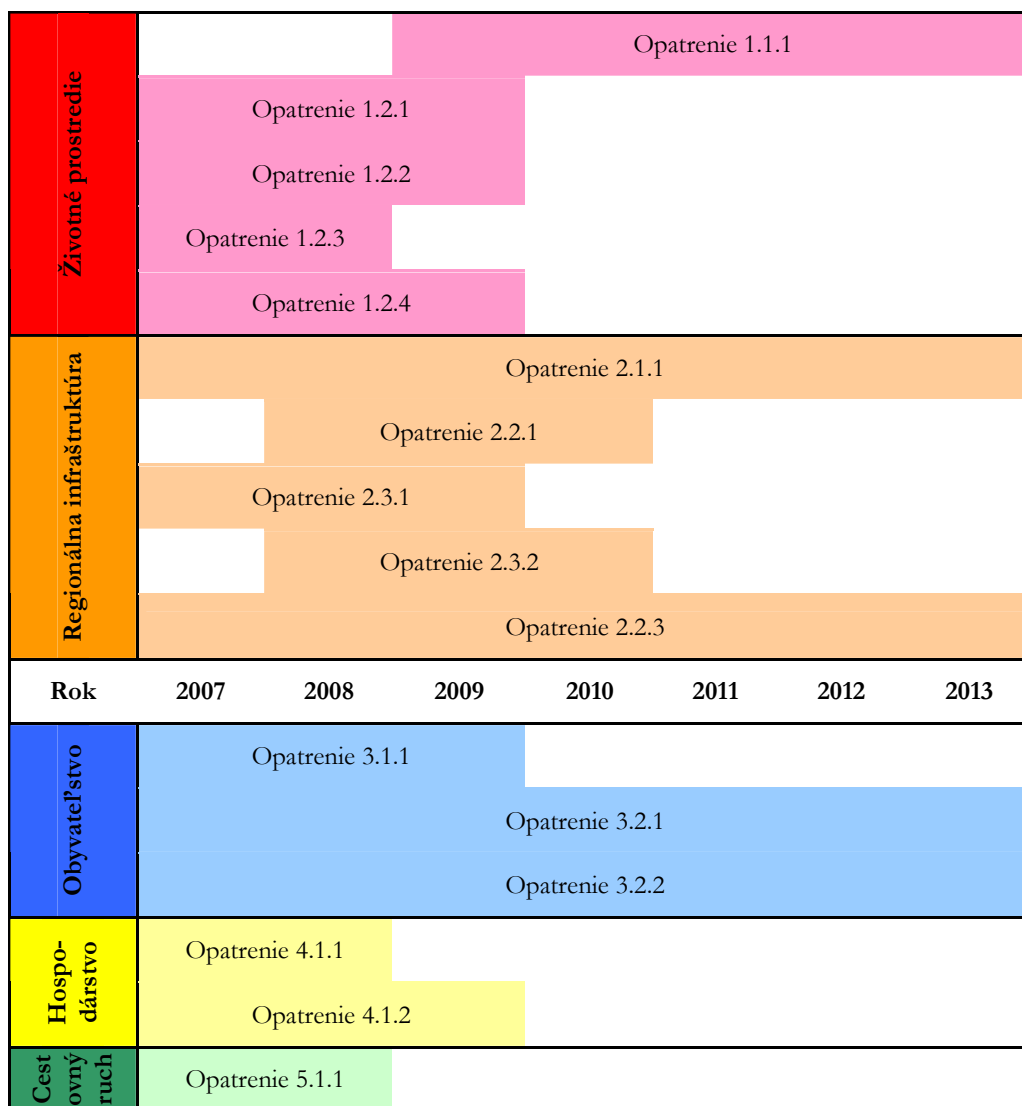
Systém akčného plánovania v sebe zahŕňa návrh jednotlivých aktivít s určením termínu realizácie, zodpovednosti a financovania.

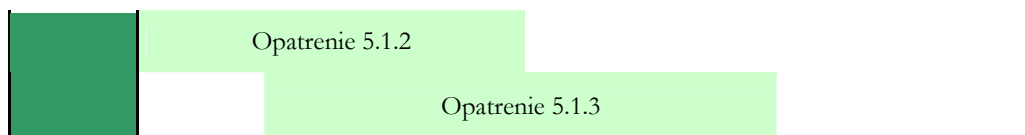
OPATRENIE	TERMÍN	FINANCOVANIE
ŽIVOTNÉ PROSTREDIE		
Využívanie obnoviteľných zdrojov energie	2009 - 2013	Štrukturálne fondy, Environmentálny fond, vlastné zdroje, úver
Dobudovanie verejného vodovodu a kanalizácie	2007 - 2009	Štrukturálne fondy, Environmentálny fond, vlastné zdroje, úver
Separovanie komunálneho odpadu	2007 - 2009	Štrukturálne fondy, Recyklačný fond, vlastné zdroje, úver
Odstránenie environmentálnych záťaží	2007 - 2008	Environmentálny fond, vlastné zdroje
Protipovodňové aktivity	2007 - 2009	Štrukturálne fondy, Rezervy vlády, vlastné zdroje, úver
REGIONÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA		
Zabezpečenie komplexnej dopravnej infraštruktúry	2007 – 2010 priebežne	Štrukturálne fondy, vlastné zdroje, úver
Rozvoj a obnova inžinierskych sietí v obci	2008 - 2010	Štrukturálne fondy, vlastné zdroje, úver
Tvorba programových dokumentov	2007 – 2009	Štrukturálne fondy, vlastné zdroje
Rozvoj technickej infraštruktúry	2008 – 2010	Štrukturálne fondy, vlastné zdroje, úver
Rozvoj sociálnej infraštruktúry	2007 - 2013	Štrukturálne fondy, vlastné zdroje, sponzorské dary, úver
OBYVATELSTVO		
Vzdelávanie a rekvalifikácia obyvateľov	2007 – 2009	Štrukturálne fondy, vlastné zdroje
Podpora tvorivých a vzdelávacích	priebežne	Vlastné zdroje, sponzorské dary a

voľnočasových aktivít		príspevky
Posilnenie komunikácie samosprávy a občanov, podpora občianskeho aktivizmu	priebežne	Vlastné zdroje
HOSPODÁRSTVO		
Podpora malého a stredného podnikania	2007 – 2008	Vlastné zdroje
Vytvorenie podmienok pre zvýšenie záujmu strategických investorov o obec	2007 - 2009	Vlastné zdroje
CESTOVNÝ RUCH		
Koordinácia rozvoja cestovného ruchu v mikroregióne	2007 – 2008	Štrukturálne fondy, vlastné zdroje
Realizácia efektívneho marketingu a propagácie	2007 - 2009	Štrukturálne fondy, vlastné zdroje
Budovanie a rozvoj infraštruktúry cestovného ruchu	2008 - 2011	Štrukturálne fondy, vlastné zdroje, dary, príspevky

Obrázok č. 7

Časový harmonogram realizácie

Zdroj: Vlastné spracovanie

11 STRATEGICKÉ DOKUMENTY

11.1 NADREGIONÁLNE STRATEGICKÉ DOKUMENTY

Pozn. Po schválení a zverejnení Plánu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Žilinského kraja bude kapitola doplnená.

11.2 NÁRODNÉ STRATEGICKÉ DOKUMENTY

Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Lysica je vypracovaný na základe nasledovných strategických dokumentov na národnej úrovni:

- Národný strategický plán rozvoja vidieka
- Konceptia rozvoja vidieka
- Strategické usmernenia Spoločenstva
- Program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky
- Konceptia územného rozvoja Slovenska do roku 2010
- Stratégia konkurencieschopnosti Slovenskej republiky do roku 2010
- Národný environmentálny akčný plán
- Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja Slovenskej republiky
- Agenda 21
- Stratégia informatizácie
- Národný plán zamestnanosti
- Lisabonská stratégia pre Slovensko
- Stratégia rozvoja cestovného ruchu Slovenskej republiky do roku 2013
- Konceptia rozvoja cestovného ruchu Slovenskej republiky

Vypracovanie predkladaného plánu hospodárskeho a sociálneho rozvoja vyplýva zo zákona č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a vyššie územné celky a zo zákona NR SR č. 351/2004 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 503/2001 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja, kde je vymedzený obsah PHSR.

Navyše k tomu boli pri spracovaní dokumentu dodržané a rešpektované aj zásady regionálnej politiky vlády Slovenskej republiky a tiež aj princípy regionálnej politiky Európskej únie podľa nariadení Rady (ES) č. 1083/2004, ktorým sa ustanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom sociálnom fonde a Kohéznom fonde a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1260/1999.

12 ZÁVER

PHSR obce Lysica je strednodobý programovací dokument s časovým horizontom 10 rokov. Dokument bol spracovaný ako podporný dokument pre stanovenie prioritných rozvojových oblastí, strategických cieľov a aktivít rozvoja obce.

Z hľadiska štruktúry je dokument rozdelený na tri základné časti:

- v prvej – analytickej – časti sa venujeme podrobnej analýze súčasného, reálneho stavu obce,
- v druhej časti sme na základe analýzy vypracovali sústavu silných a slabých stránok obce a tiež aj príležitostí a ohrození pre obec v členení na štyri základné oblasti záujmu,
- v tretej, poslednej časti sme vychádzajúc z analýz SWOT vypracovali víziu obce a stanovili základné stratégie a priority na dosiahnutie tejto vízie v horizonte 10 rokov. V strategickom pláne tiež uvádzame aj aktivity smerujúce k naplneniu priorít a tým dosiahnutiu cieľov.

Schválený PHSR obce Lysica je otvoreným dokumentom, ktorý sa môže dopĺňať o nové priority a aktivity, prípadne niektoré priority a aktivity sa môžu rušiť.